

Vila Ehrlich-Marić : Ulica Ivana Gorana Kovačića 37, Zagreb : povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

---

Bjažić Klarin, Tamara

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:299023>

<https://doi.org/10.31664/9789537875855>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Konzervatorski elaborat za pet zgrada
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
stradalih u potresu 22. ožujka 2020.

Svezak 5.

VILA EHRlich-MARIĆ

Ulica Ivana Gorana Kovačića 37, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

ZAGREB, 2021.

Konzervatorski elaborat za pet zgrada
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
stradalih u potresu 22. ožujka 2020.

Svezak 5.

VILA EHRLICH-MARIĆ

Ulica Ivana Gorana Kovačića 37, Zagreb

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

AUTORICA

DR. SC. TAMARA BJAŽIĆ KLARIN, D.I.A.

STRUČNA SURADNJA

IVANA HANIČAR BULJAN, D.I.A.

GRAFIČKA OBRADBA NACRTA

IVANA HANIČAR BULJAN, D.I.A.

LUCIJA BAJAN

FOTOGRAFIJE

PAOLO MOFARDIN

LEKTURA

KARMELA PROSOLI

KOREKTURA

ZVONIMIR PROSOLI

RECENZENTI

AKADEMIK VLADIMIR MARKOVIĆ

DR. SC. ANDREJ ŽMEGAČ

OBLIKOVANJE

FRANJO KIŠ, ARTRESOR NAKLADA

IZVRŠITELJ

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

KOORDINATORICA

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

NARUČITELJ

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KOORDINATORI

AKADEMIK MLADEN OBAD ŠČITAROCI

ALEKSANDRA STUPARIĆ, D.I.A.

ZAGREB, 2021.

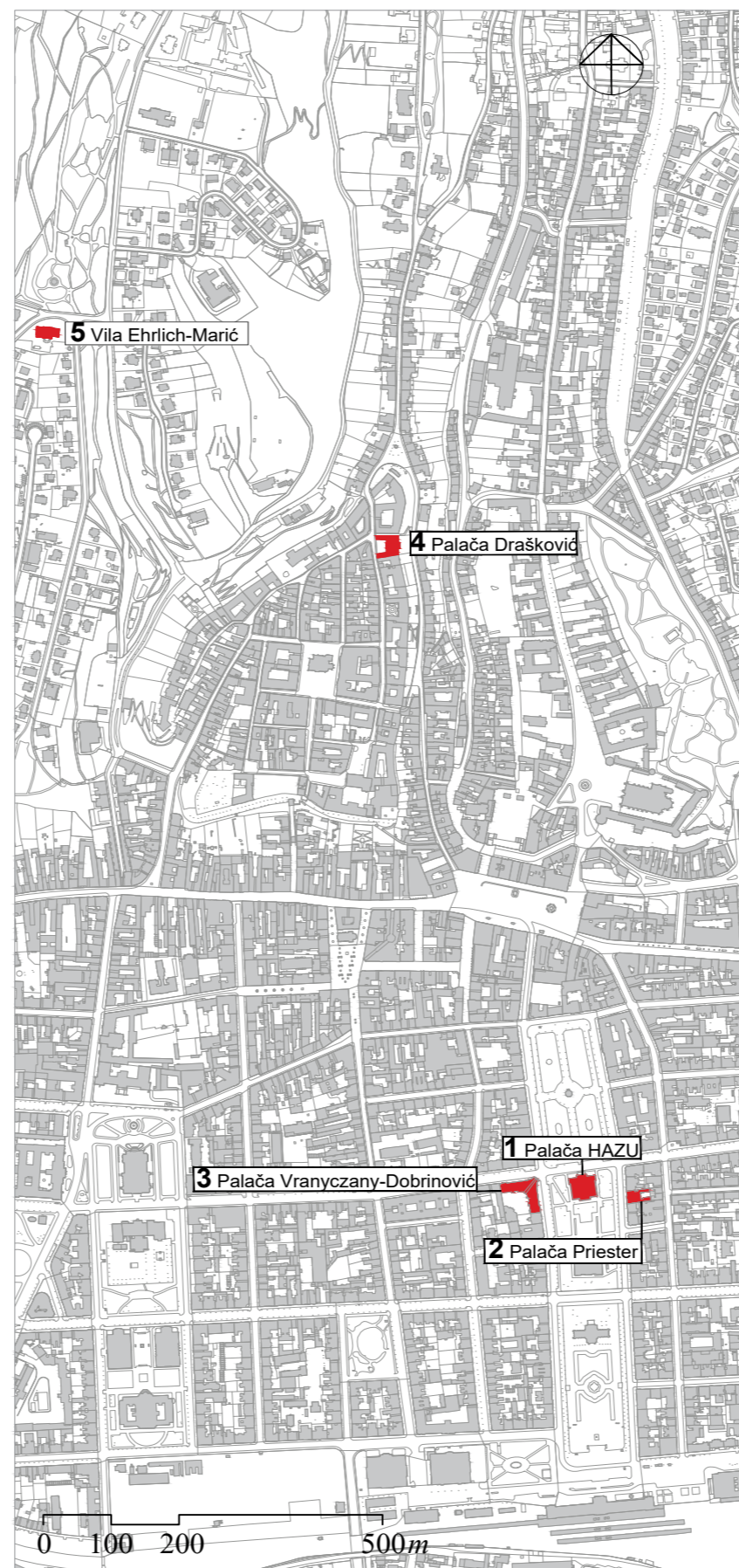
Uvod	3	II.3. Unutrašnja oprema	20	V.1.3. Potkrovlje	47
I. Povijesna analiza formiranja i oblikovanja prostora	6	II.4. Pročelja	26	V.1.4. Podrum	47
I.1. »Cottage naselje« Josipovac i vila Ehrlich-Marić	7	II.5. Krovište	29	V.2. Vanjština	47
I.2. Naručitelji i korisnici ljetnikovca s restauracijom i vile Ehrlich-Marić	10	II.6. Pomoćni dvorišni objekti	29	V.2.1. Južno glavno pročelje	47
I.2.1. Obitelj Ehrlich	10	II.7. Materijal i tehnika gradnje	29	V.2.2. Sjeverno pročelje	47
I.2.2. Obitelj Marić	11	II.8. Građevinsko stanje	30	V.2.3. Krovište	47
I.2.3. Kasniji vlasnici vile Ehrlich-Marić i njihove adaptacije	12	III. Geneza gradnje i adaptacije	31	V.2.4. Vrt	47
I.2.3.1. Vila Ehrlich-Marić od 1941. do 1952. godine	12	III.1. Gradnja ljetnikovca i restauracije Ehrlich, 1890.–1891.	32	V.3. Zaključci i smjernice za daljnje radove	47
I.2.3.2. Majstorske radionice za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića	12	III.2. Pregradnja restauracije ljetnikovca Ehrlich u stan, 1898.	34	V.3.1. Preporuke za dodatne istražne restauratorske radove	47
I.2.3.3. Hrvatski muzej arhitekture – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti	12	III.3. Rekonstrukcija ljetnikovca Ehrlich u obiteljsku rezidenciju dr. Artura Marića, 1927.–1928.	35	V.3.2. Preporuke za izradbu buduće projektne dokumentacije	48
II. Analiza arhitektonskih obilježja i zatečenog stanja	13	III.4. Pregradnje vile Ehrlich-Marić nakon Drugoga svjetskog rata	40	V.3.3. Smjernice za obnovu i prezentaciju	48
II.1. Smještaj na Josipovcu i parceli	14	IV. Valorizacija prostorno-arhitektonskih obilježja	41	VI. Izvori i literatura	49
II.2. Organizacija unutrašnjeg prostora	15	V. Prijedlog konzervatorskih smjernica za uređenje i obnovu	44	VI.1. Izvori	50
		V.1. Unutrašnjost	45	VI.2. Literatura	50
		V.1.1. Prizemlje	45	VI.3. Elaborati	50
		V.1.2. Prvi kat	47	VI.4. Mrežni izvori	50
				Rješenje o mjerama zaštite	51
				Licencije	53

Uvod

Prema narudžbi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Ugovor 10–231–12 / 6–2020.), Institut za povijest umjetnosti izradio je konzervatorske elaborate za pet Akademijinih zgrada u Zagrebu, stradalih u potresu 22. ožujka 2020. godine. Riječ je o visokokvalitetnim spomenicima arhitekture, građenima tijekom 19. stoljeća te obnavljanima u prvoj polovini 20. stoljeća, koji su, prikladno tomu, i različitoga stilskog izražaja. Kao što su drukčijeg stila, navedene su palače pripale Hrvatskoj (prije Jugoslavenskoj) akademiji znanosti i umjetnosti u različito vrijeme i u različitim okolnostima, no sve one danas imaju istaknutu javnu namjenu (sjedište HAZU, galerije, muzej, arhiv, istraživački zavodi). Osim velikoga kulturno-povijesnog i arhitektonskog značenja, palače povezuju teška oštećenja u potresu 22. ožujka 2020. godine. Kao pojedinačna zaštićena kulturna dobra, odnosno zdanja smještena u zaštićenoj povijesnoj jezgri Zagreba, u kontekstu konstrukcijske sanacije one zaslužuju i cjelovitu obnovu utemeljenu na arhivskim i terenskim istraživanjima, koja je proveo Institut za povijest umjetnosti, te na restauratorskim sondiranjima, koja je izvela tvrtka Špatula d. o. o. Izvješća o restauratorskom sondiranju i konzervatorski elaborati čine jedinstvenu dokumentaciju za obnovu.

U konzervatorskom elaboratu br. 5 obrađena je vila Ehrlich-Marić u Ulici Ivana Gorana Kovačića 37 (k. č. 839 k. o. Centar), danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU. Naručitelj Herman Ehrlich uspio je otkupiti najbolji položaj u samom oblikovnom razdoblju zagrebačkog naselja Ljetnikovaca na obroncima Medvednice, sagrađivši tamo vilu u stilu romantičnog historicizma (Mijo Geher, 1890.–1891.). Radikalno preoblikovana 1928. za novog vlasnika, prema projektu Aladara Baranyaija, vila je dobila obilježja neoklasicizma i *art décoa*, ostvarenih u originalnoj kombinaciji. Osim prostornih i arhitektonskih kvaliteta, tijekom svoje povijesti odlikovala se i osebnim namjenama, od ljetnikovca s restoranom i poslije prebivališta znamenitih pojedinaca (Vladimir Nazor, Drago Ibler), preko majstorskih radionica vodećih hrvatskih arhitekata, sve do današnje namjene jedinog muzeja arhitekture u Hrvatskoj. U cjelovitoj obnovi koja predstoji zbog oštećenja u potresu, uz rekonstrukciju vrijednih arhitektonskih značajki, vila će moći biti i funkcionalnije adaptirana za važnu namjenu koju ima.

Katarina Horvat-Levaj

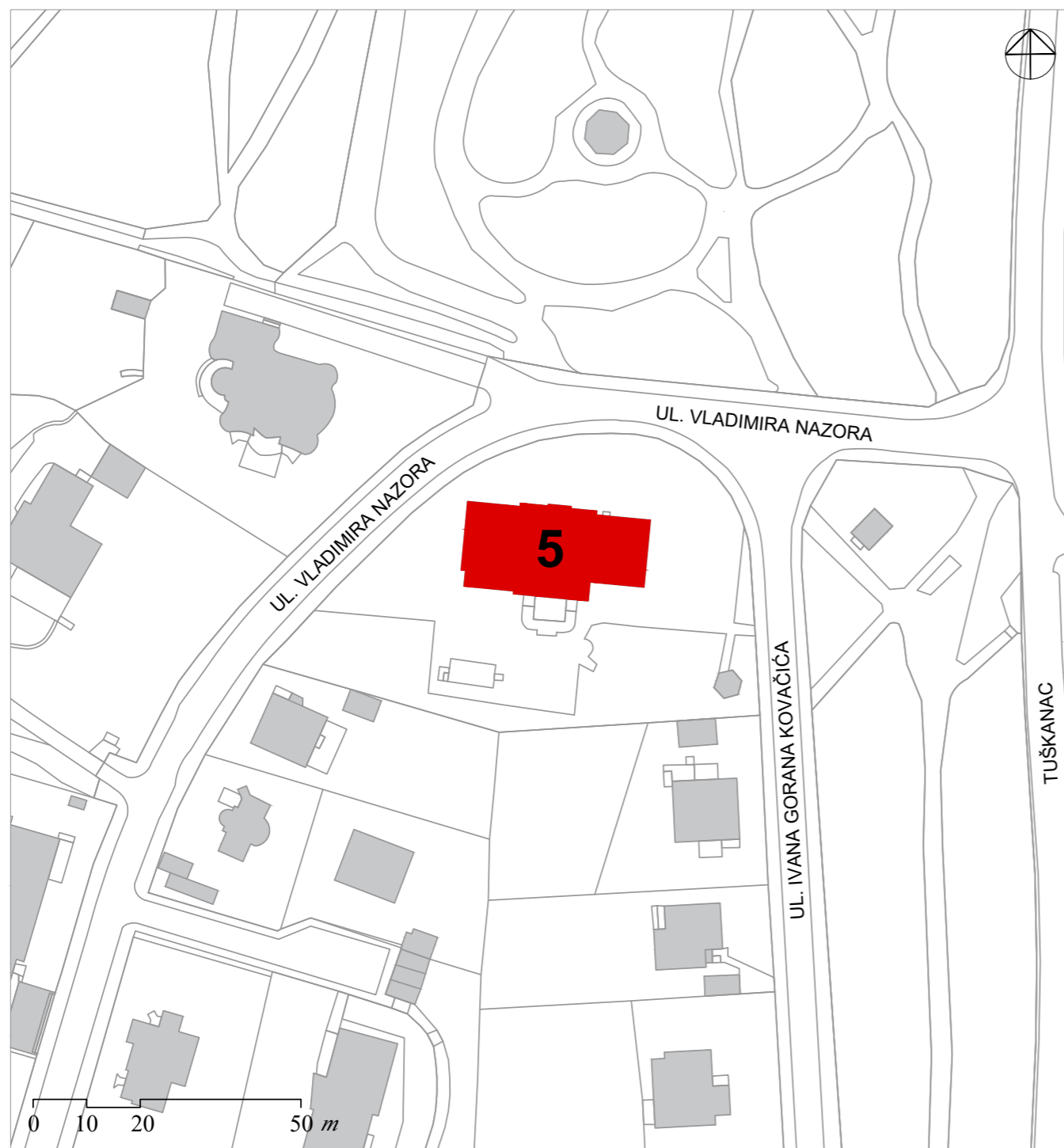

Današnja katastarska karta

Današnja snimka iz zraka (2020.)

Vila Ehrlich-Marić
Ulica Ivana Gorana Kovačića 37

Današnja katastarska karta

Današnja snimka iz zraka (2020.)

Pogled na zgradu Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU i Zagrebačku goru

POVIJESNA
ANALIZA
FORMIRANJA I
OBLIKOVANJA
PROSTORA

S mješten na zaglavnoj, najreprezentativnijoj i najvećoj parceli, sutoku današnjih ulica Ivana Gorana Kovačića, Vladimira Nazora (obje ulice prvotno su se zvale Josipovac) i Tuškanca, ljetnikovac obitelji Ehrlich s restauracijom »Josipovac«, a potom luksuzna rezidencija Artura Marića, bio je najistaknutiji i najveći objekt prvoga i jedinoga zagrebačkog naselja ljetnikovaca, »cottage naselja« Josipovac. Vilu Ehrlich-Marić treba gledati i u širem kontekstu poteza šetališta – park-šume na južnim obroncima Zagrebačke gore, poput zelene potkove – zacrtanih u regulatornoj osnovi Zagreba iz 1887. godine, i izgradnje ljetnikovaca krajem 19. stoljeća i rezidencijalne reprezentativne arhitekture 1920-ih godina. Ne manje važni su njezini stari, građanska, privredna i kulturna elita toga dinamičnog, modernizacijskog razdoblja, kao i činjenica da je danas zgrada sjedište jedinoga specijaliziranog muzeja arhitekture u Hrvatskoj – Hrvatskog muzeja arhitekture Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HMA HAZU).

I.1. »Cottage naselje« Josipovac i vila Ehrlich-Marić

Začetak šetališta u sjevernom brdovitom dijelu grada, odnosno na južnim obroncima Zagrebačke gore, seže u konac 18. stoljeća, kada je 1797. godine gradski magistrat planirao urediti Tuškanac »za šetnju opštinstva kao i za školsku mladež«, ali i za zabavu mladeži. Umjesto mladeži, zemljište na početku Tuškanca prepušteno je gradskoj streljani (1808.), koja postaje središte društvenog života građanstva, a izgradnjom teniskih terena (1898.) i koturaljkališta (1910.) i športskog života.¹ Devet desetljeća poslije,

¹ Zgrada je od 1923. bila u funkciji druge pozornice Narodnog kazališta, a po otvorenju zgrade današnjega Dramskog kazališta Gavella 1929. bila je u funkciji kina. Historijat je preuzet iz: SANJA GAŠPAROVIĆ, ANA MRDA, Tuškanac, u: *Hrvatska revija*, 4 (2010.), 78–83.

Pogled na zgradu Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU i Tuškanac

u regulatornoj osnovi Zagreba iz 1887. godine gradskog inženjera Milana Lenucija, u kojoj je iskristalizirana ideja *zelene potkove*, poteza reprezentativnih trgova i parkova, sjeverni dio grada dobiva njezinu inačicu – sustav hortikulturno oblikovanih javnih površina – šumska šetališta Sofijin put (danas Dubravkin put, otvoren 1883.), Tuškanac (Gornji i Donji), Cmrok i Jurjevsko groblje. Osnova je trasirala i prvu ljetnikovačku četvrt na Josipovcu, namijenjenu ljetovanju, odnosno privremenom boravištu novostasologa bogatoga građanstva na dohvat gradu.²

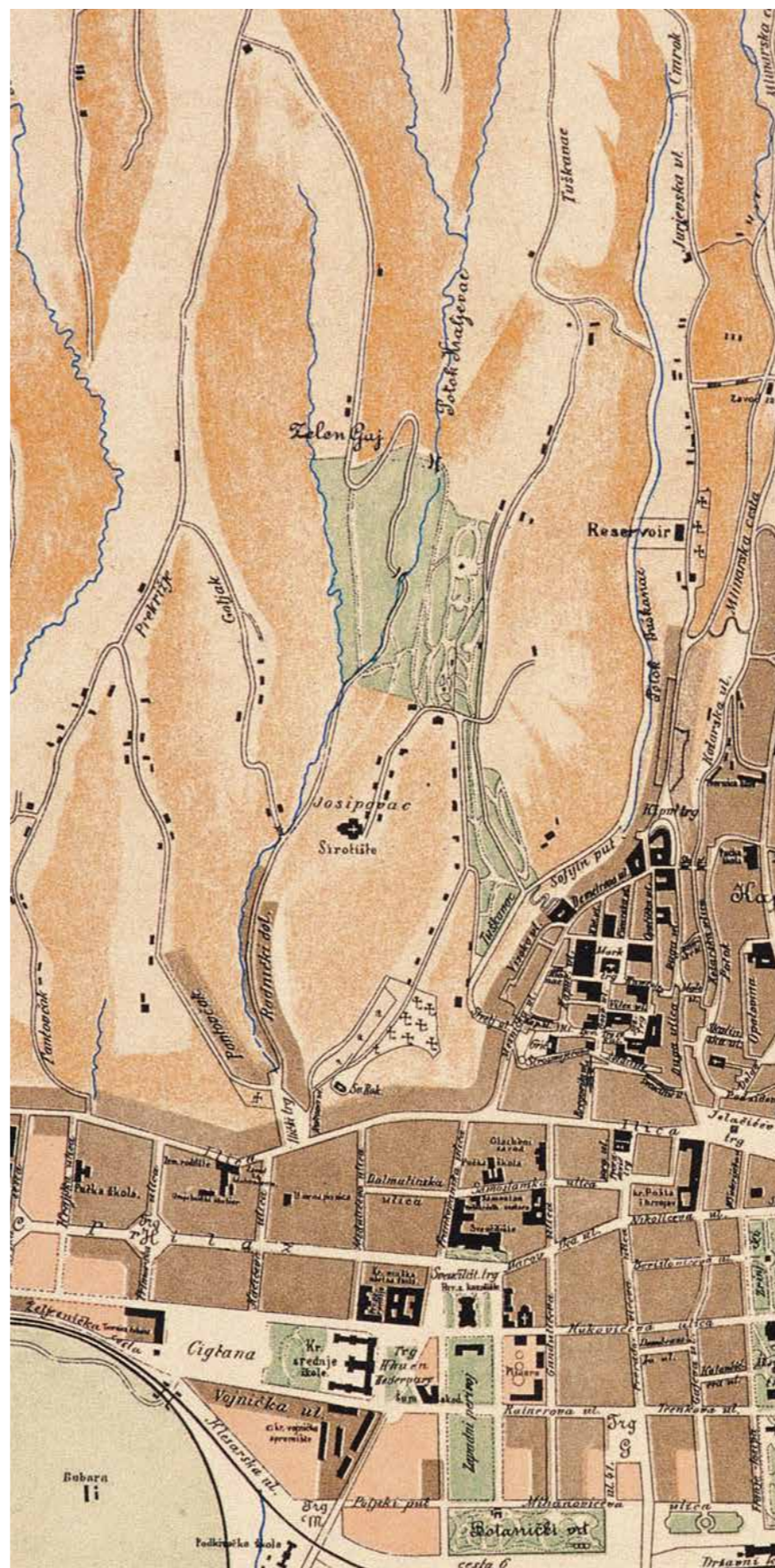
Povijest ljetnikovačke četvrti započinje kupnjom zemljišta, samostana sestara magdalenki (Herman Bollé, 1879.), u kojem je djelovao »industrialno-kućanski zavod«, i kapelice sv. Josipa 1886. godine. Posjed kupuje Hrvatska zemaljska vlada sredstvima zaklade baruna Eduarda Jelačića za financiranje zemaljskog sirotišta. Samostan je adaptiran za sirotište otvoreno 1888. godine, a zemljište je raspardelirano na 20 parcela namijenjenih isključivo izgradnji ljetnikovača te prodano na javnoj dražbi. Poput *zelene potkove*, i prvo zagrebačko »cottage naselje« Josipovac, nazvano po spomenutoj kapelici samostana, ima bečke uzore – predgrađa Währing i Däbling.³

»Cottage naselje« Josipovac protezalo se od kapelice sv. Roka (17. stoljeće), duž današnjih ulica Ivana Gorana Kovačića i Vladimira Nazora do sirotišta (danas Dječji dom Zagreb). Pristupalo mu se s Britanskog trga Rokovom ulicom i preko Tuškanca. Na Rokovu perivoju bilo je groblje sve do 1877. godine. Premješteno je i zatrpano nakon otvaranja skupnoga groblja na Mirogoju.

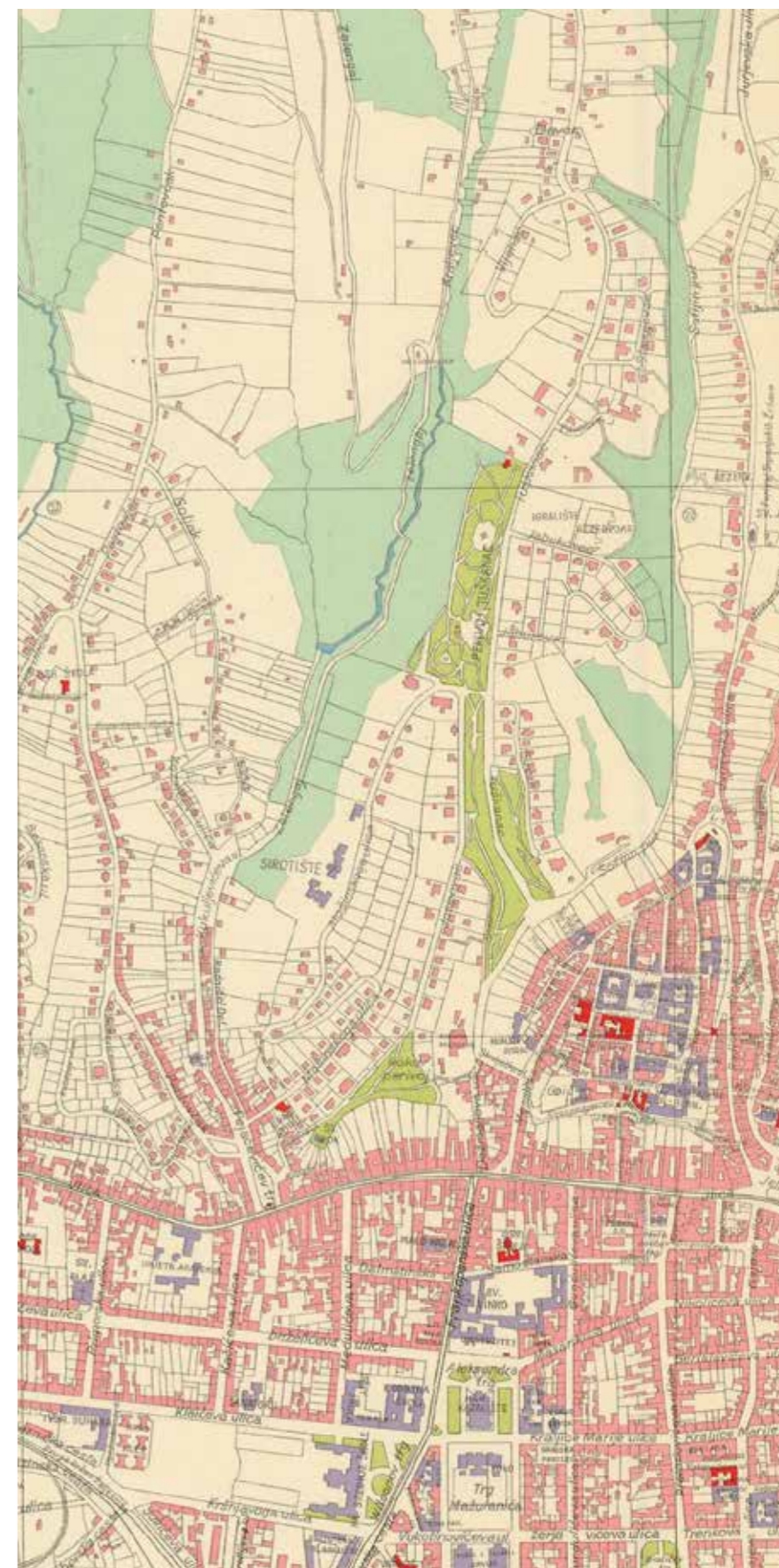
Izgradnja naselja bila je strogo regulirana *Ustanovama za gradnju sgrada na Josipovcu* iz 1888. godine. Propisane su

2 Plemstvo posjeduje dvorce u okolini grada. Zagrebačke ljetnikovce u svojem je magistarskom radu temeljito istražila Mirna Meštrović. MIRNA MEŠTROVIĆ, *Zagrebački ljetnikovci od kraja 18. do početka 20. stoljeća: Prostorno-pejzažna, urbanistička i arhitektonska obilježja*, magistarski rad, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010.

3 MIRNA MEŠTROVIĆ, MLADEN OBAD ŠČITAROCI, *Zagrebački ljetnikovci – nastajanje i obilježja*, u: *Prostor*, 22 (2014.), 15.

Druga regulatorna osnova Zagreba, 1887., detalj sjevernog dijela grada – Gornjega grada, Tuškanca i Pantovčaka

Nacrtna osnova grada Zagreba, 1932., detalj sjevernog dijela grada – Gornjega grada, Tuškanca i Pantovčaka

Josipovac prije početka izgradnje ljetnikovca Ehrlich s restauracijom 1890., pogled s juga, MGZ

Josipovac nakon izgradnje ljetnikovca Ehrlich s restauracijom 1891., pogled s juga, NSK

izgradnja samostojećih prizemnica i jednokatnica, predvrtova minimalne dubine 4 metra, te minimalna udaljenost od 10 metara od susjednih međa. Izgradnja gospodarskih zgrada i sadnja vinograda bile su zabranjene, a vrtovi ljetnikovaca morali su biti perivojno uređeni. Naselje je imalo visok stupanj komunalne opremljenosti – vodovod, cestu, rasvjetu i kanalizaciju te noćnu stražu.⁴

Građevinski poduzetnik Herman Ehrlich sa suprugom Marijom Ehrlich kupuje zaglavnu parcelu (parcela broj 12) na važnom prometnom mjestu – na kraju Donjeg i početku Gornjeg Tuškanca, odnosno Josipovca, i s najljepšim pogledom na grad na jugu.⁵ Kupnja parcele i izgradnja »ljetnika« s restauracijom za najam bile su poslovni pothvat, ulaganje u trenutku kada je obiteljska tvrtka Ehrlichovih na svojem vrhuncu. Početak izgradnje zgrade 1890. godine koincidira s izradbom nacrtu za perivoj Josipovac gradskog

⁴ Isto.

⁵ Ljetnikovci poput vile Okrugljak s južnom orijentacijom su rijetkost. Prevladava orijentacija istok-zapad. Isto.

vrtlara Josipa Peklara, koji ga uređuje kao prirodnu grabovu i hrastovu šumu. Nakon streljane na Tuškancu dograđene s restoranom i Palainovke, najstarije zagrebačke kavane (1847.), restauracija *Josipovac* zamišljena je kao treći važan javni, ugostiteljski sadržaj na potezu Tuškanac – Cmrok – Jurjevska.⁶ Restauracija je ubrzo postala popularno okupljalište Zagrepčana 1890-ih godina, mjesto izletničkih druženja, domjenaka, banketa za ugledne goste, proslava mature, plesnih vjenčica itd. Popularnosti su pridonijeli i javni koncerti u Glazbenom paviljonu. Poduzetni Herman Ehrlich o svojem je trošku preselio paviljon, zajedno s Bosanskim i tzv. Kutjevačkim paviljonom, s hrvatsko-slavonske Šumarsko-gospodarske izložbe 1891. godine po njezinom zatvaranju.⁷

⁶ Dio ovoga poteza je i ugostiteljski objekt Šumski dvor, realiziran u razdoblju između dvaju svjetskih ratova (Slavko Löwy za Alfreda Hirschlera, 1933.). O Josipu Peklaru vidjeti više u: TEA HELMAN, Doprinos gradskog vrtlara Josipa Peklara vrtnome i parkovnom oblikovanju Zagreba 1878.–1895., u: *Prostor*, 1–2 (1994.), 115–133.

⁷ Na Nacrtu grada Zagreba iz 1898. Josipovac je ucrtan kao novi gradski perivoj.

Do 1891. godine izgrađena je i većina ljetnikovaca, simbol luksuza i imutka novoga građanskog sloja, privredne i društvene elite koja se bogati i uzdiže u drugoj polovini 19. stoljeća. S izgradnjom se počinje 1887., a završava 1896. godine.⁸ Posebna brigada vodila se o oblikovanju, odnosno stilu izgradnje ljetnikovaca, koji nisu smjeli nalikovati običnoj seoskoj kući. Ljetnikovci, tipična stambena tipologija historicizma, stilski pripadaju razdoblju kasnog historicizma i često koriste elemente vernakularne arhitekture (od 1880. do kraja 1890-ih). Od sačuvanih ljetnikovaca četiri su zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro: ljetnikovac arhitekta Kune Waidmanna iz 1893. (I. G. Kovačića 17), ljetnikovac Grbac (I. G. Kovačića 33) arhitekta Lea Hönigsberga, vila Ehrlich-Marić (I. G. Kovačića 37) iz 1891. (Mijo Geher, pregradnja Slavko Benedik i Aladar Banyai,

⁸ Najveći broj zagrebačkih ljetnikovaca, njih 44, izgrađen je između 1888. i 1900. Najviše ih je upravo na Josipovcu, u Nazorovoj i I. G. Kovačića, na Tuškancu i Gornjem Prekrižju. Ulica I. G. Kovačića ulica je s najvećim brojem ljetnikovaca u Zagrebu, njih 12. MEŠTROVIĆ, OBAD ŠČITAROCI (bilj. 3).

1927.–1928.) te ljetnikovac Šafranek i Wiesner graditelja Šafraneka i Wiesnera iz 1889. (Nazorova 55).⁹

Za konačno oblikovanje Josipovca dva ključna momenta su trasiranje Nazorove (tada Adolfa Mošinskog) od sirotišta do Britanskog trga i uređenje Rokova perivoja prihvaćeno u Gradskoj skupštini 1904. godine. Uređenje je predviđalo i bolje prometno povezivanje Tuškanca s Illicom realizacijom Dežmanova prolaza (Ignjat Fischer, 1927.–1929.) i Alexanderovih stuba (Antun Ulrich, 1936.).¹⁰ Rokov perivoj uređen je 1909., a između 1910. i 1934. izgrađen je vilama umjetničke elite Zagreba – Roberta Frangeša Mihanovića i Roberta Auera, Ljube Babića, Joze Kljakovića i Naste Rojc.¹¹ Početkom 20. stoljeća regulacije Nazorove, izgrađene samostojećim stambenim zgradama, i Rokova perivoja, dio su niza nekolicine regulacija namijenjenih izgradnji ne više ljetnikovačkih, nego rezidencijalnih četvrti na južnim obroncima Zagrebačke gore.

Josipovcu pripada iznimno važno mjesto i u povijesti urbanističkog planiranja u Hrvatskoj. Naime, upravo su pravila za izgradnju Josipovca bila osnova pravilnika za izgradnju rezidencijalnih četvrti u sjevernom dijelu grada na tzv. »otvoreni« način iz 1888., a onda i *Propisnika za izgradnju ljetnikovačkih predjela grada Zagreba* iz 1911. godine. Širenjem grada ta će pravila biti korištena u 20. stoljeću i za parcelacije u nizinskom južnom, odnosno istočnom dijelu grada.

I.2. Naručitelji i korisnici ljetnikovca s restauracijom i vile Ehrlich-Marić

I.2.1. Obitelj Ehrlich

Židovska obitelj Hermana Ehrlicha došla je u Zagreb 1874. godine iz Našica i tijekom jednoga stoljeća, u tri naraštaja, dala je izniman doprinos području građevine, arhitekture i likovnih umjetnosti, ali i humanističkih znanosti. Obitelj je imala napredna stajališta te je uz muške članove, posvećene radu u obiteljskoj građevinskoj tvrtki, iznjedrila i prve naraštaje visokoobrazovanih i društveno angažiranih žena.

Začetnik obitelji je Herman Ehrlich (Našice, 1836. – Zagreb, 1895.), graditelj i građevinski poduzetnik, predano posvećen poljepšavanju Zagreba, u kojem je o svojem trošku uređio put od Radničkog dola do svojeg imanja u Zelengaju, te put od Šestina do Kraljičina zdenca, koji se nekada zvao Ehrlichov put.¹² Herman prvo u Našicama vodi građevinsku, a zatim u Zagrebu arhitektonsko-građevinsku tvrtku za niskogradnje i visokogradnje »E. Eisner & A. Ehrlich«, a zatim tvrtku »Ehrlich Adolf i Ernest inženjeri«, koja je bila vodeća kako na jugu Austro-Ugarske Monarhije tako i u Kraljevini Jugoslaviji. Uz više škola i vojarni, među većim gradnjama koje realizira su gimnazija na Rooseveltovu trgu (danas Muzej Mimara), Zemaljsko kazalište (danas HNK), palača Vlade (danas Sabor RH), brojne tvorničke zgrade, banke itd. Tvrtka je na vrhuncu 1890-ih godina. Preuzimaju ju Hermanovi sinovi inženjeri građevine – Adolf (sin iz prvog braka, Našice, 1864. – Zagreb, 1935.), Ernest (Zagreb, 1877.–1941.) i Đuro (Zagreb, 1882.–1943.) s diplomama visokih tehničkih škola u Budimpešti i Beču. O ugledu tvrtke u zagrebačkim strukovnim krugovima obitelj govori i pozicija predsjednika i potpredsjednika Hrvatskog društva inženjera i arhitekata koju Adolf Ehrlich obnaša od 1907. do 1909. godine. Sin Hugo (Zagreb, 1879.–1936.) stekao je diplomu inženjera arhitekture na Visokoj tehničkoj školi u Beču. Nakon zaposlenja u

Beču i dovršetka vile Karma pokraj Montreuxa na Ženevskom jezeru, koju je započeo graditi Adolf Loos, Hugo Ehrlich od 1910. do 1915. vodi zajednički atelijer s Viktorom Kovačićem, a zatim vlastiti. Od 1925. godine profesor je na Visokoj tehničkoj školi u Zagrebu, a od 1935. dopisni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU, danas HAZU). Realizirao je velik broj gradnji, među kojima se ističu stambeni sklop Nadarbine Zagrebačke nadbiskupije u Zagrebu i Udružena banka u Beogradu.

Herman i Marija Ehrlich (1855.–1926.), kći zagrebačkog rabina Jakoba Eisnera, uz sinove Ernesta, Huga i Đuru, imali su i sinove Isidora i Pavla te kćer jedinicu Miru Ehrlich udanu Klobučar.¹³ Mira Klobučar (Zagreb, 1888.–1956.) diplomirala je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti (ALU) u Zagrebu 1912. Stručno se usavršavala u Londonu i Beču. Bila je članica Kluba likovnih umjetnica i suosnivačica slikarske škole za djevojke u Zagrebu. Zagrebačku Akademiju likovnih umjetnosti pohađala je i Ernestova kći Marta Ehrlich-Tompa (Zagreb, 1897.–1980.), koja se usavršavala u Parizu i sudjelovala na brojnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Kćeri Adolfa Ehrlicha bile su književnica i prevoditeljica Ina Broda (Juhn, Jun-Broda, Zagreb, 1899.–1983.) i socijalna antropologinja Vera Stein-Ehrlich (Zagreb, 1897.–1980.). Vera Stein-Ehrlich školovala se i usavršavala u Beču i Berlinu. U Zagrebu je osnovala Radnu zajednicu za individualnu psihologiju. Doktorirala je na Sveučilištu Berkeleyju (1952.) i predavala socijalnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ina Broda studirala je glazbu, ritmiku, rehabilitaciju i ortopedsku preventivu u Ženevi, Dresdenu, Pragu i Berlinu. U Zagrebu je vodila privatnu školu za ritmičku i zdravstvenu gimnastiku. Nakon rata djeluje u Zagrebu i Beču. Obje sestre bile su lijevo orijentirane intelektualke, sudjelovale su u antifašističkom pokretu, obnovi zemlje i zbrinjavanju židovskih izbjeglica iz logora.

Građevinska dozvola za gradnju ljetnikovca s restauracijom Hermana i Marije Ehrlich prema nacrtu koji potpisuje

⁹ Za popis ljetnikovaca na Josipovcu vidjeti: MEŠTROVIĆ, OBAD ŠĆITAROCI (bilj. 3).

¹⁰ Na temelju ovih odrednica Viktor Kovačić 1909. izrađuje regulaciju kojom je trasirana ulica usporedna s Illicom između Britanskog trga i Mesničke ulice. KREŠIMIR GALOVIĆ, Panoptikum. Rokov perivoj, 2014.; <http://kgalovic.blogspot.com/2014/01/rokov-perivoj.html>.

¹¹ DRAGICA BAREŠIĆ, JASMINA SIROVEC, Rokov perivoj u Zagrebu, u: *Prostor*, 41 (2011.), 184–199.

¹² ŽARKO DOMLJAN, *Hugo Ehrlich*, Zagreb, 1979., 22.

¹³ Iz prvog braka s Rozalijom rođ. Singer Herman je imao i sina Kolomana.

Ljetnikovac Ehrlich s restauracijom »Josipovac«, pogled sa sjeveroistoka, između 1891. i 1898., MGZ

Vila Marić, pogled s jugozapada, nakon rekonstrukcije 1928. godine, MUO

Mijo Geher, zaposlenik atelijera Hermana Bolléa, izdana je 26. lipnja 1890. godine.¹⁴ Zgrada ima podrum, prizemlje i kat s mansardom. Uz restauraciju ima i tri zasebne stambene jedinice. Tijekom gradnje bračni par Ehrlich naknadno je, u prosincu 1890., zatražio građevnu dozvolu za izgradnju još jedne stambene sobe i zahoda na mansardi – tavanu.¹⁵ Gradnja je bila dovršena već 13. ožujka 1891., kada je proveden očevid građevno-vatrogasnog odbora u svrhu izdavanja stambene dozvole.¹⁶

Nakon Hermanove smrti Marija Ehrlich se 1898. godine udala za Franju Bučara (Zagreb, 1866.–1946.), športskog

radnika, književnog povjesničara i publicista. U ljeto iste godine restauracija je adaptirana u peterosobni stan s kuhinjom, kupaonicom i zahodom.¹⁷

Kuća je 1916. prodana Edmundu Kolmaru (Nagykanizsa, Mađarska, 1841. – Zagreb, 1933.), privredniku, financijskom stručnjaku, filantropu i gradskom vijećniku. Posljednji vlasnik zgrade prije Drugoga svjetskog rata bio je industrijalac dr. Artur Marić.

1.2.2. Obitelj Marić

Artur Marić (Mayer) (Zagreb, 1888. – Petrinja, 1941.), industrijalac, pravnik, doktor filozofije, diplomat, kolekcionar i filantrop, bio je, poput Ehrlichovih, ugledan član zagrebačke židovske zajednice. Marići su bili zagovornici asimilantske politike, zbog čega je obitelj i promijenila svoje prezime Mayer u Marić.

Artur Marić školovao se u Zagrebu, Leipzigu i Heidelbergu. Diplomirao je pravo i doktorirao filozofiju na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. S bratom Milanom Marićem naslijedio je od oca Hinka Mayera (1853. – Zagreb, 1918.) tvornicu Iskra i veletrgovinu »Hinko Mayer i drug« s trgovačkom kućom u Praškoj. Bio je suvlasnik više poduzeća, među kojima su tvornica Union (danas Kraš), Tvornica kemijskih proizvoda, Grafičko nakladni zavod d. d. Minerva, Rafinerija Sisak itd., te predstavnik Shella za Kraljevinu Jugoslaviju.¹⁸ Bio je član različitih novčarskih, dobrotvornih društava, ljubitelj i pokrovitelj umjetnosti te pasionirani skupljač dokumenata vezanih uz ilirski pokret i bana Josipa Jelačića, a uz to i počasni konzul Kraljevine Albanije u Zagrebu. Kao Židov, po uspostavi Nezavisne Države Hrvatske odlučio se na bijeg, koji je u ustaškom okruženju okončao samoubojstvom. Zora Marić (Zagreb, 1895. – Auschwitz, 1944.), kći industrijalca Šandora pl. Alexandera, i Artur Marić imali su kćer Miru. Iz prvog braka Zora je imala kćer Boženu Ausch (Blanka Ma-

14 Građevinska dozvola za »ljetnik sa restauracijom« izdana je u lipnju 1890. nakon očevida od 25. lipnja. Pri očevidu građevno-vatrogasni odbor tražio je odvajanje prostora pisoara i zahoda u prizemlju vratima. Mijo Geher je, uz Kunu Waidmanna, Lea Hönigsberga i Julija Deutscha, Janka Holjca, Janka Jambrišaka, Đuru Carneluttija te Šafraneka i Wiesnera, jedan od autora zagrebačkih ljetnikovaca. Geher potpisuje i ljetnikovce na Gornjem Prekrižju 35, u Nazorovoj 57 i 59, na Pantovčaku 37 te na Svetom Duhu 148. MEŠTROVIĆ, OBAD ŠĆITAROCI (bilj. 3).

15 Očevid je proveden 19. prosinca 1890. godine.

16 Posjednik Herman Ehrlich, sa stanom u Berislavićevoj, uputio je molbu za izdavanje stambene dozvole 3. ožujka 1891. Kući je dodijeljen popisni broj 2105.

17 Nakon Hermanove smrti kao vlasnici nekretnine upisali su se Milan Eisner i Artur Ehrlich. Žalbenim postupkom kuća je 1898. upisana na Mariju Bučar. Građevinska dozvola za adaptaciju izdana je na ime Marije Bučar. Očevid građevno-vatrogasnog odbora proveden je 26. svibnja 1898. Molba za izdavanje stambene dozvole upućena je već 22. srpnja 1898. godine.

18 Središte tvrtke nalazilo se u Praškoj 6 i Gajevoj 5. U Gajevoj su 1932. Marići izgradili suvremenu poslovnu zgradu tvrtke s javnim prolazom, prema projektu Rudolfa Lubynskog.

rić) (Zagreb, 1915.–1993.), udanu za slikara Sergija Glumca. Obje kćeri preživjele su Drugi svjetski rat.¹⁹

U posjed vile na Josipovcu Artur Marić stupio je kupoprodajom 1927. godine.²⁰ Arhitekt temeljite rekonstrukcije zgrade ljetnikovca s čak četirima stambenim jedinicama u luksuznu obiteljsku rezidenciju bio je Aladar Baranyai (Szasvar, Mađarska, 1879. – Zagreb, 1935.). U ljeto 1936. Mariću je izdana građevinska dozvola za ogradu vile, koja je do tada bila drvena sa živicom, visine 1,6 metara.²¹

1.2.3. Kasniji vlasnici vile Ehrlich-Marić i njihove adaptacije

1.2.3.1. Vila Ehrlich-Marić od 1941. do 1952. godine

Vlasti Nezavisne Države Hrvatske rekvirirale su imovinu obitelji Marić, a s njom i vilu na Josipovcu, koja se prvo koristi za smještaj talijanske diplomacije.²² U vili zatim živi političar, odvjetnik i književnik Mile Budak (Sveti Rok, 1889. – Zagreb, 1945.), jedan od ideologa ustaškog pokreta i ministar u vladi NDH. Poslije Drugoga svjetskog rata vila je stavljena na raspolaganje književniku Vladimiru Nazoru (Postira, 1876. – Zagreb, 1949.), prvom predsjedniku Sabora Narodne Republike Hrvatske, o čemu svjedoči spomen-ploča postavljena na sjeverno pročelje zgrade.

1.2.3.2. Majstorske radionice za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića

Dodjelom vile na upravljanje Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske u Zagrebu 1951. godine neposredno je određena i njezina današnja namjena – javni kulturni sadržaj. Zgrada je 1952. dodijeljena na korištenje arhitektu

Dragi Ibleru (Zagreb, 1894.–1964.), predsjedniku društveno angažiranoga predratnog Udruženja umjetnika Zemlja i profesoru arhitekture na Akademiji likovih umjetnosti, za rad jedine Državne majstorske radionice za arhitekturu. Državne majstorske radionice za likovne umjetnosti osnovane su 1947. godine odlukom vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije u svrhu poslijediplomskog usavršavanja talentiranih mladih kipara i slikara, to jest za potrebe velike produkcije spomeničke plastike, posvećene temama antifašističke borbe. Voditelji radionica – majstori etablirani su kipari Antun Augustinčić, Fran Kršinić i Vanja Radauš, te slikar Krsto Hegedušić.²³ Iblerovu radionicu pohađaju diplomirani inženjeri arhitekture u statusu suradnika – Berislav Radimir, Vojtjeh Delfin, Julije De Luca, Andrija Mutnjaković i drugi. Usavršavanje traje dvije godine i suradnici većinom rade na Iblerovim projektima i realizacijama, poput Vile Zagorje, zagrebačke rezidencije predsjednika Josipa Broza Tita (danas Predsjednički dvori) i stambeno-poslovnoga Drvenog neobdera (Martićeva – Smičiklasova, 1956.–1958.).

Do tada stambena rezidencija Ehrlich-Marić, useljenjem Iblerove Majstorske radionice ponovno je dobila dvojaku, stambeno-poslovnu namjenu – na katu je Iblerov stambeni prostor, a u prizemlju su radne prostorije Radionice. U srpnju 1954. podnesen je zahtjev za adaptaciju dijela suterenskih prostorija ispod ulaznog stubišta i trijema u stambene prostorije.

Od 1964. do 1984. voditelj Radionice je arhitekt Drago Galić (Zagreb, 1907.–1992.), koji bitno mijenja i način rada u Radionici. S obzirom na to da više nije aktivni projektant, Radionica postaje mjesto na kojem se mladi arhitekti, među kojima su bili Nikola i Ines Filipović, Branko Kincl, Velimir Neidhardt i Hildegard Auf Franić, bave projektiranjem, uglavnom putem natječaja, ali i istraživačkim projektima. U to vrijeme cijela je zgrada Ehrlich-Marić u funkciji radionice, to jest radnog prostora. Preustrojem sustava visokog obrazovanja 1975. godine majstorske radionice, pa tako i ona Drage Galića, ušle su u sastav JAZU, čime je Akade-

mija došla u posjed vile Ehrlich-Marić. Galićeva radionica prestaje s radom 1984., čime se zgradu u kojoj je pohranjena arhiva Drage Iblera i radionice stavilo izvan funkcije. Tijekom njezinoga postojanja pohađalo ju je 76 suradnika – 18 kod majstora Iblera i 58 kod majstora Galića.²⁴

1.2.3.3. Hrvatski muzej arhitekture – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Koncem 1980-ih u oronuloj se zgradi povremeno održava nastava poslijediplomskog studija turističke arhitekture Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U sklopu Razreda za likovne umjetnosti HAZU početkom 1990-ih pokreće se inicijativa za osnivanje prvoga i do danas jedinoga specijaliziranog muzeja arhitekture u Hrvatskoj, osnovanoga 1995. godine. Zgrada je uređena sponzorskim sredstvima raznih arhitektonskih i građevinskih tvrtki te obrtnikâ.²⁵ Muzej obavlja djelatnosti prikupljanja, pohrane, istraživanja i prezentacije relevantne dokumentacije o hrvatskoj arhitekturi 19. i 20. stoljeća. Danas se u njemu čuva oko 18.000 različitih muzejskih predmeta: nacrtâ, crteža, maketa, fotografija, pisane dokumentacije itd. Zbog ograničenih prostornih resursa, Muzej nema stalni postav, nego se gradivo Muzeja predstavlja tematsko-problemskim izložbama, nakladničkom djelatnošću te organizacijom predavanja i tribina.

Vila Ehrlich-Marić je zbog svojih urbanističko-arhitektonskih svojstava, ali i vrijedne muzejske građe koja se u njoj čuva, rješenjem Uprave za zaštitu kulture i prirodne baštine Ministarstva kulture 1999., dobila status kulturnoga dobra te je upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

19 IVAN MIRNIK, Obitelj Alexander ili kratka kronika izbrisane vremena, u: *Radovi, Zavod za hrvatsku povijest*, 28 (1995.), 107–108.

20 Vilu je Edmund Kolmar darovao Berti Breslauer rođ. Kolmar i Pauli Mayer rođ. Kolmar, te Milanu Kolmaru uz pravo doživotnog uživanja. Molbu za izdavanje građevinske dozvole za pregradnju »vile« na Josipovcu 19 Artur Marić (sa stanom u Jurišićevoj 5) uputio je 19. siječnja 1928. godine.

21 HR-DAZG-1122, I. G. Kovačića 37, sign. 1309.

22 HR-HDA-215-kut. 687.

23 U Beogradu djeluju tri, a u Ljubljani jedna radionica. DAVORIN VUJČIĆ, Majstorske radionice likovnih umjetnosti: Majstorska radionica Antuna Augustinčića, u: *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 26 (2007.), 35–86.

24 Prvo istraživanje građe Majstorske radionice provedeno je u sklopu izložbenog projekta Majstorska radionica za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića, 1952.–1982., održanoga u Hrvatskom muzeju arhitekture 2012. TAMARA BJAŽIĆ KLARIN, DUBRAVKA KISIĆ, *Majstorska radionica za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića, 1952.–1982.*, Hrvatski muzej arhitekture HAZU, 2012.; *Hrvatski muzej arhitekture / Croatian Museum of Architecture*, (ur.) Andrija Mutnjaković, Zagreb, 2018.

25 Uređenje prostora za budući muzej vlastitim radom i sredstvima realizirali su: *Industrogradnja, Monter-Elektro, Dekor, Tehnika, HEP Elektra, Podomont, Exportdrvo – Inženjering, Staklo, Interijer Jurić, Plan, Grič, Javor, Milivoj Herceg, Armont, Final-Projekt, Špiel, Interkonzalting i Mozaik.*

**ANALIZA
ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA I
ZATEČENOG
STANJA**

II.1. Smještaj na Josipovcu i parceli

Vila Ehrlich-Marić samostojeći je objekt izduženoga pravokutnog oblika na najekskluzivnijoj i najreprezentativnijoj zaglavnoj parceli nekadašnjega »cottage naselja« na Josipovcu. Parcela obuhvaća površinu od 3651 m². Na sjevernoj i zapadnoj strani omeđena je Ulicom Vladimira Nazora i Ulicom Ivana Gorana Kovačića, a na južnoj strani graniči s dvjema susjednim parcelama (I. G. Kovačića 35 i Nazorova 76).²⁶ Sjevernom stranom vila je orijentirana na park-šumu Tuškanac, glazbeni paviljon i Nazorov spomenik.²⁷ Javna namjena zgrade, popularne restauracije Josipovac, s park-šumom i sutokom triju važnih prometnica sjevernog dijela grada – Nazorove, I. G. Kovačića i Tuškanka, uvjetovala je položaj zgrade na sjevernom dijelu široke i relativno plitke parcele. Zgrada je povučena prema sjevernoj međi, od koje je prema propisima za ljetnikovačke predjele morala biti udaljena minimalno četiri metra. S južne strane ostao je veći dio hortikulturno uređenog zemljišta.

Dok je sa sjeverne strane zgrada katnica, s uklonjenom mansardom i tornjem u rekonstrukciji 1928., bila uklopljena u ambijent, gledajući s južne strane (s pozicije današnje Zamenhoffove ulice) dominirala je čitavim Josipovcem. Na južnoj strani, naime, zbog pada terena – visinske razlike od gotovo jedne etaže – zgradu se čitalo kao dvokatnicu. Nadalje, zbog dvojake namjene, restauracije i stanovanja, zgrada s čak devet prozorskih osi bila je najveća privatna gradnja na Josipovcu. Drugi ljetnikovci bili su znatno manji i imali su kompaktnije volumene s istaknutim vertikalnim akcentom – tornjem. Toranj nije samo vertikalni marker u slici ladanjskog krajolika nego i vidikovac koji je važan sadržaj, a onda i oblikovni element arhitekture ljetnikovaca. U dvorište vile ulazi se s dviju strana – kolnim ulazom iz Nazorove ulice kroz dvokrilna vrata i pješačkim ulazom sa

26 Katastarska općina Centar, k. č. 839.

27 Spomenik postavljen 1972. rad je akademskog kipara Stjepana Gračana.

Ulazni trijem vile, pogled na grad na jugu

strane perivoja, to jest iz Ulice Ivana Gorana Kovačića. Pješачki ulaz oblikovan je kao portal. Dva stupca s horizontalnim reškama, izvedenima u žbuci i pločama, nose drvenu pergolu. Vrata su izrađena od kovanog željeza. Načinjena su od nanizanih međusobno spojenih krugova.

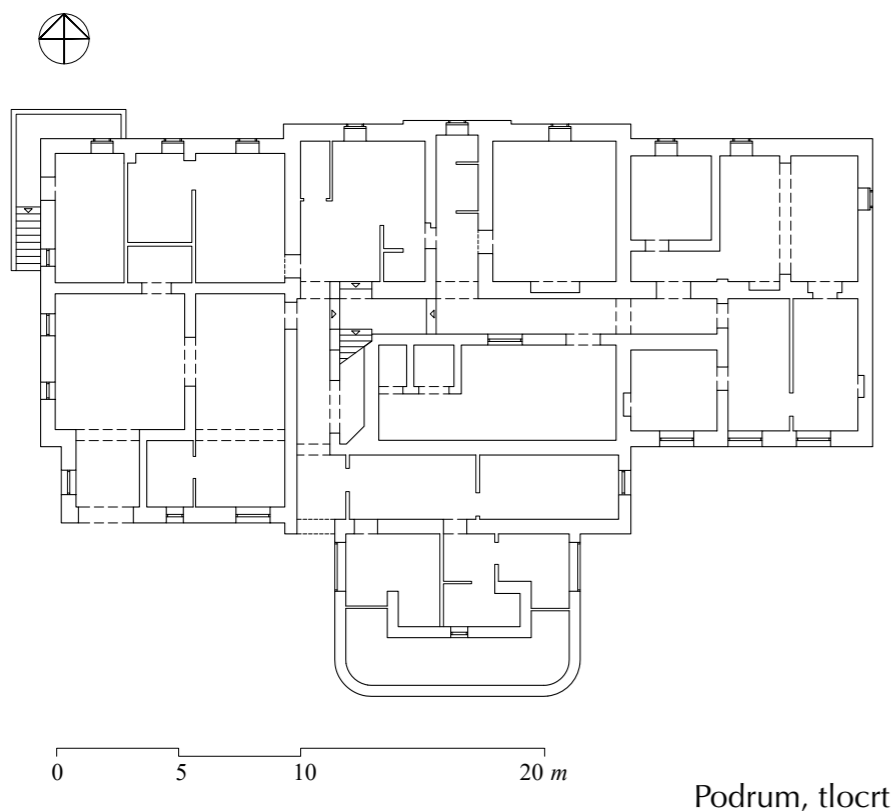
II.2. Organizacija unutrašnjeg prostora

Vila ima – za arhitekturu ljetnikovaca atipičnu – pravokutnu, simetričnu osnovu, površine 586 m² (33,6 × 16,7 m bez ulaznog stubišta), i kompaktan volumen sa središnjim rizalitom. I tlocrtno i volumenski čine ju tri jedinice – središnja jedinica visine dva kata s mansardom i dva niža i površinom manja jednokatna krila. Sva tri dijela imaju po tri prozorske osi. Zgrada ima za obiteljsku vilu uvriježenu funkcionalnu diferencijaciju (vertikalni zoning): gospodar-

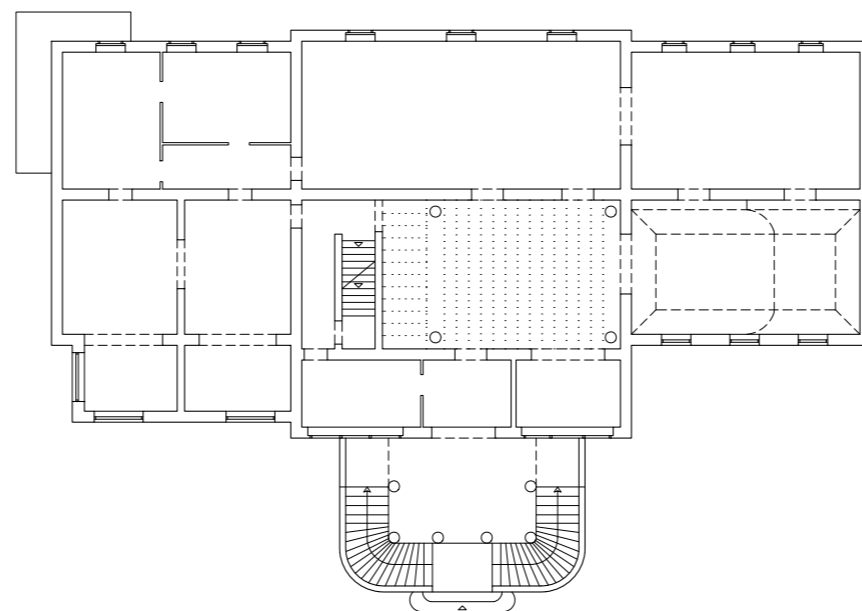
ske prostorije u podrumu, prostorije za dnevni boravak i spavaću jedinicu za vlasnika u prizemlju, te spavaći trakt za djecu s prostorijama za dnevni boravak na katu. Svaki od navedenih sadržaja (odnosno, funkcionalnih skupina) uklopljen je u jednu od tlocrtno-prostornih jedinica. Središnji dio i istočno krilo reprezentativan su dio vile za dnevni boravak, rad i blagovanje (prethodno prostor restauracije), u zapadnom je krilu spavaći trakt vlasnika, a na katu središnjeg dijela je prostor namijenjen djeci i guvernanti. Oba spavaća trakta zauzimaju prostor izvorno namijenjen trosobnim stanovima s kuhinjom i zahodom. Povećanje standarda, odnosno stambene površine po stanaru, i više je nego očito. U zgradi je očuvana osnovna dispozicija svih prostorija vile Marić uz minimalne intervencije – uklanjanje prostora za serviranje hrane u sklopu velike sjeverne dvorane. Potrebe Muzeja prilagođene su zgradi. Prizemlje je u funkciji izložbenog prostora, rada sa strankama i knjižnice, te čuvaonice pisane građe, a kat ima funkciju radnog prostora osoblja i čuvaonice. Dio podruma prenamijenjen je u čuvaonice.

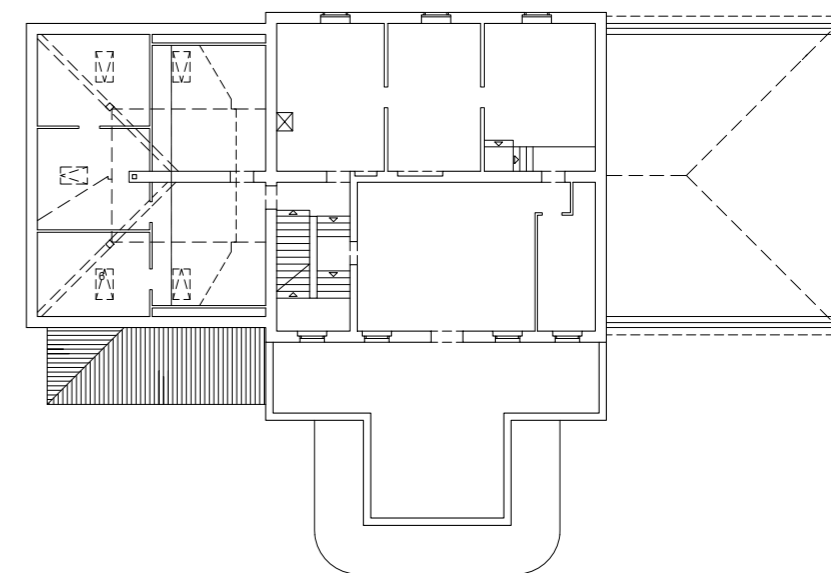
Prizemlje, knjižnica na zapadnoj strani

Podrum, tlocrt

Prizemlje, tlocrt

Prvi kat, tlocrt

Prizemlje, izložbeni prostor – ulazni hal

Zbog visinske razlike terena, to jest premještanja ulaza sa sjeverne strane na južnu stranu, pri rekonstrukciji 1928. godine, u glavnu stambenu etažu na prvom katu ulazi se preko reprezentativnog trijema – terase s kolonadom od šest jonskih stupova i kasetiranim stropom s četverokutnim poljima – te dvaju simetrično postavljenih zavojitih vanjskih stubišnih krakova s balustrima, koji u paladijansku neorenesansnu kompoziciju pročelja unose natruhe barokne dinamike. Ulazno vanjsko stubište s trijemom s reprezentativnim halom glavni je prostor za javne događaje. Četverokrillna ulazna vrata moguće je potpuno rastvoriti prema trijemu s veličanstvenim pogledom na grad, kroz kotlinu Zamenhoffove ulice. Trijem i hal povezani su vjetrobranom iz kojega se bočno ulazi u predsoblje – garderobu s ozidanim zahodom te umivaonikom za pranje ruku. Iz toga prostora kroz relativno uzak hodnik – širinu je odredilo postojeće stubište ljetnikovca Ehrlich, odnosno nosivi zid između središnjeg

dijela i zapadnog krila – dolazi se do glavne distribucijske točke prizemlja, spoja prostorno-funkcionalnih cjelina prizemlja (dnevnog boravka i spavaćeg trakta) i stubišta, koje je jedina unutrašnja veza između svih etaža zgrade – prizemlja s gospodarskim podrumom, galerijom, prvim katom s dječjim sobama i tavanom. Kako je glavna stambena etaža u prizemlju, unutrašnje je stubište na istome mjestu kao što je bilo i u ljetnikovcu Ehrlich, zapravo servisno, krajnje utilitarno oblikovano. Stubište koje je prethodno vodilo u zasebnu stambenu jedinicu na katu, ponovno je izvedeno zbog povećanja visine hala i izvedbe galerije, i u prizemlju nema prirodno osvjetljenje te je jedini prostor prizemlja bez dnevnog svjetla. Razlog tomu je dogradnja zgrade s južne strane (Aladar Baranyai, 1928.) čitavom dužinom središnjeg i zapadnog dijela u visini podruma i prizemlja.

U središnjem dijelu i istočnom krilu četiri su velike izložbene prostorije, međusobno izravno povezane dvokrill-

Prizemlje, izložbeni prostor – saloni na sjevernoj i južnoj strani

Prizemlje, sobe na zapadnoj strani – nekadašnji spavaći trakt vlasnika

Kupaonica

nim vratima, nekadašnje prostorije za dnevni boravak i društvena zbivanja. Sva vrata dvorana su ostakljena. Dvoetažni hal, s jonskim tordiranim drvenim stupovima i galerijom, volumenom i oblikovanjem najrepresntativniji je prostor zgrade. Na južnoj strani hala je »niša«, odijeljena velikim lučnim otvorom. Prostor hala dobiva dnevno svjetlo preko niše s prozorima u cjelokupnoj širini i visini vanjskog zida te kroz ostakljena dvokrilna vrata vjetrobrana.

Hal je ujedno i distribucijski prostor iz kojega se ulazi u sjeverozapadnu i južnu dvoranu te stubište, to jest nekadašnji spavaći trakt. Sjeveroistočna dvorana jedina nema izravan ulaz iz hala, nego je dostupna preko susjednih dvorana, zapadno i južno od nje. U sjeverozapadnoj dvorani, nekadašnjoj blagovaonici, srušena prostorija za serviranje hrane prezentna je i danas zbog različite završne obradbe poda. Ispred prozorâ – po tri dvokrilna prozora s nadsvjtlom u svakoj od dvorana – i čelnih zidova svih triju dvorana postavljen je zid za izlaganje eksponata, izveden od drvenih ploča (iverica). U svim trima dvoranama sačuvane su i štuko-dekoracije stropa. Najbogatija je ona u južnoj dvorani.

Na južnoj strani spavaćeg trakta dvije su veće prostorije, nekadašnji *boudoir* i spavaća soba, odijeljene velikim otvorom, a na sjevernoj strani su kupaonica i garderoba. Poput hala, jugoistočna soba glavni je komunikacijski prostor spavaćeg trakta. Iz nje se ulazi u hodnik, umetnut između sobe i kupaonice, iz kojega su dostupne sve pomoćne prostorije spavaćeg trakta – garderoba, kupaonica i sjeverozapadna dvorana, nekada prostor za serviranje hrane. Garderoba ima čak tri ulaza: jedan iz jugozapadne sobe i dva iz hodnika i kupaonice. Vrata pomoćnih prostorija su jednokrilna s jednostavnijim profiliranim dovratnicima i vratnicama s ukladom. Obje sobe spavaćeg trakta imaju

velike otklopno-posmične prozore. Spavaća soba ima čak dva prozora, jedan na južnoj, a drugi na zapadnoj strani. Spavaći trakt ima očuvanu većinu izvorne ugrađene opreme. Sadržaji Muzeja prilagođeni su zatečenom stanju. Jugoistočna soba (*ex boudoir*) je prostor za rad sa strankama i rad na građi, jugozapadna soba (*ex spavaća soba*) je knjižnica, garderoba s ugrađenim ormarima u sjeverozapadnom kutu je čuvaonica, a kupaonica se koristi kao kuhinja i prostor za blagovanje djelatnikâ.

Stubište između prvog i drugog kata

Prvi kat – južna prostorija s uredom – nekadašnja dječja spavaća soba

Maska kamina

U zgradi je očuvana izvorna prostorna organizacija prvog kata. Na južnoj strani je stubište, osvijetljeno izravno preko dvokrilnog prozora s vitrajem, i najveća, nekada dječja spavaća soba s izlazom na terasu (iznad ulaznog trijema i dograđenog vjetrobrana, garderobe – pretprostora i niše hala) te s trima dvokrilnim prozorima. Iz sobe se ulazi u kupaonicu s odvojenim zahodom. Zbog veće visine ulaznog hala, ta soba je manje visine, to jest visinski je dilatirana od ostalog dijela prvog kata. U nju se penje, odnosno spušta sa stubišnog međupodesta ili s malih stuba u najistočnijoj od triju soba na sjevernoj strani. Tri prostorije na sjeveru amfiladno su povezane. Sve prostorije na katu imaju jednokrilna vrata s jednostavnijim profiliranim dovratnicima i vratnicama raščlanjenima profiliranim ukkladama, te bogato

Kupaonica

profilirane doprozornike i dvokrilne prozore s nadsvjetlom, osim prozora srednje sjeverne sobe s trima prozorskim krlima. Sa stubišnog podesta ulazi se u tavanke prostorije s krovnim prozorima: dvije veće, jednu manju i dvije izbe – muzejske čuvaonice. Na drugom katu je prostran, visoki tavan s krovnim prozorima koji se ne koristi.

Veći dio podruma zauzimaju čuvaonice. Podrum je organiziran trima prostorno odijeljenim cjelinama. U sve tri cjeline ulazi se iz središnjeg prostora sa stubištem, odnosno iz hodnika u čijem se sjeverozapadnom kutu nalazi dizalo za hranu s drvenom oblogom, koje je iz podruma vodilo u prostor za serviranje hrane u prizemlju i u sjeverozapadnu sobu na katu, gdje se u parketu vide tragovi uklonjenog dizala. Prostor stubišta povezan je i s predsobljem vanjskog

Potkrovlje

ulaza u podrum iz dvorišta. Ulaz u podrumski prostor nalazi se s južne strane, zapadno od trijema.

Jedna cjelina je ispod središnjeg dijela zgrade i istočnog krila, druga je ispod zapadnog krila, a treća ispod dograđenog vjetrobrana i ulaznog trijema te vanjskog stubišta. Prva od triju cjelina ima dva ulaza – izravno iz središnjeg prostora i preko prostorije na sjevernoj strani, smještene u produžetku stubišta. Glavna komunikacija je uzdužni hodnik, duž glavnoga razdjelnog zida, iz kojega se izravno ulazi u gotovo sve prostorije. U istočnom dijelu, na samom kraju zgrade, stambena je jedinica s ulazom iz hodnika. Stan ima tri sobe, dvije prolazne sobe na južnoj strani i jednu na sjevernoj. Kuhinja stana, također na južnoj strani, dostupna je i iz prve sobe (hala) i iz hodnika. Južno orijentirane prostorije stana imaju dvokrilne prozore s rešetkama, a sjeverna soba ima podrumski prozor.

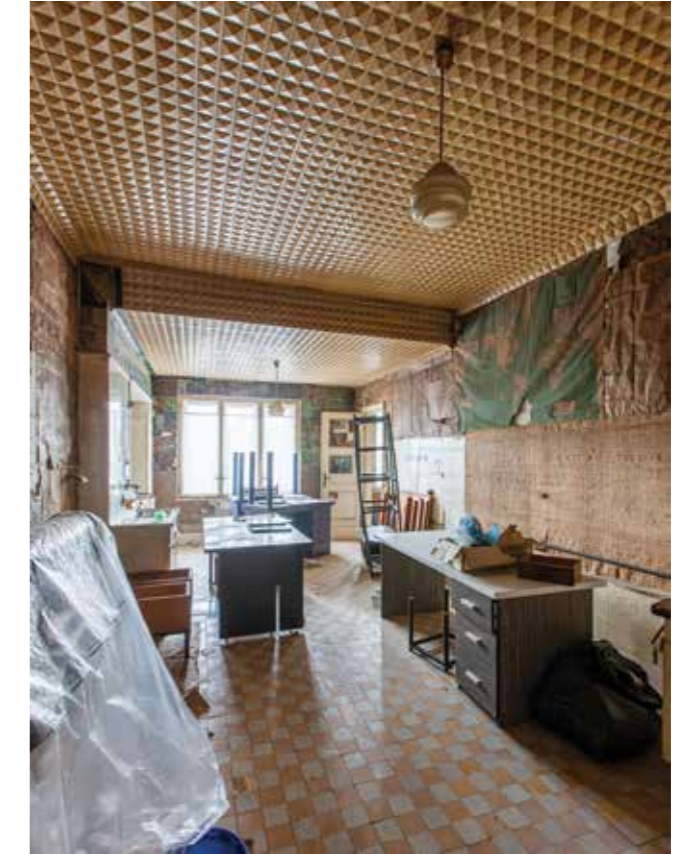
Podrum, unutrašnje stubište između podruma i prizemlja

Podrum, čuvaonica u istočnom dijelu podruma – južno od središnjeg hodnika

Podrum, čuvaonica u istočnom dijelu podruma – kuhinja nekadašnje stambene jedinice

Podrum, kuhinja u zapadnom dijelu podruma

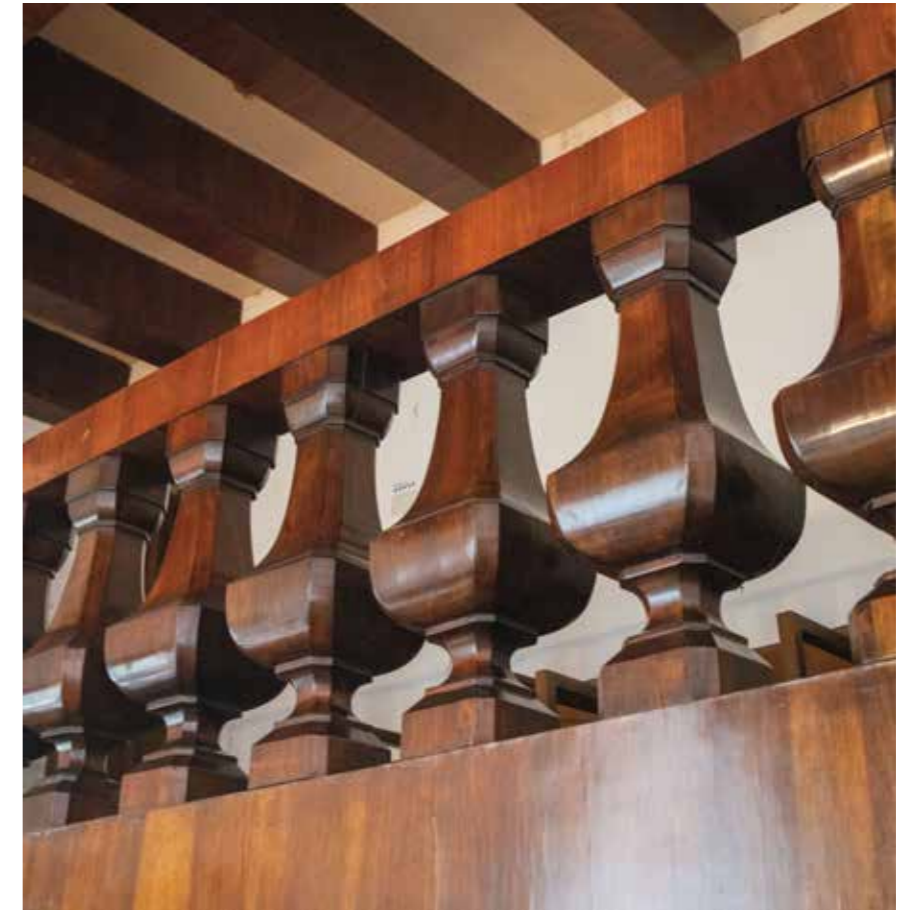
Duž sjeverne strane hodnika nižu se tri prostorije namijenjene spremištima, od kojih su dvije dostupne iz proširenog dijela hodnika, iz kojega se ulazi i u kupaonicu s odvojenim zahodom, smještenim ispod nekadašnjega glavnog ulaza u restauraciju na sjevernoj strani zgrade. Prva u nizu prostorija ima najmanju površinu, obzidanu manju izbu i dva ulaza, od kojih je onaj prema središnjem dijelu sa stubištem izveden kao pregradna drvena stijena s ukkladama u donjem dijelu i ostakljenjem u gornjem dijelu, te s dvokrilnim vratima. U ovoj se prostoriji urušio svod. Druge dvije sjeverne prostorije imaju samo po jedan ulaz. Sjeverozapadna prostorija s križnim svodom i ulazom iz pretprostora koristi se kao čuvaonica nacrtu. Unutar sjeveroistočne prostorije nalazi se sklonište s betonskim stropom i željeznim vratima. Sve podrumске prostorije na sjevernoj strani imaju male otklopne prozore. U južnom dijelu u produžetku stana nalazi se spremište bez prozora, druga

čuvaonica nacrtu. I unutar ove sobe je manja pregrađena izba. Spremište ima dva prozora u pregradnom zidu prema hodniku i uklađena ostakljena vrata.

Glavna komunikacija zapadnog dijela podruma središnji je prostor sa stubištem. Na sjevernoj strani su tri prostorije, od kojih su dvije prolazne. Južno je garaža, koja nema suhu vezu s podrumom, te kuhinja s izbom. Kao i u istočnom dijelu podruma, južne i sjeverne prostorije imaju prozore. U produžetku garaže je kotlovnica, u koju se ulazi izvana sa zapadne strane. Treća cjelina podruma ima, poput istočnog dijela, stambenu namjenu. Iz hodnika podruma ulazi se u hal, u čijem je produžetku veća soba. Južno ispod trijema smješten je spavaći trakt s dvjema sobama te s predsobljem i kupaonicom između njih. Veća, zapadna soba dostupna je iz hala, a manja soba i kupaonica dostupne su iz predsoblja.

II.3. Unutrašnja oprema

U interijeru vile Ehrlich-Marić iznimno je dobro očuvana oprema gotovo svih stambenih prostorija s kraja dvadesetih godina 20. stoljeća. Kako je već napomenuto, najreprezentativniji i najsvečaniji dio interijera je ulazni hal visine dviju etaža s galerijom. Prostor je oblikovan poput atrija s četirima tordiranim jonskim stupovima, postavljenima na jednostavnu kubičnu bazu i izvedenima od tamnosmeđeg drva. Na stupove se oslanjaju drvene grede, dužom osi postavljene u smjeru sjever-jug, koje se ritmički nižu duž cijelog stropa hala. U dijelu stropa iznad galerije grede imaju suprotan smjer, a na njih se oslanja i galerija. Aladar Baranyai ponavlja jonske stupove trijema u interijeru hala, kao i motiv balustara na ogradi galerije, čime stvara dojam jedinstvenosti ovih dvaju prostora. S drvenom oblo-

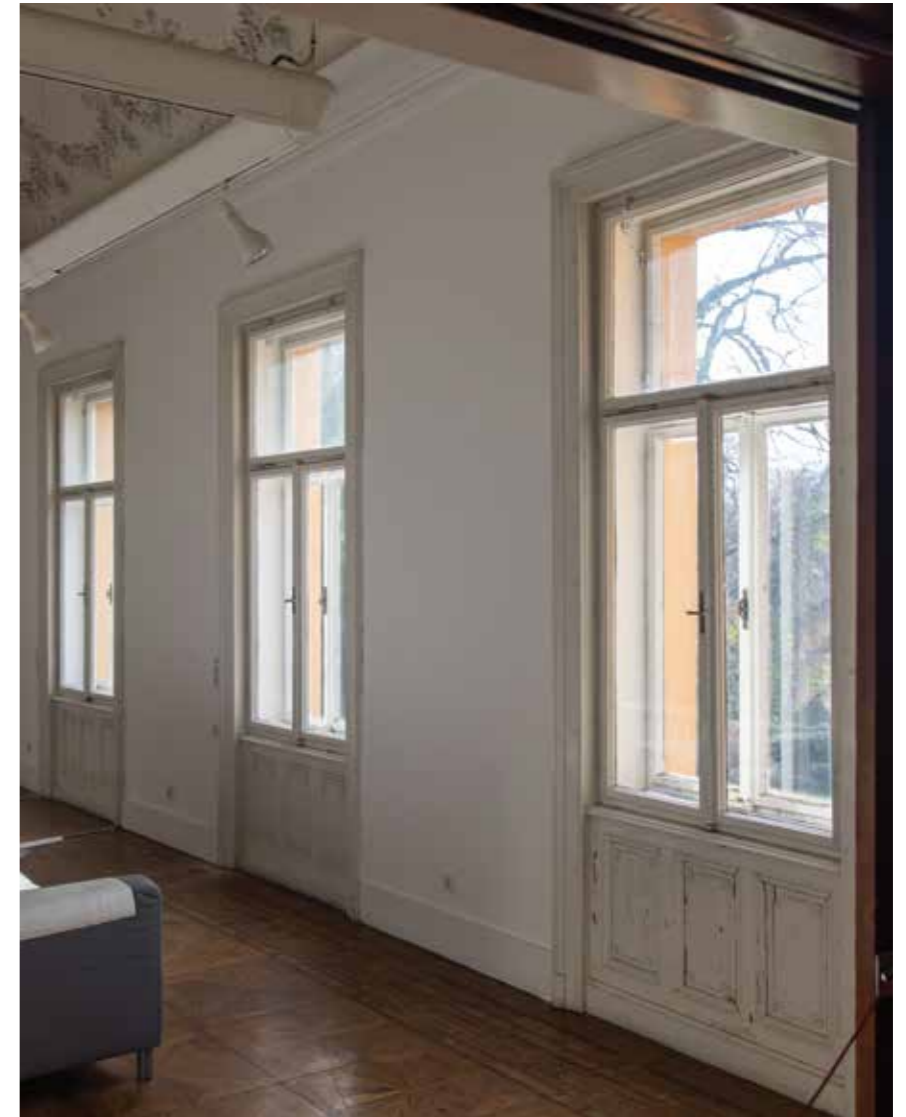
Prizemlje, oprema hala – detalji vrata, jonskoga tordiranog stupa i balustrade galerije

gom, čestom u interijerima poslovnih i stambenih zgrada, Baranyai u prizemlju prekriva čelni zapadni zid hala prema unutrašnjem stubištu te dijelove južnog i sjevernog zida ispod galerije, koji s galerijom čine prostornu i oblikovnu cjelinu. Obloga zida sa »skrivenim« vratima prema stubištu i spavaćem traktu krajnje je jednostavna – na drvenu oblogu aplicirana su u visini baze stupova tri okvira istih dimenzija, podijeljena na središnje šire polje i dva bočna uža polja. Sva vrata hala, između vjetrobrana i hala, te hala i dvorana, imaju drvene profilirane okvire – portale. Vertikalni dijelovi dovratnika u gornjem se dijelu stupnjevito sužavaju, a horizontalni dio ima stilizirani »zaglavni kamen«. Vrata između hala i sjeverozapadnog salona u glavnom uzdužnom zidu zgrade, kao i ona između južnoga i sjeveroistočnoga, dvokrilna su s profiliranim dovratnicima i ostakljenim krilima. Hal i južna dvorana, te dvije sjeverne

Prizemlje, oprema izložbene prostorije – južnog salona, štuko-dekoracija zrcalnog svoda

Prozori s drvenom oblogom parapeta

dvorane, međusobno su povezani u gotovo čitavoj širini prostorija kliznim dvokrilnim ostakljenim vratima s profiliranim dovratnicima.

Prozori u dvoranama pripadaju historicističkom sloju zgrade – ljetnikovcu Ehrlich. Dvokrilni prozori s nadsvjetlom imaju profilirane dovratnike, a u južnoj dvorani i drvene uklade u zoni parapeta. Tri dvokrilna prozora niše hala s drvenom maskom radijatora od smeđeg drva ostakljena su vitrajima s vrlo jednostavnim ornamentom – vrpcama nanizanih pravokutnika koji se ponavljaju po cijeloj visini prozora.

Očuvani dio historicističkog sloja su i svodovi južne i sjeveroistočne dvorane, što treba potvrditi dodatnim sondira-

Prizemlje, kamin u prostoru vjetrobrana

Prizemlje, drvena maska s metalnom rešetkom u niši hala

Prizemlje, detalj kvake unutrašnjih vrata

njima. Južna dvorana ima zrcalni svod sa štuko-dekoracijom – festonima koji počivaju na bogato klasično profiliranoj vrpici. Svod u sjeveroistočnoj dvorani je plići – počiva na skromnijoj profiliranoj vrpici s *hokelom* te okulusima za

rasvjetu u stropnom polju. Ravni strop sjeverozapadne dvorane sa skromnim profilacijama iz vremena je rekonstrukcije s konca 1920-ih, kao i onaj niše s prozorima koji sežu do stropa. U istražnim sondama sjeverozapadne dvorane otkrivena su tri sloja zidnog oslika (sonde 13, 14 i 15).²⁸

U vjetrobranu i halu sačuvani su originalni kamini izvedeni u kamenu s mesinganim rešetkama. Kamin u halu od crnog je kamena s bijelim i crvenim žilama, a onaj u vjetrobranu od bijelog je kamena sa sivim žilama. Drvena bogato rezbarena maska kamina u radnoj sobi nalazi se u južnoj sobi kata.

Predsoblje – garderoba svojim jednostavnim oblikovanjem u cijelosti odudara od interijera hala i dvorana. U zidu prema stubištu, nekadašnjemu fasadnom zidu, izvorni prozor preoblikovan je u vrata s fiksnim klasično profiliranim do vratnikom ostakljenim vitrajem, mutnim staklom, podijeljenim u mrežu pravokutnih polja (7 × 14). Pretprostor s umivaonikom oblikovan je kao niša nadsvođena lučnim svodom, odijeljenim od ostalog dijela predsoblja horizontalnom gredom, u čijoj se visini duž svih zidova proteže vrpca, jednostavna profilacija. Ta profilacija je na čelnom, zapadnom zidu prostora s umivaonikom ujedno i »pokrovna lajsna« zidnih bijelih pločica. Zid u sredini ima udubljenje od visine umivaonika do vrpce. Pločice se nastavljaju i na bočnom sjevernom zidu s ostakljenim vratima koja vode u hodnik, odnosno u stubište, te na južnom zidu s vratima zahoda. Zidovi zahoda oblikovani su na isti način. Pod predsoblja, zahoda i podesta podrumskih stuba s betonskim gazištima opločen je sivim i bijelim pločicama (uzorak šahovskog polja).

Unutrašnje stubište smješteno u središtu zgrade, između središnjeg dijela i zapadnog krila, krajnje je jednostavno, bez dekorativnih elemenata. Stube imaju drvena gazišta i čela, a ograda u prizemlju većim je dijelom izvedena kao zid s polukružnim otvorom manjih dimenzija s vitrajem te od vertikalnih drvenih letvica uglavljenih u bočnu oblogu i

28 MIRTA KRIZMAN, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi u interijeru vile Ehrlich-Marić, Ul. Ivana Gorana Kovačića 37, Špatula d.o.o., Zagreb, studeni 2020.*

Prizemlje, drveni ormari i obloga garderobe

strop, a na prvom katu u rukohvat. Vitraj u zidu stubišta je geometrijski.

Kao što je već spomenuto, sačuvani su i elementi oblikovanja interijera spavaćega trakta. U prvoj sobi sačuvana je ugrađena vitrina (*buffet*) u zidu prema stubištu, odnosno hodniku, a u drugoj su sobi dvije zaobljene kutne vitrine s ostakljenim vratima i policom. I prva i druga soba imaju klasično profilirane vrpce u gornjoj zoni zida te na stropu, gdje uokviruju stropno polje. Obje sobe imaju *hokel* u sjevernom dijelu. Ti stropovi s profilacijom u stropnom polju vjerojatno potječu iz prve historicističke faze izgradnje, što treba potvrditi sondiranjem. Stropovi u dograđenom južnom dijelu obiju soba su ravni i ponavljaju profilaciju u stropnom polju.

Hodnik u cijeloj dužini zida prema kupaonici ima ugrađene ormare. Kupaonica je iznimno prostrana i vratima

Prizemlje, predsoblje – garderoba sa zahodom i prostorom za pranje ruku

je izravno povezana s garderobom. Sačuvala je izvornu opremu – umivaonike, kadu, police, zrcala, držače za ručnike. Dvokrilni prozori s nadsvjetlom s unutrašnje strane imaju vitraje – jednostavan raster horizontalno položenih stakala malog formata (4 × 4 polja) prekinutih vrpca okomito položenih stakalaca zelene boje. Pod je opločen crno-bijelim mat pločicama malog formata (uzorak šahovske ploče), a zidovi su opločeni bijelim pločicama visokog sjaja, gotovo u cijeloj visini prostorije. Garderoba je nadsvođena polukružnim »svodom« koji počiva na u zid ugrađenim ormarima duž zapadnog i istočnog zida. U istočnom zidu su i dvojna skrivena vrata. Vratnice or-

Prizemlje, kupaonica – detalji vitraja, sanitarne opreme i opločenja poda

mara imaju upušteni dio, uokviren profiliranim lajsnama, koji na gornjoj strani ima stilizirani motiv bifore. Sva vrata u zapadnom krilu vile imaju jednostavnije profilirane dovratnike i krila, te moderno oblikovane geometrizirane kvake. Pod obiju soba spavaćeg dijela i dvorana izveden je od parketnih daščica i ploča od panel-parketa u više nijansi. Oblikovno su prisutna dva motiva: rubne vrpce s jednostavnim geometriziranim vrpca (motiv karika u spavaćem traktu i meandar u dvoranama) u tamnijim tonovima i središnje obloge s geometrijskim dijamantnim motivom. Središnja obloga u ulaznom halu ima motiv osmerokuta, koji se ponavlja i u sredini.

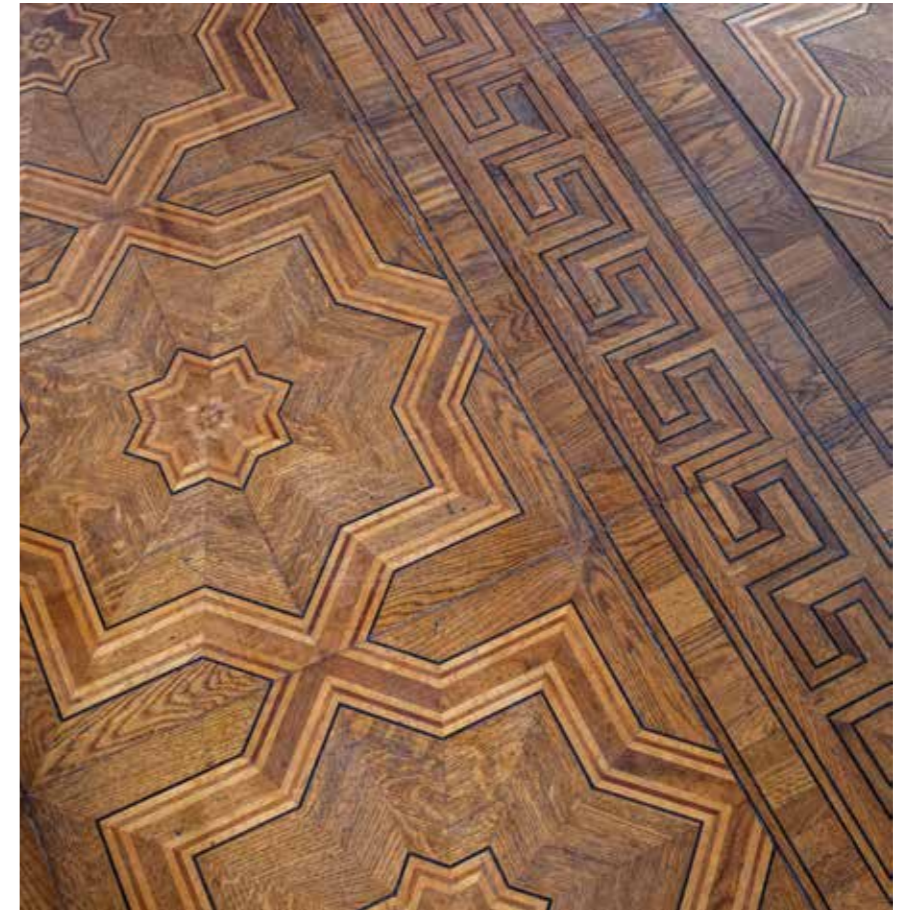

Interijer kata puno je skromniji i većinom potječe iz historicističkog razdoblja izgradnje. Svi prozori na katu imaju uslojenije klasične profilacije, dvostruka krila i nadsvjetlo. Ispod prozora ugrađeni su radijatori, tako da prozori nemaju uklade. Pod, u trima sjevernim sobama vjerojatno iz prve faze izgradnje, obložen je običnim parketom većeg formata, slagan na riblju kost. U najistočnijoj sobi na stropu pronađeni su tragovi oslika (sonda 25).²⁹ Kupaonica ima originalnu obzidanu kadu i ostalu opremu. Prozor kupaonice ima jednostavan vitraj. Na podu su mat žute i bijele pločice, također složene u uzorku šahovskog polja. Sva vrata stambenih prostorija imaju jednostavnije profilirane dovratnike te puna vratna krila s trima po visini raspoređenim uokvirenim poljima.

Interijer tavana na prvom katu iz historicističke je faze gradnje, na što upućuju složenije profilacije dovratnika i podjela uklađenih vratnih krila na četiri polja. Pod u dvije veće istočne sobe popločen je dijagonalno položenim crvenim i bijelim keramičkim pločama. Središnja zapadna prostorija ima drveni slijepi pod, a sjeverozapadna ima pod od kvadratnih ciglenih ploča. Sve prostorije imaju krovne prozore.

U podrumu je glavina stolarije također iz historicističkog razdoblja. Vrata imaju profilirane dovratnike i vratna krila s četirima poljima, a neka su i ostakljena. Ta je stolarija vjerojatno korištena kao sekundarna sirovina (stolarija koja je bila ugrađena u prizemlju prije adaptacije). U stubišnom dijelu pod je popločen crvenim keramičkim kvadratnim pločicama manjeg formata, a kuhinja, poput kupaonice na katu, žuto-bijelim pločicama. Interijer stambene jedinice u istočnom dijelu ima kombinirane elemente opreme interijera – pločice korištene vjerojatno kao sekundarna sirovina (iskorišteno opločenje nekadašnje kuhinje), a sobe imaju drvene parkete. Dobro je sačuvan i interijer kuhinje s uzidanim štednjakom. Ostali podovi u podrumu izvedeni su u zaglađenom betonu.

Prizemlje, ulazni hal – detalji parketa

29 KRIZMAN (bilj. 28).

II.4. Pročelja

Današnje oblikovanje pročelja vrlo je pojednostavnjeno u odnosu na ono iz 1928. godine.

Sva pročelja glatko su ožbukana i oličena bojom u narančastom tonu, a plastični elementi dekoracije oličeni su bijelom bojom. Sokli uokolo zgrade obloženi su kamenom žbukom. Dokinuta je obradba pročelja horizontalnim vrpcama rustike i uglovnog kamenja na južnom, zapadnom i istočnom pročelju.

Jedini plastični element na istočnom i zapadnom pročelju međukatni su vijenci pravokutnog presjeka, između podruma i prizemlja te prizemlja i kata, glatko ožbukani i oličeni bijelom bojom. Bogatije je obrađeno sjeverno i južno pročelje.

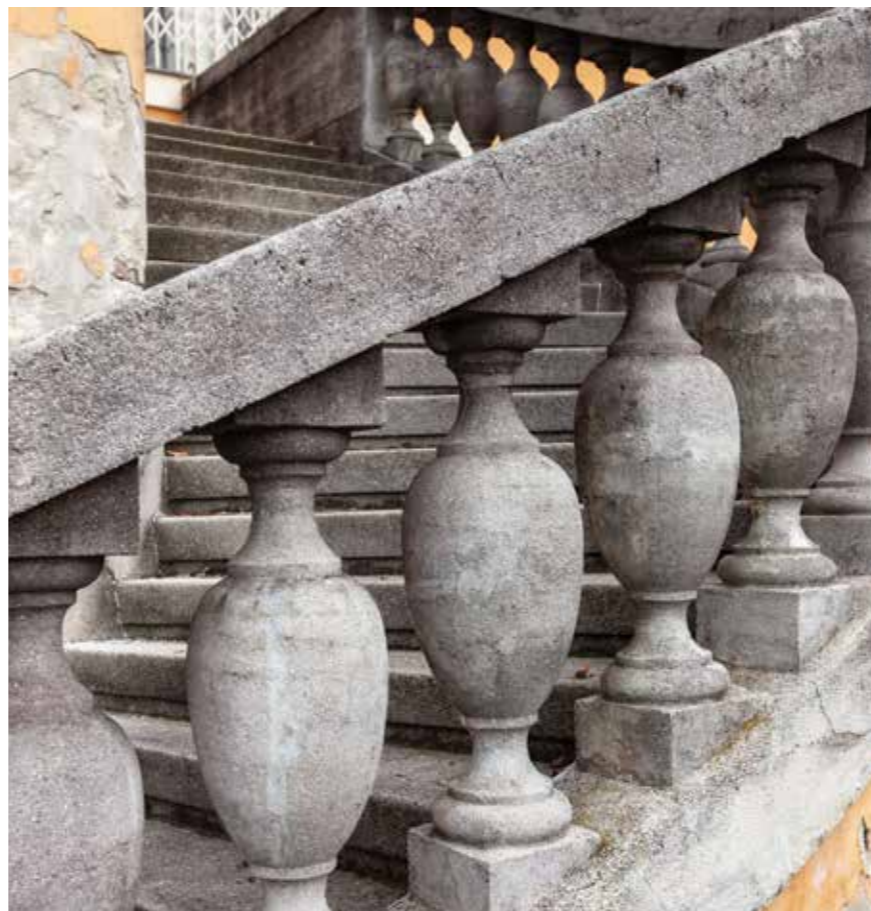

Sjeverno pročelje

Na sjevernom pročelju prepoznaju se tragovi oblikovanja iz prve, historicističke faze s kraja 19. stoljeća. Središnji, rizalito istaknuti dio jednokatne je visine, dok su bočni dijelovi prizemni. Rastvoren je prozorima poredanima u tri osi čiji su okviri bogato oblikovani. Francuski prozori u prizemlju, s balustradana u zoni parapeta, obrubljeni su jonskim polustupovima na konzolama, a između njihovih kapitela su na natprozornicima volutne konzole arhitrava i girlande. Prozori

Južno ulazno pročelje

Južno pročelje, detalji ulaznog trijema, stubišta i ograde

na katu naglašeni su zabatima – segmentnima na središnjem prozoru i trokutnima na bočnim prozorima, a dodatnu dekoraciju čine školjke u zoni parapeta, te volute i maskeroni (lavlje glave) u zoni friza. Svi prozorski okviri na sjevernom pročelju izvedeni su u žbuci i bijelo su oličeni. Podrumska zona pročelja raščlanjena je stiliziranom rustikom, a uglovi ritalita su flankirani rustičnim kvadrirama.

Južno pročelje dograćeno je 1928. godine. Na njemu su istaknuti horizontalni vijenci između podruma i prizemlja, u parapetnoj zoni prizemlja i između prizemlja i kata. Središnjim dijelom dominira stubište s trijemom. Ograda stubišta je balustrada, kao i ograda na terasi kata. Stupovi trijema imaju jonske kapitele. Bočne zone pročelja danas su rastvorene jednostavnim prozorima bez okvira – uskim pravokutnim istočno i većim kvadratičnim zapadno.

II.5. Krovište

Zgrada ima dva tipa plitkoga drvenog krovišta s pokrovom od azbest-cementnih ploča: trostrešni krov nad nižim krilima, i četverostrešni nad središnjim dijelom zgrade.

II.6. Pomoćni dvorišni objekti

Zgrada nema pomoćne građevine, ali zato ima sklonište izvedeno u jugoistočnom dijelu vrta (vjerojatno izgrađeno tijekom Drugoga svjetskog rata ili neposredno nakon njega) i bazen površine 43 m² u dvorištu, obložen svjetloplavim, sivim i bijelim keramičkim pločicama. Bazen je također u južnom dijelu vrta, ograđenoga visokom živicom kako bi kupaci imali potpunu privatnost.

II.7. Materijal i tehnika gradnje

Zgrada je građena opekom. Nosivi zidovi su debljine od 45 do 60 centimetara. S vanjske strane zidovi su žbukani vapneno-cementnom žbukom, a s unutrašnje vapnenom. Podrum u sjeveroistočnom dijelu ima zidane polukružne bačvaste i segmentne bačvaste svodove od opeke. Međukatne konstrukcije između katova su drvene – drveni grednici vjerojatno s upuštenim nasipom. Strop trijema kasetiran je i izveden u armiranom betonu. Arhitektonski ukrasi na pročelju i u interijeru izvedeni su u štuku.

Jonski stupovi trijema, konstrukcijski elementi ograde i balustri obloženi su kamenom žbukom. Kamena su i vanjska stubišta, unutrašnje stubište između podruma i kata je od kamenih gazišta, a između prizemlja i kata je drveno gazište.

Pogled na krovište, terasu kata i glavno stubište

II.8. Građevinsko stanje

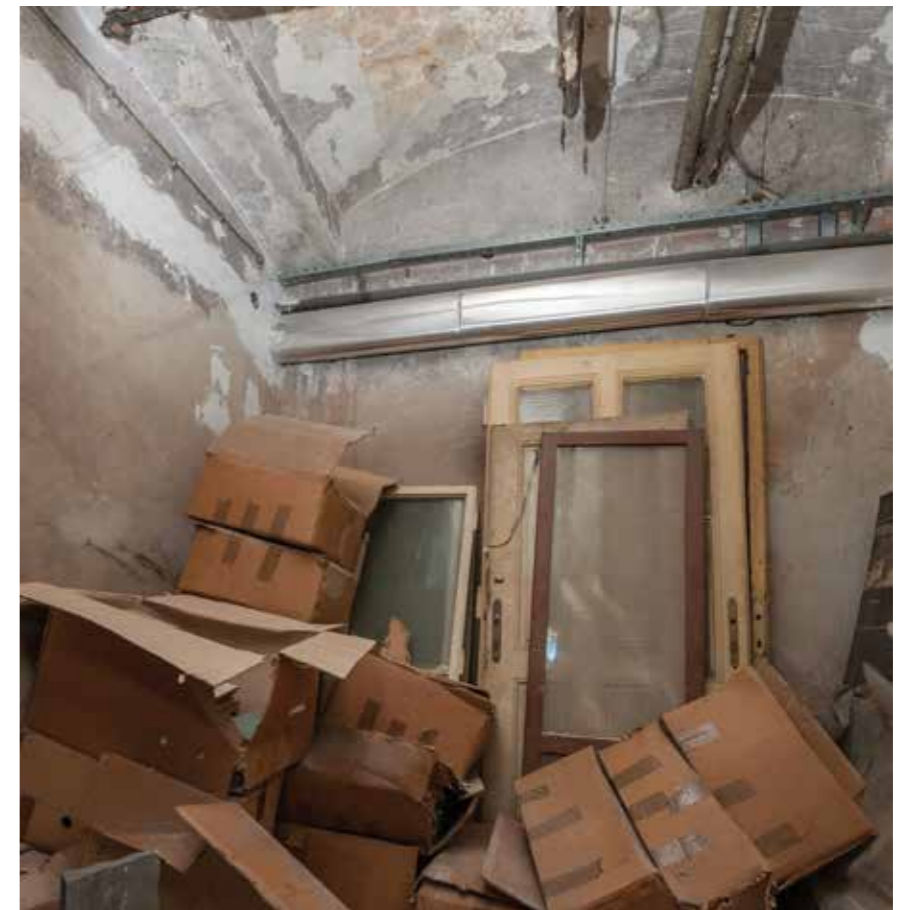
Vila Ehrlich-Marić je i prije potresa 22. ožujka 2020. imala veća statička oštećenja. U sjevernom dijelu podruma došlo je do napuknuća svoda zbog kojega je dio izložbenog prostora Muzeja bio stavljen izvan funkcije. U potresu zgrada je pretrpjela srednja, odnosno, prema klasifikaciji Ministarstva kulture (EMS 98), umjerena oštećenja. Dobila je oznaku privremeno neuporabljiva (žuta naljepnica) i dozvolu za ograničeno korištenje (bez posjetitelja).

Cijelo zidno platno zgrade ima pukotine na mjestima nadvoja i profilacija prozora, razdjelnim vrpcama i krovnom vijencu, čiji je manji dio otpao na sjevernoj strani. Na istočnom pročelju vidljiva je dijagonalna pukotina po čitavoj visini pročelja. Na južnom pročelju u podnožju stubišta vidljivi su tragovi oštećenja zbog kapilarne vlage.

U unutrašnjosti zgrade vidljiva su oštećenja uglavnom na pregradnim zidovima i podgledu stropova. Od nosivih zidova veća konstrukcijska oštećenja pretrpjeli su zidovi uz stubište, središnji uzdužni zid građevine i zid između hala i južne dvorane. Pukotine su vidljive i na nosivim zidovima podruma, nadvojima i zidanim svodovima u sjeveroistočnom dijelu zgrade te na stropu kotlovnice. Veća pukotina otvorila se i u sjeveroistočnom kutu velike dvorane, na zrcalnom svodu sa štuko-dekoracijama. Pukotine su nastale i na mjestima spoja stropne konstrukcije i zidova sjevernih dvorana.

Zgrada Muzeja zahtijeva statičku ekspertizu građevinsko-konstrukcijskog stanja i cjelovitu građevinsku sanaciju nosive konstrukcije (temelja, zidova i međukatnih konstrukcija), krova, završne obradbe stropova te pročelja zgrade, čija je posljednja obnova neadekvatno izvedena.

Podrum, prostorija u sjevernom dijelu s oštećenjem svodne konstrukcije

GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE

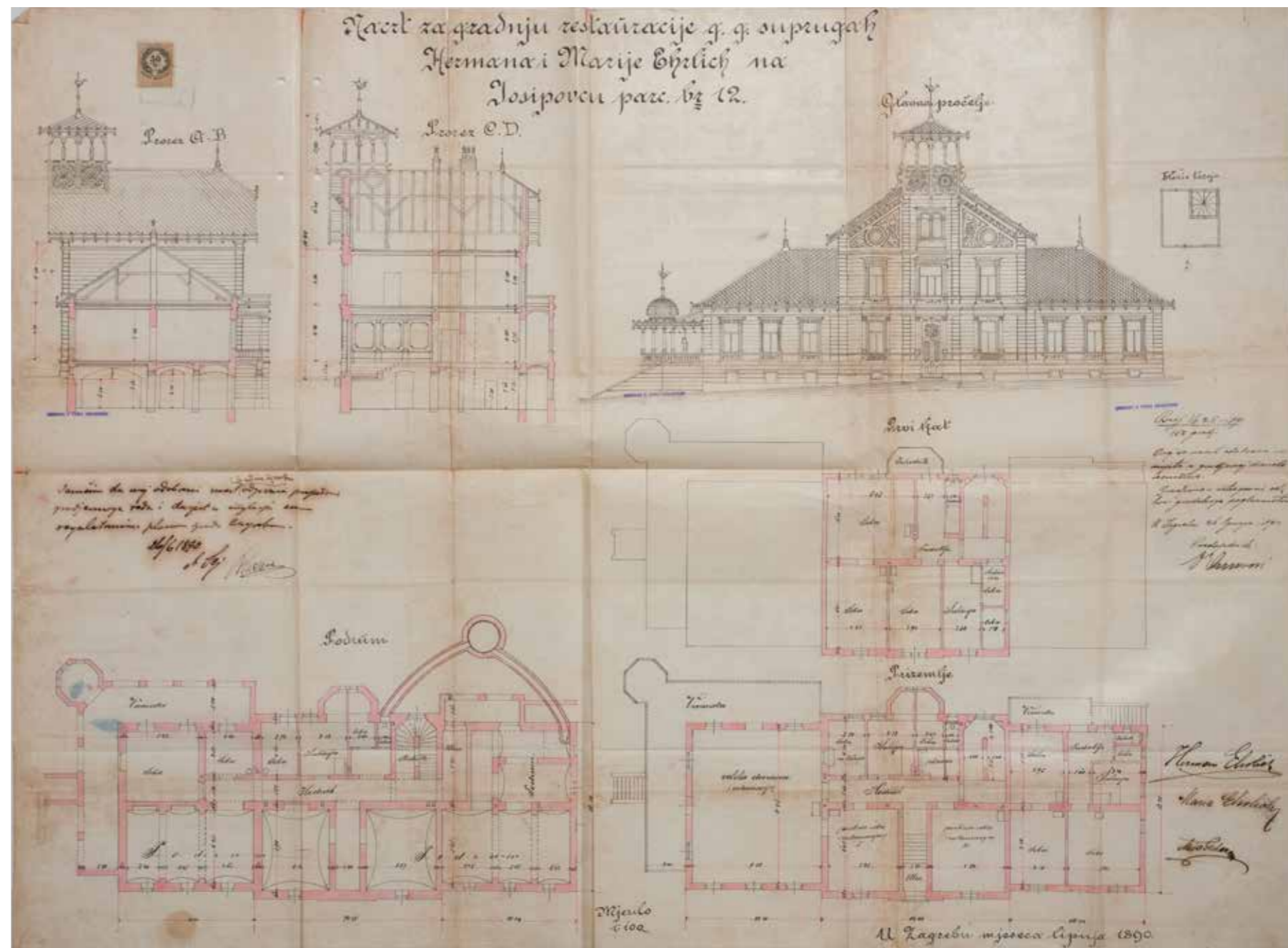
III.1. Gradnja ljetnikovca i restauracije Ehrlich, 1890.–1891.

Nacrt za ljetnikovac s restauracijom Hermana i Marije Ehrlich, izgrađen u samo godinu dana (od 1890. do 1891. godine), potpisuje Mijo Geher, jedan od graditelja zagrebačkih ljetnikovaca u drugoj polovini 20. stoljeća.³⁰ Usporedbom nacrtu ljetnikovca i sačuvanih fotografija, kao i nacrtne dokumentacije izrađene za rekonstrukciju 1920-ih godina, možemo zaključiti da je projekt gotovo u cijelosti i realiziran. Ljetnikovac je izveden kao kompaktna samostojeća dvokatnica, s gospodarskim podrumom (s južne strane razizemlje), prizemljem s restauracijom, prvim katom i mansardom. Ljetnikovac je imao ukupno tri stambene jedinice, na svakoj od etaža po jednu. Osnova zgrade bila je simetrična i činila je središnji dio, naglašen rizalitom i visinom od dvaju katova i mansardom, te s dvama jednokatnim krilima. Glavni ulaz u restauraciju i glavno pročelje zgrade bili su okrenuti prema park-šumi Tuškanac. Sva tri dijela, i središnji i krila, imala su po tri prozorske osi.

Središnji dio s glavnim ulazom na sjevernoj strani i dvije »posebne sobe restauracije« lijevo i desno od njega, imali su dvotraktnu organizaciju prostorija s hodnikom u sredini. S južne strane su se od istoka prema zapadu nizale sobe za točenje, kuhinja s izbom i sanitarije te dvokrako stubište, koje je povezivalo prizemlje s gospodarskim podrumom i stambenom jedinicom na katu te s mansardom. Velika dvorana restauracije zauzimala je čitavo istočno krilo, na koje je s južne i istočne strane dograđena veranda s ugaonim paviljonom i s vanjskim stubama kojima se pristupalo vrtu. Interijer je odgovarao interijerima tadašnjih kavana. Zidovi su bili oslikani, a strop ukrašen štuko-dekoracijama.

U zapadnom krilu u prizemlju je bila trosobna stambena jedinica s verandom i vanjskim stubištem na južnoj strani.

30 Prema navodu Žarka Domljana, Herman Ehrlich sam je izradio nacrt za ljetnikovac. DOMLJAN (bilj. 12), 22.

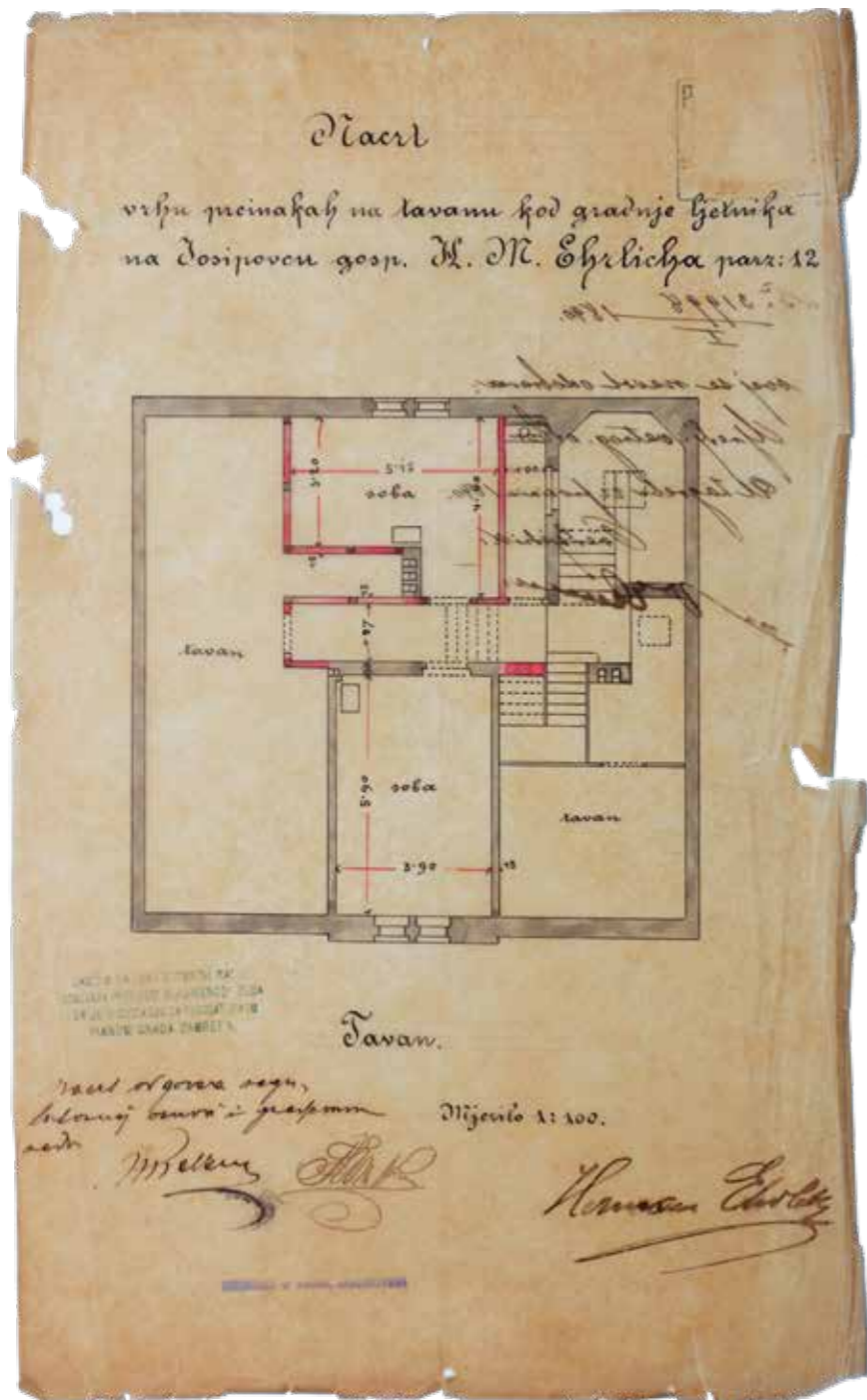

Tlocrti podruma, prizemlja, kata i tornja; poprječni presjeci kroz ulaz i zapadno krilo; sjeverno pročelje, Mijo Geher, 1890., DAZG

Kao i u restauraciji, na sjevernoj strani bile su dvije sobe, a na južnoj soba te ulazni prostor s hodnikom iz kojega se ulazilo i u središnje smještenu kuhinju s prozorima na zapad. Na prvom katu bila je trosobna stambena jedinica. Uzdužni zid dijelio je stan na dva dijela. Na južnoj strani stana su predsoblje, soba i zahod, a na sjevernoj dvije sobe i kuhinja. Na drugom katu bio je tavan – mansarda, iz koje je vodilo spiralno stubište u toranj – vidikovac. Tijekom gradnje u prosincu 1890. Herman i Marija Ehrlich zatražili

su građevnu dozvolu za izgradnju još jedne stambene sobe i zahoda na mansardi – tavanu, namijenjenima posluži. Svi stanovi imali su samo zahode, odnosno, niti jedan nije imao kupaonicu. Stan u podrumu bio je namijenjen posluži. Stan na prvom katu koristila je obitelj Ehrlich, a s obzirom na veličinu obitelji vjerojatno i onaj u zapadnom krilu u prizemlju.

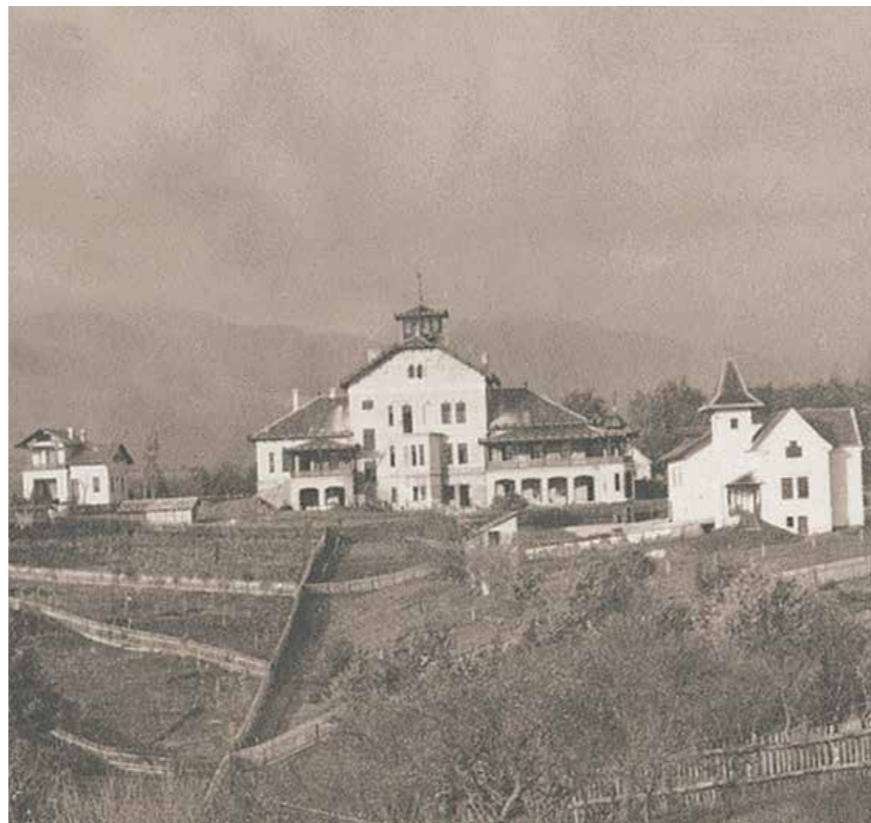
Podrum je bio primarno gospodarske namjene. Imao je dva odvojena dijela i jedan ulaz smješten zapadno od stubišta,

Promjedbeni nacrt tavana, 1890., DAZG

gdje se nalazi i danas. Prostorna organizacija središnjeg dijela bila je identična onoj u prizemlju – kuhinja i sanitarije su na istome mjestu.

Pročelja zgrade, iako je bila riječ o samostojećem objektu, tretirana su kao kod donjogradskih ugrađenih kuća – reprezentativno sjeverno prema ulici i gospodarsko južno prema dvorištu. Južno pročelje je »funkcionalno«, odražava

Južno pročelje, nakon 1891., DAZG

unutrašnju namjenu prostorija i nema nikakvih dekoracija. Zbog tog razloga nije niti projektirano – oblikovano pa ga nema niti na nacrtu za ishodenje građevinske dozvole. Izgled pročelja poznat je zahvaljujući rijetkim fotografijama čitavog predjela snimljenih s podnožja Josipovca, iz Zamenhoffove ulice, odnosno s Rokova perivoja.

I na južnom pročelju dominira središnji trokatni dio istaknut rizalitom. U osi središnjeg dijela je erker visine podruma i prvog kata, na čijem je krovu manja terasa stambenog kata s pogledom na jug. Na istočnom dijelu pročelja su bifore, na svakom katu po dva na isti način oblikovana prozora, a na zapadnom prozori stubišta vertikalno izmaknuti za pola visine etaže. Istočno i zapadno od središnjeg dijela su verande restauracije i stambene jedinice. Zidano podnožje verandi rastvoreno je lukovima, a na katu, odnosno u prizemlju, drvena je ostakljena konstrukcija s trostrešnim krovom. Obje verande dostupne su iz vrta vanjskim stubištima. Veranda restauracije veće je dubine i proteže se i duž istočnoga pročelja.

Sjeverno pročelje, nakon 1891., DAZG

Izvorno oblikovano sjeverno pročelje bilo je u stilu romantične vernakularizirane neorenesanse, tipične za ljetnikovačku izgradnju 19. stoljeća. Bez vernakularnih drvenih elemenata korištenih u oblikovanju krovišta i tornja, pročelje ni po čemu nije odudaralo od pročelja kakve stambene, gradske rezidencije. Pročelje je bilo uslojeno, odnosno višestruko podijeljeno na polja horizontalnim i vertikalnim elementima raščlambe. Osnovna podjela je na tri volumena, svaki s trima prozorskim osima. Središnji rizalit bio je viši od bočnih krila, a osim položajem, dodatno je bio naglašen i blago istaknutom središnjom prozorskom osi te tornjem na sljemenu. Njegova raščlamba, kao i rubovi bočnih krila, dodatno su istaknuti ugaonim kvadrirama. Zid cijelog pročelja ima trake stilizirane rustike izvučene u žbukanom sloju.

Toranj je ujedno bio i *grand crescendo* kompozicije središnjega rizalita pročelja, čijem značenju dodatno pridonose i bogato dekorirani okviri prozora i glavnoga ulaznog portala zaključenoga polukružnim lukom. Stolarija vrata imala je bogato rezbarene dovratnike, krila i nadsvjetlo. Polukružni nadvoj vra-

ta bio je profiliran i uokviren s dvama kompozitnim polustupovima i skromnim arhitravom koji naliježe na kapitele.

Pokrajnji prozorski otvori u razini prizemlja oblikovani su kao edikule po uzoru na ulazni otvor. Oni imaju jednostavne profilacije te također dva polustupa s bazom, oslonjenom na stubac visine parapeta. Okviri prozora bočnih krila su pojednostavnjeni: okvir im je jednostavna vučena profilacija, iznad koje je smješten jednostavni profilirani istak (reducirani motiv arhitravnog vijenca). Reducirano je i oblikovanje prozora podruma. Prozori prvog kata imaju izraženije profilirane okvire s uškama, na koje naliježe polje friza. U sredini friza iznad prozora stilizirani je zaglavni kamen s girlandama ili festonima prema konzolama, na koje su, pak, oslonjeni prozorski zabati. Središnji otvor ističe se širinom te zabatom oblikovanim kao segmentni luk. Zabati bočnih prozora pritom su trokutastog oblika. U središnjem polju krovnoa zabata nalazila se polukružno zaključena bifora na ornamentiranoj klupčici. Iznad bifore nalazio se arhitrav koji je poput epistilne grede držao ornament s motivom palmete, flankirane dvjema valovitim volutama. U bočnim poljima krovnoa zabata, a u prozorskim osima donjih etaža, bili su smješteni prozorski okulusi, između kojih je bila i žbukana površina pročelja radijalno ornamentirana reškama.

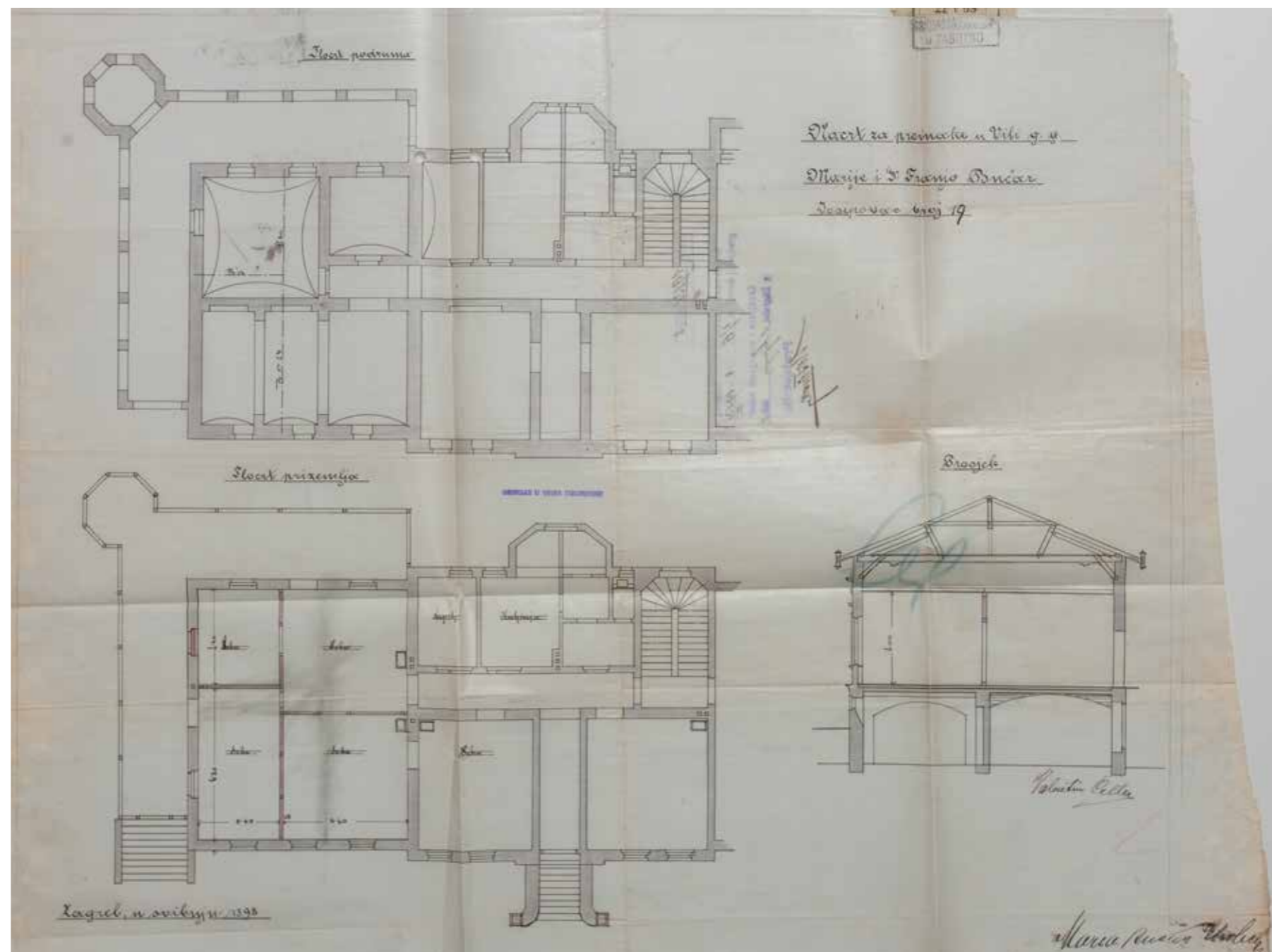
Drveni toranj ili lanterna s četverostrešnim krovom bila je zatvorenoga tipa. U zoni parapeta bile su dvije identične uklade kvadratičnog oblika s kvadratnim poljem u sredini te dijagonalnim, horizontalnim i vertikalnim vrpčama koje su ostatak uklade dijelile na osam dijelova. Vertikalne vrpce podudarale su se s gornjom podjelom na četiri fiksna, polukružno zaključena i ostakljena prozora. Bogato dekorirana streha krova, osim na tornju i nad glavnom kuće, ponavljala se i na istočnoj te južnoj verandi s ornamentalom lukovicom nad tornjem jugoistočnoga dijela. Poput tornja, veranda je imala parapet izveden u drvu s ostakljenim prozorima u gornjem dijelu. Na razglednici s prikazom ljetnikovca – restauracije vidljivo je da stubište koje vodi s verande u dvorište nije bilo izvedeno na istočnoj strani, nego u produžetku verande prema sjeveru.

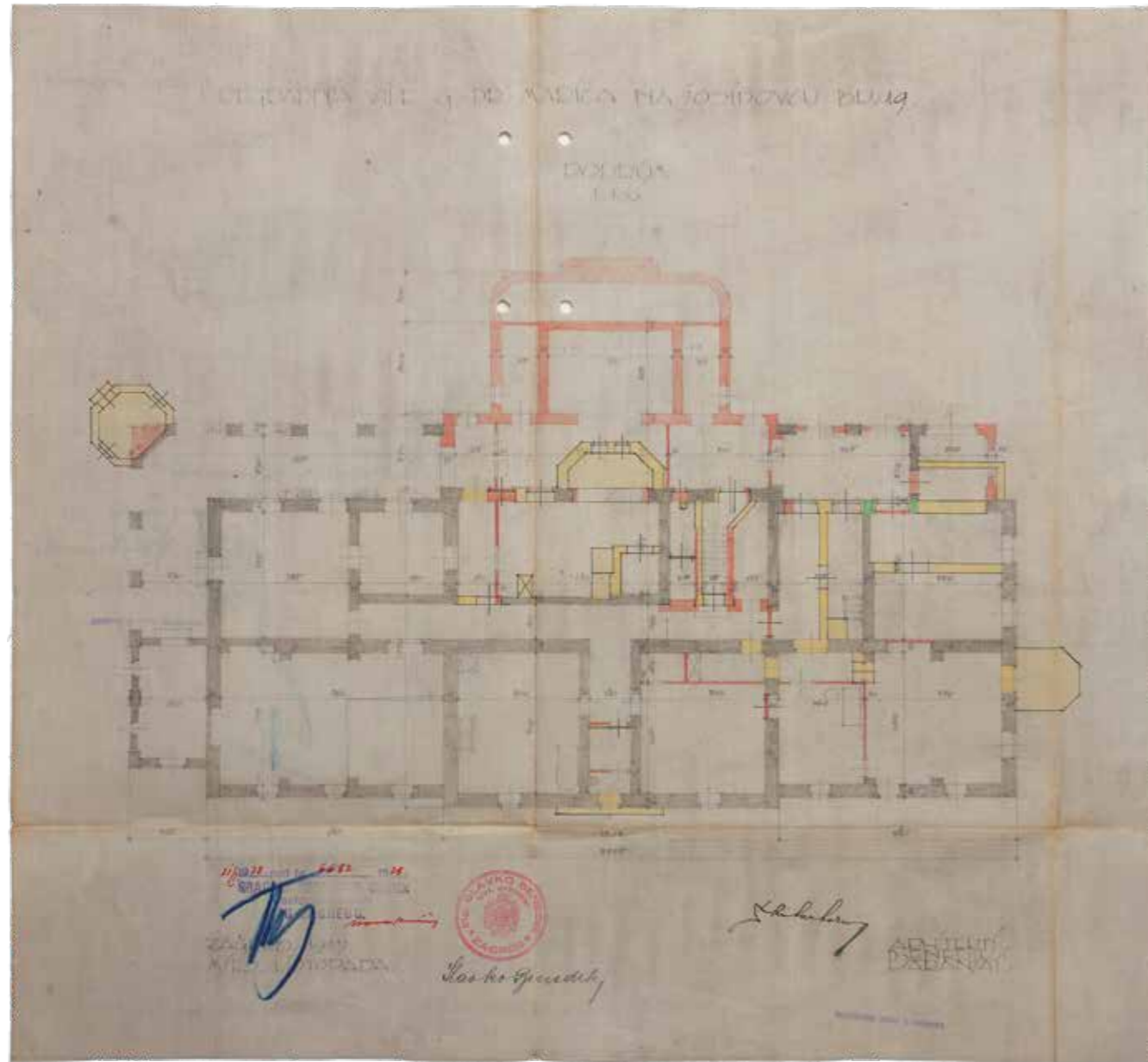
III.2. Pregradnja restauracije ljetnikovca Ehrlich u stan, 1898.

Pri adaptaciji restauracije u peterosoban stan Marije Bučar, udovice Ehrlich, zadržana je osnovna dispozicija prostorija. Izvedene preinake označene su na tlocrtu prizemlja crvenom bojom. Velika dvorana pregrađena je u četiri so-

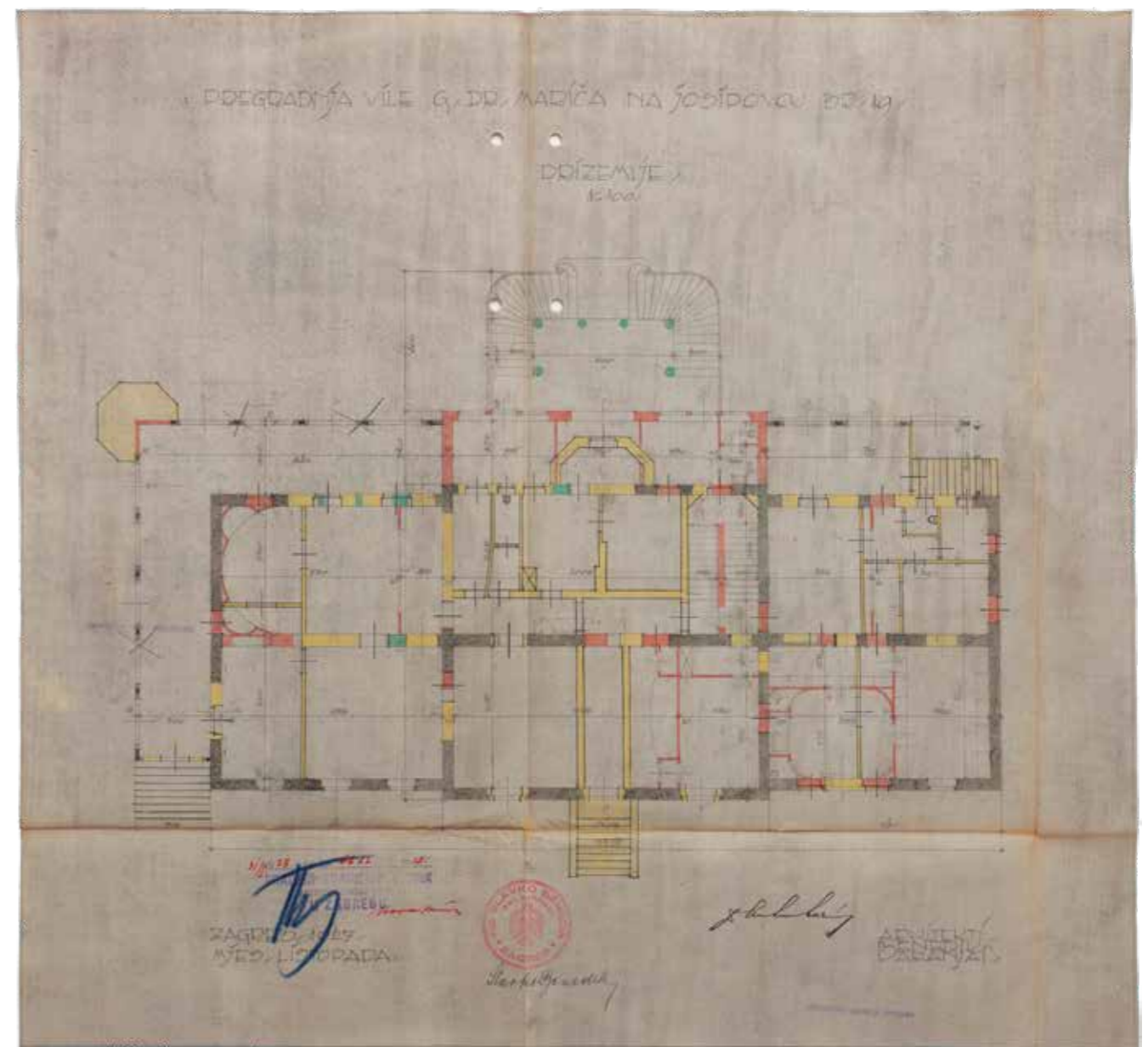
be. Iz hodnika ulazi se u prolaznu sobu na južnoj strani, a iz nje u preostale tri sobe. Jedina intervencija na pročelju zatvaranje je istočnog prozora jugoistočne sobe, odnosno nekadašnje velike dvorane prema verandi. Sanitarni čvor ostao je na istome mjestu, a prostorija točionice prenamijenjena je u kupaonicu. Otvor između kupaonice i velike dvorane je zazidan. Jedini novootvoreni otvor je onaj između unutrašnjeg stubišta i stambene jedinice smještene u zapadnom krilu.

Tlocrti podruma, prizemlja i poprječni presjek, Aladar Baranyai, 1898., DAZG

Tlocrt podruma, Aladar Baranyai, 1927., DAZG

Tlocrt prizemlja, Aladar Baranyai, 1927., DAZG

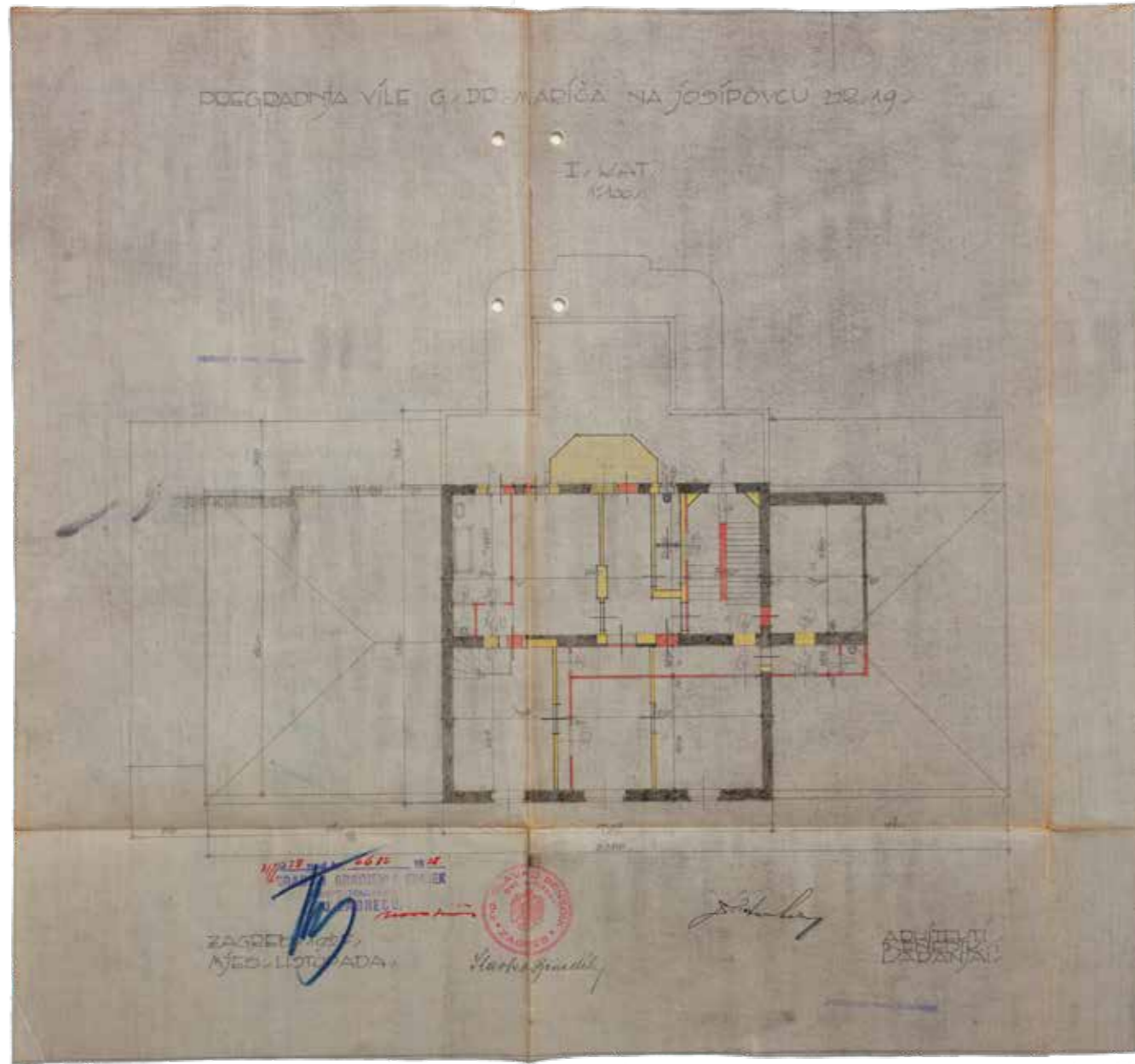
III.3. Rekonstrukcija ljetnikovca Ehrlich u obiteljsku rezidenciju dr. Artura Marića, 1927.–1928.

Artur Marić je za cjelovitu rekonstrukciju zgrade u luksuznu obiteljsku rezidenciju angažirao ugledan arhitektonsko-poduzetnički par: Aladara Baranyaija i Slavka Benedika, arhitekta desetaka vila, među kojima je i potez vila na Tuš-

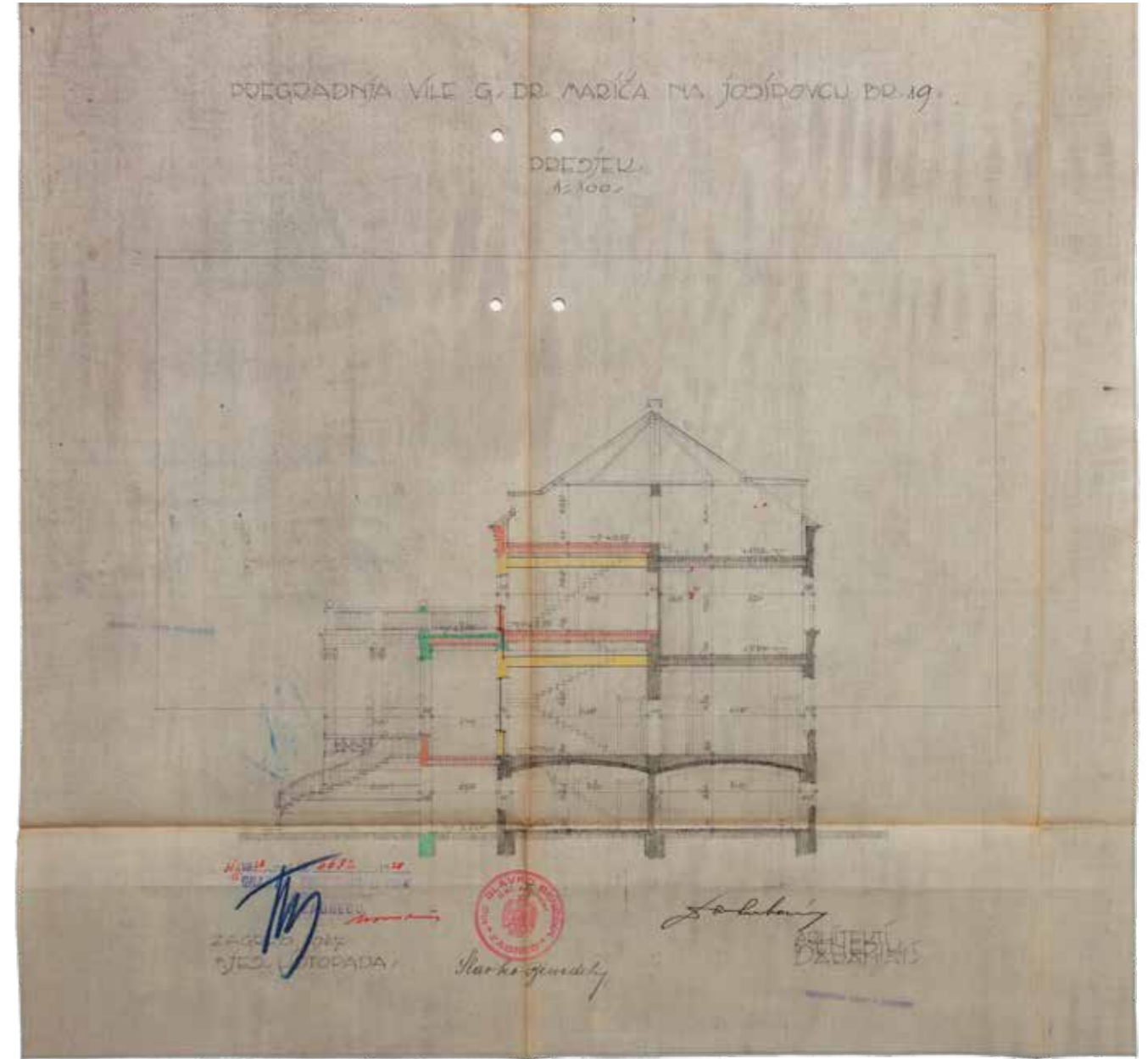
kancu, realiziranih oko 1910. godine. Zahvat je radikaln, a sve intervencije ucrtane su na nacrtima. Žutom bojom označena su rušenja, a crvenom novoizvedeni radovi, to jest zatvaranja ili otvaranja otvora, zidovi itd. Historicistički ljetnikovac s verandom i tornjem transformiran je u luksuznu vilu s novim reprezentativnim, ulaznim pročeljem na južnoj strani. Arhitekt sa zgrade uklanja toranj, mansardu, verandu velike dvorane, vanjska stubišta, erker na južnom pročelju, a glavna projektantska odluka bila je upravo premještanje glavnog ulaza sa sjeverne na južnu stranu, čime

se bitno promijenila i dispozicija glavnih i pomoćnih prostorija.³¹ Novo pročelje s pogledom na grad, a ne prema Zagrebačkoj gori, realizirano je dogradnjom središnjeg dijela u prizemlju, trijema i vanjskih stubišta. Kompozicija pročelja je paladijanska, a klasicizirajući oblikovni izraz

31 U Rješenju Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode pogrešno se navodi da je adaptacijom Artura Marića 1927.–1928. na zgradu dograđen kat. Dapače, u središnjem dijelu gdje se taj kat nalazio, srušeni su mansarda i toranj. Zgrada je proširena i s južne strane, gdje su joj u središnjem i zapadnom dijelu dograđeni podrum i prizemlje.

Tlocrt kata, Aladar Baranyai, 1927., DAZG

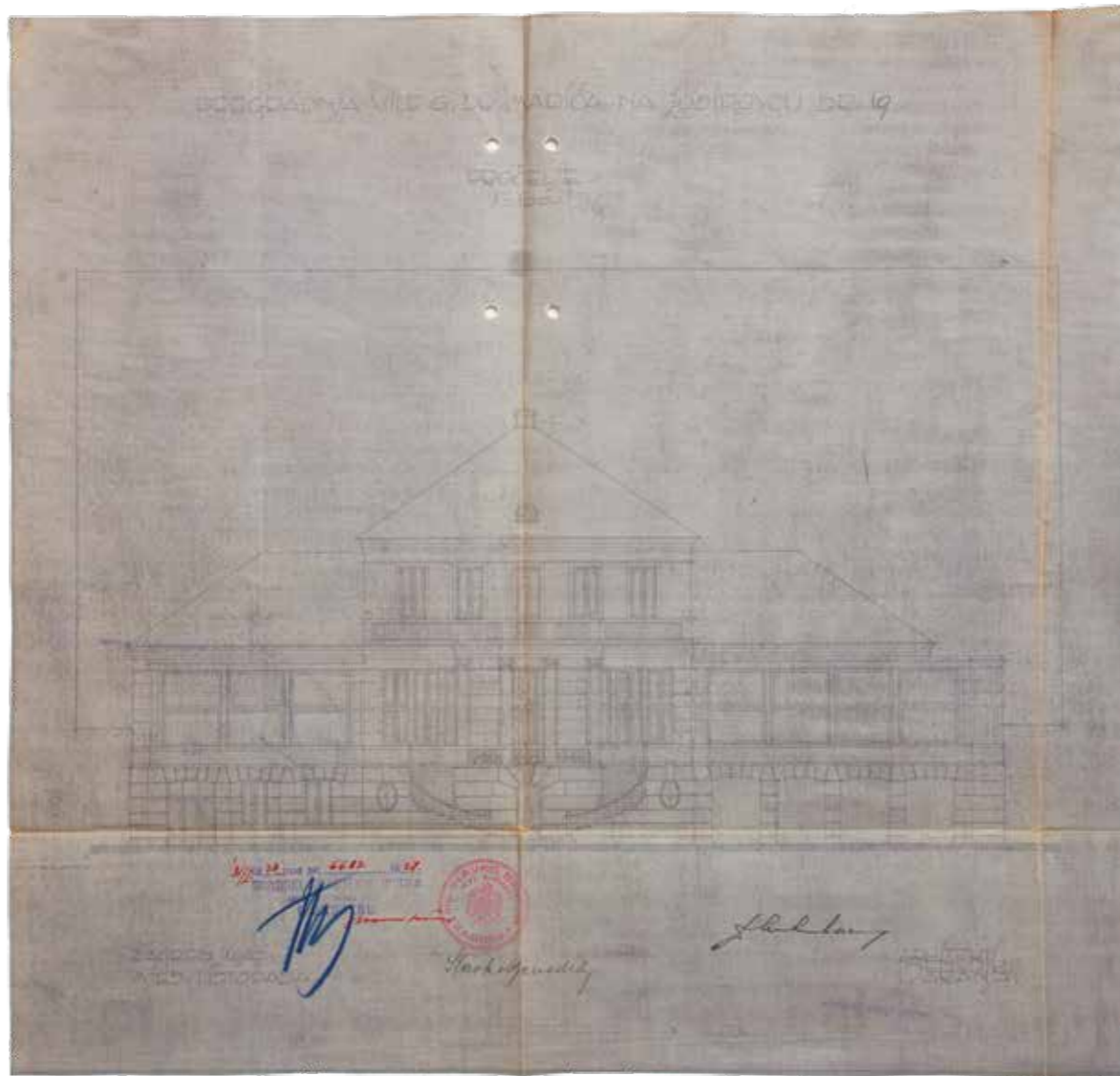
Poprječni presjek, Aladar Baranyai, 1927., DAZG

bio je, osim ukusom investitora, uvjetovan i sjevernim izvornim neorenesansnim pročeljem s kojega su uklonjeni svi vernakularni elementi, nekadašnji ulaz preoblikovan je u prozor, a zidno platno s reškama zaglađeno. Baranyaijevom intervencijom na vili Ehrlich-Marić pri rekonstrukciji pročelja integrirana su oba sloja – sjeverno neorenesansno i južno neoklasicističko s krajnje reduciranim oblikovnim elementima. Baranyai u oblikovanju južnog pročelja preuzima elemente sjevernog pročelja – balustre i stupove, koje onda citira i u interijeru.

Baranyaijev zahvat u središnjem i južnom dijelu prizemlja te u zapadnom dijelu podruma je radikaln. Ruši većinu pregradnih zidova, ali i nosivih zidova – istočni zid nekadašnjeg ulaza, to jest istočne manje dvorane restauracije, prostorije peterosobnog stana u istočnom i središnjem dijelu (izvorno restauracija) te ulazni prostor, kuhinju i izbu trosobnog stana u zapadnom dijelu. Baranyai otvara cijelo južno pročelje u širini središnjeg i zapadnog krila. Izvorno pročelje transformirano je u stubove. Od istoka prema zapadu dograđeni su niša, kutak za razgovore i čitanje, vje-

trobran, pretprostor – garderoba sa zahodom i proširenje obje sobe spavaćeg trakta. Na južnoj strani u središnjem dijelu dograđeno je i reprezentativno stubište s trijemom – vidikovcem.

Dvoetažni hal s galerijom, namijenjen javnim događajima, središnji je prostor zgrade i glavno »distribucijsko« mjesto iz kojega se pristupa intimnijim prostorijama za dnevni boravak – niši, glazbenom salonu s glasovirom na jugu i blagovaonici na sjeveru, s odvojenim prostorom za serviranje hrane s dizalom za hranu, umetnutim u »međuprostor« iz-

Južno pročelje, Aladar Baranyai, 1927., DAZG

Prizemlje, ulazni hal vile Marić 1930-ih, MUO

među dnevne i spavaće zone. Sve te prostorije zauzimaju prostor nekadašnjeg restorana, odnosno središnje i istočno krilo. U istočnom krilu su glazbeni salon i radna soba, podijeljeni središnjim nosivim zidom, s po trima dvokrilnim prozorima. Blagovaonica zbog prostora za serviranje ima dva prozora. Južna glazbena soba trebala je u istočnom zidu imati dvije polukružne niše, koje nisu izvedene.

Zapadno krilo namijenjeno je spavaćem traktu vlasnika. Ima *boudoire* i veliku spavaću sobu s radnim prostorom Zore Marić, poslije Drage Iblera, osvjetljene i s južne i sa zapadne strane. U obje prostorije zadržani su poprječni nosivi zidovi i uzdužni središnji zid zgrade, a na južnoj su

strani, kao što je već spomenuto, obje dobile proširenje – dogradnju s velikim ostakljenjima na mjestu nekadašnje verande. Na sjevernoj strani, unutar postojećih prostorija, smješteni su u produžetku *boudoira* kupaonica, a u produžetku spavaće sobe garderoba.

Na katu namijenjenom djeci uklonjeni su svi zidovi u južnom dijelu, koji je pretvoren u jednu veliku sobu s kupaonicom i zahodom, pozicioniranima uz istočni zid. Zbog veće visine ulaznog hala međukatna konstrukcija ovog dijela zgrade podignuta je otprilike za 80 centimetara. Izvorna osnova sjevernog dijela s tri prolazne sobe nije mijenjana. Projektom je bilo predviđeno rušenje svih zidova,

smanjenje krajnje istočne sobe i povezivanje zapadne i srednje sobe, čija je dubina smanjena zbog implementiranja hodnika uz središnji zid, zahvaljujući kojemu sobe više nisu bile prolazne. Položaj dizala za hranu u zapadnoj sobi sjevernog dijela i sačuvana fotografija interijera kata navodi na zaključak da se tu nalazila dječja blagovaonica.

Veći zahvati realizirani su i u podrumu zgrade. Srušeni su lukovi istočne verande i središnji erker na južnom pročelju, veći komad središnjeg nosivog zida u stubišnom dijelu te južni zid na mjestu ulaza u garažu. Osnovna tlocrtna dispozicija istočnog podruma ostala je ista. Srušeni su kuhinja, zahod i soba u središnjem južnom dijelu. Prostorija

Prizemlje, niša ulaznog hala vile Marić 1930-ih, MUO

nastala rušenjem kuhinje i sobe, sa spremištem na mjestu nekadašnjeg pretprostora, zajedno s dograđenim prostorijama (ispod vjetrobrana, niše i trijema kata) dio je novoizgrađene prostorne jedinice. U nju se ulazi iz središnjeg hodnika istočnog dijela podruma kroz predsoblje koje izravno vodi u njezin središnji dio – hal. Hal je međuprostor između postojećega, starog dijela, i dviju od triju novoizgrađenih prostorija pozicioniranih ispod trijema (središnje i istočne).

Prizemlje, južni salon vile Marić 1930-ih, MUO

Krajnja sjeverozapadna prostorija središnjeg dijela područja, nasuprot praonici rublja, pregrađena je. U jugoistočnom kutu smještena je izba, u čijem je produžetku dograđen hodnik koji spaja dvije novopregrađene sjeverne prostorije zapadnog krila sa stubišnim prostorom. U zapadnom krilu, njegovom jugoistočnom dijelu uz ulaz izvana, smještena je kuhinja s nišom u zapadnom zidu (niša je zazidana i pretvorena u smočnicu). U produžetku kuhinje u južnom dijelu zapadnog krila izgrađena je garaža. Neki od

zahvata realiziranih u podrumu nisu u skladu s Baranyaijevom tlocrtom iako nedvojbeno potječu iz vremena njegove rekonstrukcije.

Interijer vile Ehrlich-Marić očuvan je u zoni prizemlja i kata do danas u svim prostorijama. Sačuvane su zidne i stropne profilacije, podne obloge, stolarija. U interijeru je Baranyai kombinirao elemente neoklasicizma s elementima *art-déco*a, odnosno moderne. Glavni reprezentativni dio koji čini funkcionalno oblikovnu cjelinu namijenjenu

Prizemlje, blagovaonica vile Marić 1930-ih, MUO

Prizemlje, radna soba vile Marić 1930-ih, MUO

prezentaciji je hal s nišom za čitanje i razgovor. Raščlanjen je i ukrašen klasičnim arhitektonskim elementima – jon-skim stupovima, balustrima, kasetiranim stropom trijema, stiliziranim drvenim okvirima vrata, jednostavnim drvenim oblogama zidova, te podom s ornamentiranom vrpcom s motivom meandra. U halu Baranyai, međutim, poseže i za elementima protofunkcionalističkih interijera s početka 20.

Prizemlje, spavaća soba vlasnika vile Marić 1930-ih, MUO

Prizemlje, niša s radnim prostorom u spavaćoj sobi vlasnika vile Marić 1930-ih, MUO

stoljeća, čestima u projektima Viktora Kovačića, odnosno Adolfa Loosa – drvenim gredama stropa. Ovaj prostor je, zajedno s pretprostorom, vjetrobranom, garderobom i ku-paonicom, najcjelovitija Baranyaijeva intervencija u interi-eru. Pretprostor i garderoba imaju čestu Baranyaijevu temu lučnog svoda koji integrira prostor. Izvorno Baranyaijevi su vitraji ugrađivani u unutrašnja krila postojećih prozorskih

Prvi kat, prostorije za dnevni boravak djece vile Marić 1930-ih, MUO

Prvi kat, spavaća soba djece vile Marić 1930-ih, MUO

krila, kao i nova jednostavno profilirana unutrašnja stolarija s geometriziranim kvakama.

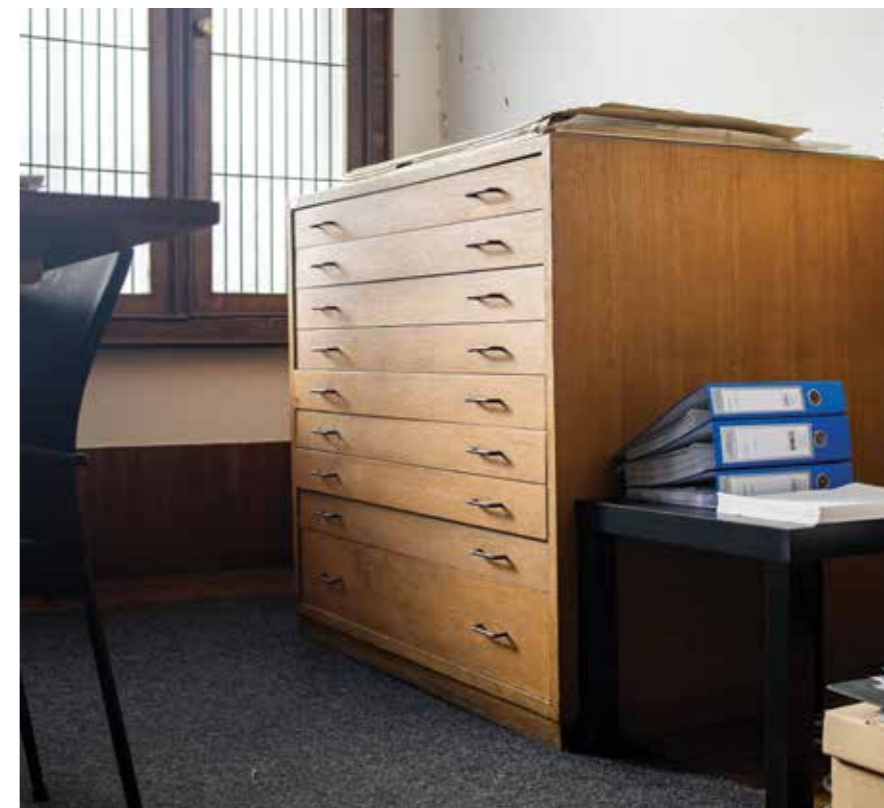
U svim ostalim prostorijama razina intervencije je mini-malna, a gdje god je to bilo moguće, očuvani su postojeći elementi. Svodovi su sačuvani i u *boudoiru* i spavaćoj so-bi. Prostor za blagovanje ima novi, ravni strop s klasično profiliranim vrpca, kao i dogradnje *boudoira* i spavaće

sobe vlasnika. Završna obradba svih zidova bile su tapete s različitim ornamentima, koje su varirale ovisno o namjeni prostorija. U halu i spavaćoj sobi vlasnika riječ je o imitaciji venecijanskog naliča, a u prostorijama za dnevni boravak motivi su vegetabilni u tamnijim bojama. Sobe na katu imaju tapete u svjetlijim tonovima – vegetabilni motiv u dječjoj spavaćoj sobi te karirani i cvjetni uzorci u sobama na sjevernoj strani.

Prostorije su grijane radiatorima, koji su u vjetrobranu, ulaznom halu, salonu i radnoj sobi bili skriveni kaminima s mesinganim vratnicama – kamenima u vjetrobranu i salonu te drvenima u radnoj sobi. S bogato rezbarenim namještajem, mesinganim lusterima, zrcalima, foteljama tapeciranim materijalom s vegetabilnim motivima, draperijama zavjesa, orijentalnim tepisima, slikama velikog formata s figurativnim prikazima (zamjetna su čak tri portreta Artura Marića na istaknutim mjestima) i oružjem, čitav interijer ostavljao je dojam svojevrsne kakofonije. Jedini prostor opremljen jednostavnim funkcionalnim namještajem bila je dječja spavaća soba.

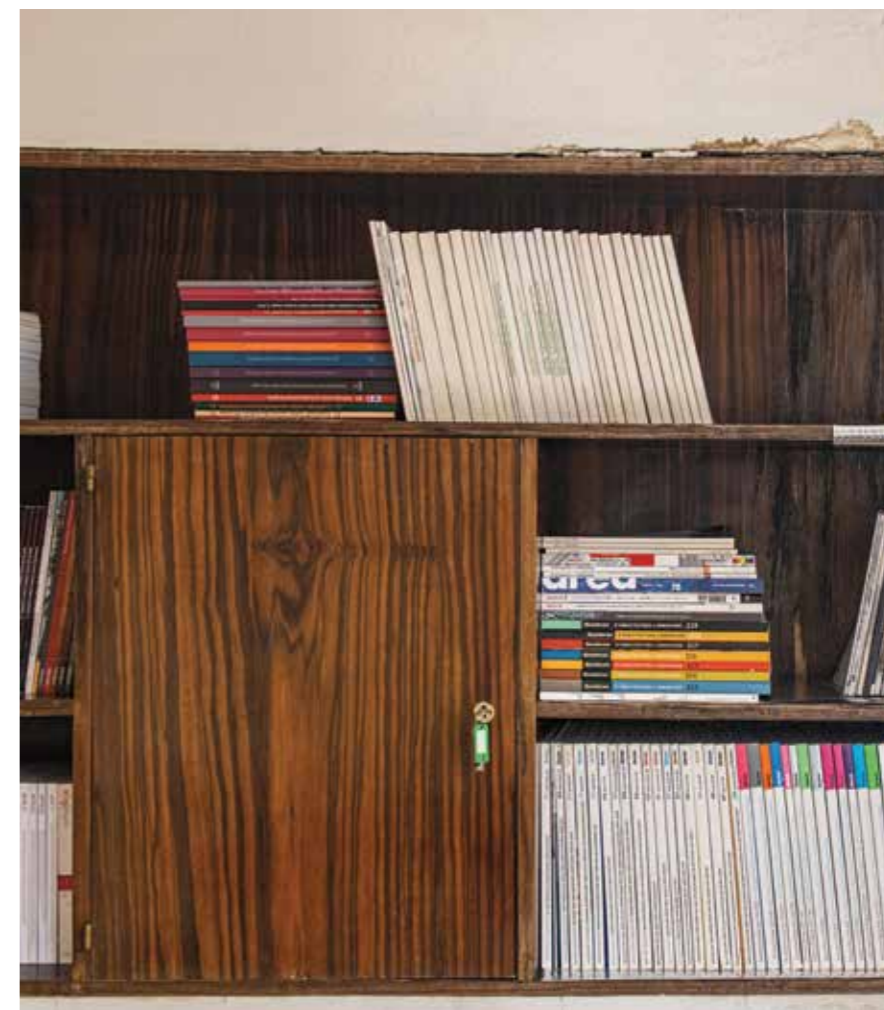
Građevna dokumentacija vile Marić nije sačuvana. Moguće je, s obzirom na razlike koje u podrumskoj etaži postoje između projektiranoga i izvedenoga stanja, da je naknadno došlo do nekih promjena – bilo tijekom radova bilo nakon njih. Tu ponajprije mislimo na stambenu jedinicu u krajnjem istočnom krilu, čija oprema interijera nedvojbeno potječe iz vremena rekonstrukcije vile 1920-ih. Ta je stambena jedinica imala i zaseban ulaz na istočnom pročelju koji je tijekom posljednje obnove pročelja zazidan.

Prizemlje, oprema prostorija – namještaj Majstorske radionice i ugrađeni ormar u prostoriju za rad sa strankama (nekadašnji *boudoir*)

III.4. Pregradnje vile Ehrlich-Marić nakon Drugoga svjetskog rata

Adaptacija podrumskog prostora u stambeni prostor ispod dijela ulaznog stubišta zahtijevala je manju intervenciju. Stambenu jedinicu čini hal, dostupan izravno iz ulaznog dijela podruma. U produžetku hala je soba, a s južne strane pretprostor iz kojega se ulazi u spavaći dio: dvije male sobe i kupaonicu smještenu između njih. Nakon ove intervencije iz prve polovine 1950-ih pri adaptaciji zgrade u Muzej načinjeno je nekoliko manjih zahvata. Uz financijsku potporu Ministarstva kulture i Grada Zagreba počela je obnova pročelja te popravak krova i terase 1998. godine. Dvije prostorije podruma, nekadašnja praonica rublja i središnja južna prostorija, uređene su 2004. za čuvaonice građe većeg formata. Obje su dostupne iz središnjeg hodnika. Jedna, veća, u južnom je dijelu, a druga, manja, u sjevernom, istočno od proširenja. Voditelj Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU akademik Andrija Mutnjaković izradio je idejni projekt Programa razvoja Muzeja predstavljen u monografiji *Hrvatski muzej arhitekture* (Zagreb: HMA HAZU, 2018.).

IV.

VALORIZACIJA
PROSTORNO-
-ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA

Vila Ehrlich-Marić iznimno je zdanje zbog očuvanosti eksterijera i interijera, ali i važnosti njezinih vlasnika i stanara u privrednoj, kulturnoj i političkoj povijesti Zagreba i Hrvatske. Iako je izvorno građena kao ljetnikovac s restauracijom, odnosno stambeno-ugostiteljski objekt, u prvoj i jednoj planiranoj ljetnikovačkoj četvrti Zagreba, Josipovcu, zgrada je u svojoj osnovi imala koncepciju gradske neorenesansne palače s adiranim elementima vernakularne arhitekture – tornjem i verandama. Projekt potpisuje malo poznati graditelj Mijo Geher za bračni par Hermana i Mariju Ehrlich. Herman Ehrlich ugledni je Zagrepčanin, građevinski poduzetnik, vlasnik uspješne i velike građevinske tvrtke u kojoj radi i većina njegovih sinova – inženjera građevine i arhitekture – Adolf, Ernest, Đuro i Hugo. Posljednji u nizu bio je profesor Visoke tehničke škole u Zagrebu i dopisni član JAZU. I žene u obitelji Ehrlich predvodnice su profesionalne emancipacije žena, društveno angažirane intelektualke, akademske slikarice i humanistice – Mira Klobučar, Marta Ehrlich-Tompa, Vera Stein-Ehrlich i Ina Broda.

Otvoreno 1891. godine, popularno izletišta Zagrepčana u neposrednoj blizini novouređenoga perivoja Tuškanac djeluje, međutim, samo sedam godina, kada je restauracija prenamijenjena u stan. Od početka 20. stoljeća sjeverni dijelovi grada izgrađuju se kao rezidencijalne četvrti vila, a Josipovac i Tuškanac jedne su od najelitnijih adresa. Kuću, s tada gospodarskim podrumom i četirima stambenim jedinicama, 1927. kupuje industrijalac, pravnik i kolekcionar dr. Artur Marić. U preoblikovanju zgrade u obiteljsku kuću angažira Aladara Baranyaija (1879.–1935.), jednoga od glavnih predstavnika secesije, to jest protofunkcionalizma i zagrebačkih interijerista s kraja 19. i početka 20. stoljeća, čije realizacije invencijom, razinom razradbe i izvedbe mogu parirati bečkima.³² Baranyai je autor jedne od prvih,

32 Aladar Baranyai završio je Obrtnu školu u Zagrebu i školovao se u Beču. U Zagrebu od 1900. radi u atelijeru Pilar-Mally-Bauda, a od 1905. sve do 1933. radi sa Slavkom Benedikom. Baranyai, kao što ističe Aleksander Laslo, »intenzivno istražuje i provjerava metode protagonista bečke avangarde, osobito Olbricha i Schontala, njegujući arts-and-crafts zasadu da 'sve što sa kućom treba činiti, treba ili učiniti s rafinmanom, ili uopće ne činiti, odnosno ograničiti se na ono što može

ako ne i prve obiteljske kuće u do tada ljetnikovačkom predjelu – secesijske vile s atelijerom slikara Tišova na Pantovčaku (1900.). Na Tuškancu, u neposrednom susjedstvu vile Ehrlich-Marić, Baranyai od 1909. pa do 1931., zajedno sa Slavkom Benedikom, realizira niz ekskluzivnih rezidencija, među kojima su i obiteljske kuće arhitekata.³³ Baranyaijevi najvrjedniji interijeri realizirani su upravo nakon Prvoga svjetskog rata u vilama i višestambenim zgradama zagrebačke privredne i društvene elite, poput zgrade Deutsch-Maceljski na Trgu žrtava fašizma 2 (1922.–1924.) i vile Ilić na Paunovcu 7 (1918.–1920.), prema Jasni Galjer Baranyaijeva »najcjelovitijeg ostvarenja na temu individualnog stanovanja«. ³⁴ Interijeri vile Ilić i vile Ehrlich-Marić, koje korespondiraju po obujmu građevnog programa, realizirani u rasponu od jednog desetljeća, pokazuju i stilsku uslojenost oblikovnog izraza 1920-ih – od neoklasicizma do *art décoa*, ali i očitu činjenicu da Baranyai, predani pobornik ideje *Gesamtkunstwerka*, u vili Ehrlich-Marić nije dobio prigodu ostvariti cjelovito djelo.³⁵ U opremanju interijera, daleko od Baranyaijeva poimanja reprezentativnoga i ujedno funkcionalnoga, glavnu riječ očito su imali vlasnici – Artur i Zora Marić – neskloni eksperimentu, odnosno novijim stilskim tendencijama. Prihvaćaju, dakako, sve blagodati suvremene tehnologije koja jamči maksimalan komfor, ali ostaju i dalje ukorijenjeni u tradicionalnom, historicističko-neoklasicističkom miljeu.

Usprkos tomu, interijeri vila Ilić i Ehrlich-Marić pokazuju sličnosti u projektantskom *procédéu*, ali i u oblikovanju detalja – poput ulaznoga trijema i dvoetažnog hala s gale-

biti učinjeno dobro za novac koji je na raspolaganju'«. ALEKSANDER LASLO, Aladar Baranyai i građanski ideal, u: *Arhitektura*, 186–188 (1983.–1984.), 64–67, 65.

33 Na Tuškancu Benedik i Baranyai realiziraju 1909. prvu vilu Baranyai (br. 18) i Benedik (br. 14), 1910. vile Paskijević-Čikara (br. 10) i Segen (br. 20), 1911. vilu Lorković (br. 35), 1912. vilu Hühn (br. 24), 1921. vilu Kell (br. 16) te 1926. vilu Barmaper (br. 8). Drugu vilu Baranyai gradi 1930.–1931. na Jabukovcu 37. LASLO (bilj. 32).

34 JASNA GALJER, Aladar Baranyai: arhitektura i dizajn, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 21 (1997.), 167–181, 169.

35 Upravo zbog toga razloga vila Ehrlich-Marić i nije valorizirana kao Baranyaijevo važno djelo.

Vila Ilić, Paunovac 7, Aladar Baranyai, 1918.–1920., MUO

rijom, stupova i stropnih greda, oblikovanja erkera – niše u halu za sjedenje i razgovor, ali i garderobe i pretprostora – garderobe. Tema intimnoga, zaštićenog prostora za sjedenje i razgovor, »kuća u kući«, jedna je od trajnih Baranyaijevih preokupacija. Njegov svojevrsan autogram su i jonski stupovi. Stupovi bez kanelira pojavljuju se na vili Hühn (1911.; Tuškanac 24) i Barmaper (1926.; Tuškanac 8), tordirani na pročelju stambeno-poslovne zgrade Slavka Benedika (1923.–1924.; Trg žrtava fašizma 9), a oni horizontalno kanelirani na stambeno-poslovnoj zgradi Sirmaj-Benedik (1923.–1925.; Trg žrtava fašizma 6).³⁶

Oblikovanjem i izvrsnošću izvedbe upravo su neopaladijansko južno pročelje, reprezentativno stubište i trijem – terasa, koji s dvoetažnim halom čine prostorno-oblikovnu cjelinu, najvrjedniji dio vile Ehrlich-Marić. Ostali prostori impresioniraju ponajprije dimenzijama, pri čemu su istodobno i vjerno svjedočanstvo o kulturi stanovanja 1920-ih godina, s obzirom na to da su sačuvane i oprema garderobe, kupaonica i kuhinje. Baranyai u ovom interijeru, na žalost, ne koristi ekskluzivne materijale poput kamena, nego one standardne, na tržištu lako dostupne.

Iako nije riječ o vrhunskom interijeru reprezentativne stambene arhitekture 1920-ih godina, ostvarenom u godini u kojoj se u Zagrebu realiziraju prve gradnje u duhu *novoga građenja* – stambeno-trgovačka kuća Stern Petera Behrensa na Trgu bana Josipa Jelačića i vila Pfeffermann Marka Vidakovića u Jurjevskoj ulici – vila Ehrlich-Marić je danas, s obzirom na iznimno mali broj očuvanih interijera, iznimna vrijednost dostupna javnosti. Ne manje važna je i očuvanost cijeloga ansambla, ulaza, hortikulturnog uređenja vrta i bazena, uskoro vjerojatno jedine u cijelosti očuvane zgrade prve zagrebačke ljetnikovačke četvrti na Josipovcu, koja nije pravodobno zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro.

36 »Baranyai je u pet-šest godina do Prvoga svjetskog rata metodično razvio bogat katalog arhitektonskih elemenata, izabirući ih i primjenjujući u skladu s materijalnim mogućnostima pojedinog naručioca.« LASLO (bilj. 32), 66.

Južno pročelje, kolonada jonskih stupova ulaznog trijema

PRIJEDLOG
KONZERVATORSKIH
SMJERNICA ZA
UREĐENJE I
OBNOVU

Zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro (Z-2953) unutar Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba, vila Ehrlich-Marić zahtijeva cjelovitu obnovu s restauracijom očuvane faze gradnje – interijera i eksterijera Aladara Baranyaija za Artura Marića iz 1928. godine, pri čemu ne treba isključiti ni mogućnost prezentacije i starijega historičističkog sloja – zidnih i stropnih oslika nekadašnje restauracije u prizemlju i dnevnog boravka stana na katu, koje je potrebno dodatno istražiti. Očuvani sloj štice je sloj i kao takvoga treba ga obnoviti s maksimalnom pozornošću.

Prijedlog konzervatorskih smjernica utemeljen je na analizi arhivske građe (nacrti i fotodokumentacije) i arhitektonskih prostorno-oblikovnih značajki, te na preliminarnim restauratorskim sondiranjima. Prvi i nezaobilazan korak u obnovi su izradba arhitektonske snimke cijele zgrade (tlo-

crti svih etaža, karakteristični presjeci i nacrti pročelja u mjerilu 1 : 50) i dodatna sondiranja u zonama, koja u ovoj fazi istraživanja nisu bila provediva (pročelje, zidovi i stropovi) ili ugovorena (drvenina).

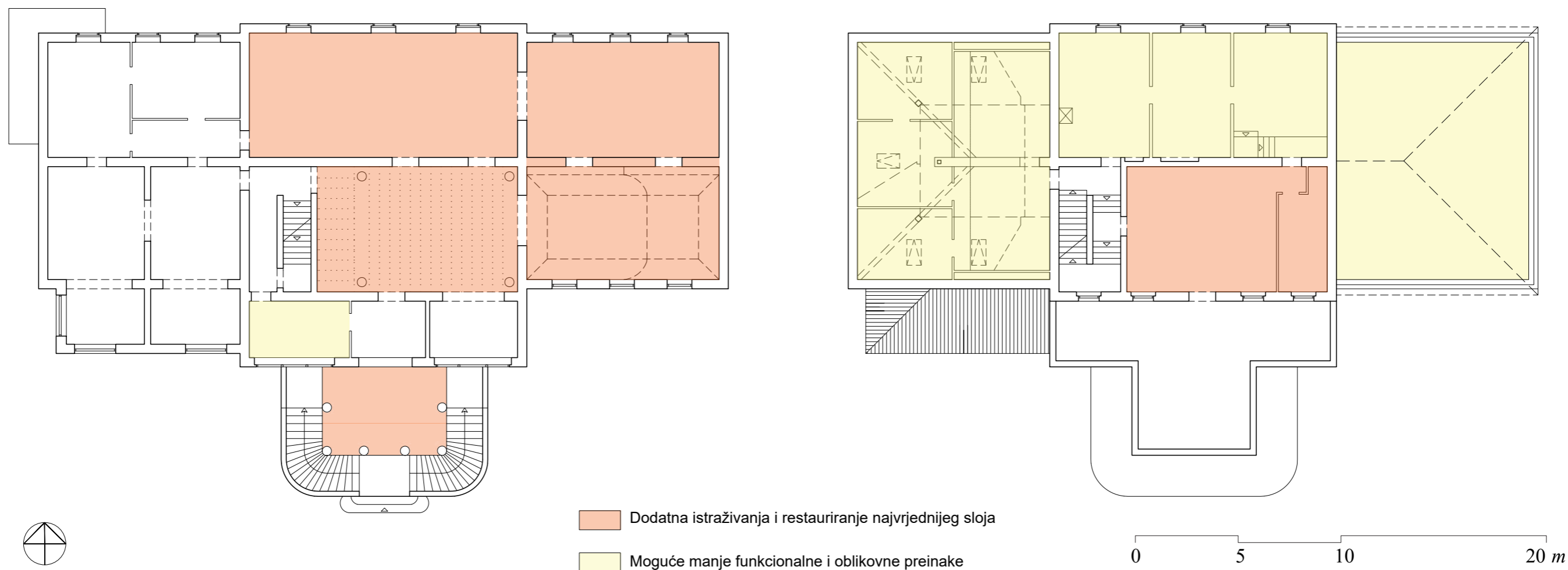
Kuću treba konstrukcijski i građevinski sanirati (hidroizolacija i toplinska izolacija).

Cjelovitu obnovu potrebno je sagledati i u kontekstu namjene Muzeja, koji sada djeluje u neprimjerenim uvjetima. Stoga, uz restauraciju najreprezentativnijih dijelova vile, prema zakonskim obvezama čuvanja pojedinačnoga zaštićenog kulturnog dobra, i njezinu konstrukcijsku sanaciju, primjerenu povijesnoj građevini, valja uzeti u obzir i manje preinake prostora, nužne za funkcioniranje Muzeja arhitekture.

V.1. Unutrašnjost

U unutrašnjosti zgrade u reprezentativnim dijelovima prizemlja i kata treba očuvati dispoziciju prostorija u izvornom obliku jer su vrijedno svjedočanstvo o kulturi reprezentativnoga, luksuznog stanovanja 1920-ih godina. Pregradnje ili rušenja, ovisno o funkcionalnim potrebama, mogući su u tavanjskim prostorijama kata, tavana te podruma. Načelno, preporučuje se u unutrašnjosti zgrade očuvati elemente izvornog interijera: stubišta, stupove, kasetirane i zrcalne svodove, stropne štukature, zidne i podne obloge (parketi, zidne i podne pločice), unutrašnju i vanjsku stolariju. Preporučuje se očuvati i opremu, namještaj Majstorske radionice koji je i danas u funkciji.

Tlocrti prizemlja i prvog kata s označenim prijedlogom smjernica za obnovu

Sonda 13 na istočnom zidu sjeverozapadnog salona u prizemlju s dva starija dekorativna oslika

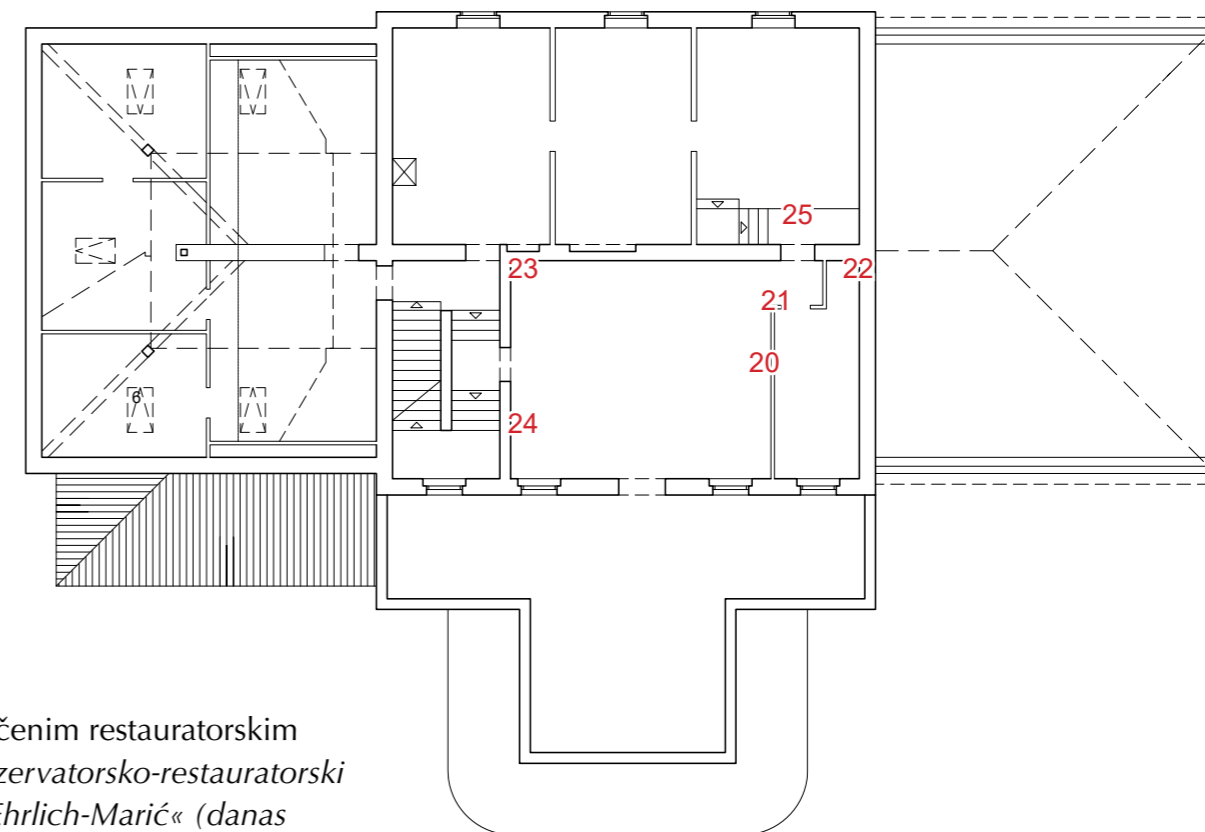
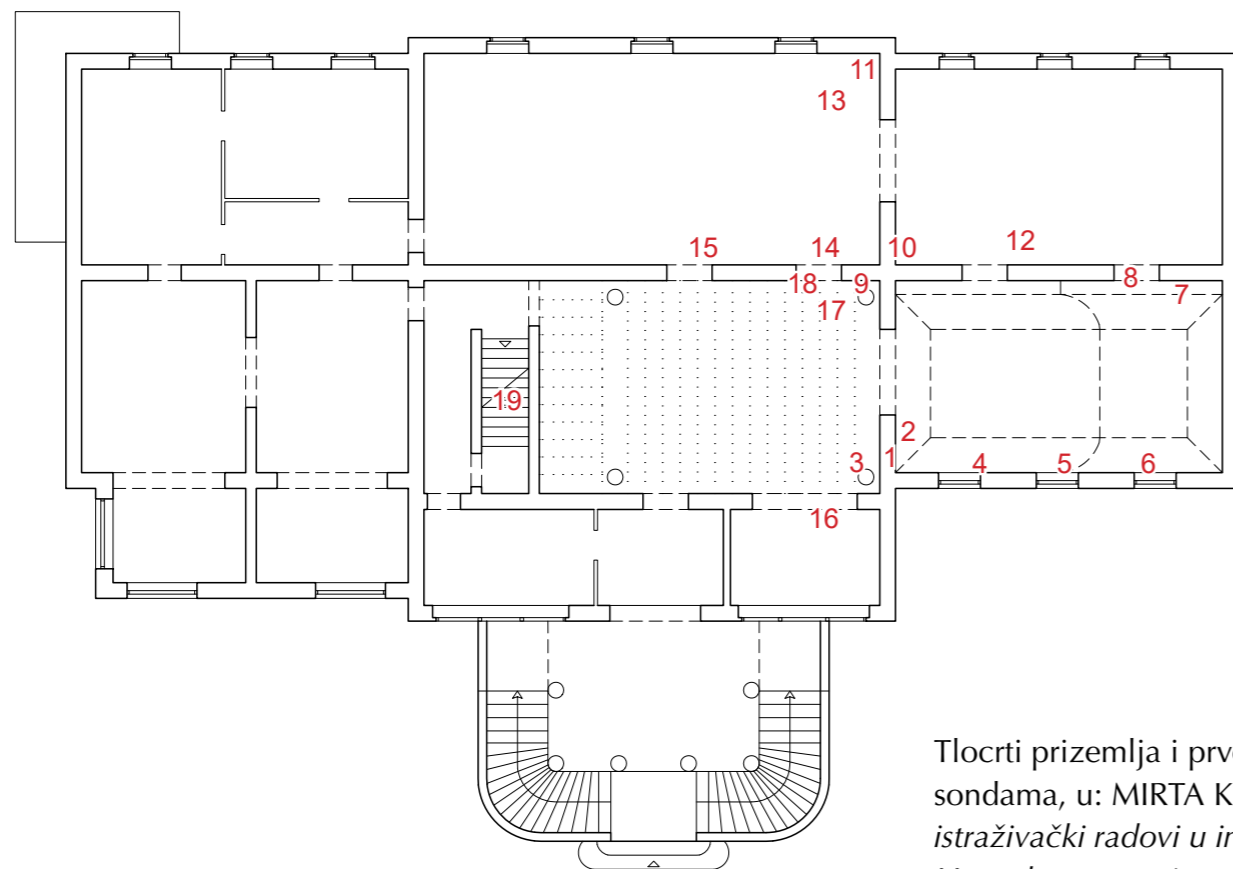
Sonda 14 na jugoistočnom zidu sjeverozapadnog salona u prizemlju sa starijim dekorativnim oslicima

Sonda 15 iznad vrata na južnom zidu sjeverozapadnog salona u prizemlju s tragovima dekorativnih naliča koji pokazuju drukčije oblikovanje svoda prostorije

V.1.1. Prizemlje

Prostornu dispoziciju prizemlja treba očuvati u cjelini, kao i elemente interijera oštećene zbog korištenja, neodržavanja i potresa – stupove i galeriju hala, zidne i podne obloge, štukature, unutrašnju i vanjsku stolariju, sav ugrađeni namještaj i kamine. Kako bi se obnovile izvorne prostorne vrijednosti sjevernih dvorana i južne dvorane, omogućio pristup prozorima i dnevnom svjetlu, potrebno je ukloniti izložbene panoje izvedene za potrebe Muzeja. Uklanjanje panoa zahtijevat će obnovu poda. Pod je potrebno temeljito obnoviti u halu, posebice u niši, gdje postoje veća oštećenja. Nakon dodatnog sondiranja zidova u dvoranama, ovisno o rezultatima, treba donijeti odluku o eventualnoj

Tlocrti prizemlja i prvog kata s označenim restauratorskim sondama, u: MIRTA KRIZMAN, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi u interijeru »Vile Ehrlich-Marić«* (danas Hrvatskom muzeju arhitekture HAZU), I. G. Kovačića 37 u Zagrebu, Špatula d.o.o., Zagreb, studeni 2020.

prezentaciji zidnog oslika iz prve faze izgradnje zgrade. Sačuvane oslike poželjno je prezentirati jer je riječ o kvalitetnim oslicima iz vremena kada su dvorane bile u funkciji restauracije. Takvi oslici nisu sačuvani ni u jednoj od neka-dasnjih zagrebačkih restauracija i kavana.

V.1.2. Prvi kat

Na katu treba očuvati osnovnu prostornu dispoziciju, kao i unutrašnju opremu stubišta, soba i kupaonice, koja potječe i iz vremena izgradnje 1890-ih i iz vremena rekonstrukcije 1920-ih. Eventualna rušenja, ako ne zahtijevaju veće konstrukcijske zahvate, moguća su na tavanskom prostoru iznad zapadnog krila zgrade (povezivanje triju manjih prostorija u zapadnom dijelu). Preporučuje se sačuvati pod od opekarskih elemenata. Posebnu pozornost treba posvetiti daljnjem istraživanju zidnih i stropnih oslika, fragmenti kojih su pronađeni u južnoj sobi i u krajnjoj zapadnoj sobi sjevernog niza prostorija.

V.1.3. Potkrovlje

Izvornu konstrukciju potkrovlja treba očuvati u izvornom obliku. Moguća je njegova prenamjena za potrebe rada Muzeja.

V.1.4. Podrum

U podrumu treba sačuvati osnovni raster zidova i nadsvođenja. Mogu se ukloniti pregradni zidovi svih prostorija u sjevernom traktu i u središnjoj južnoj prostoriji, današnjem arhivu. U ovim prostorijama poželjno je očuvati i izvorne zidane konstrukcije svodova. Od stambenih prostorija treba očuvati interijer stambene jedinice u istočnom dijelu i interijer kuhinje. Pregradni se zidovi, prema potrebi, mogu srušiti i u stambenoj jedinici ispod terasa i ulaznog stubišta. U čitavom podrumu treba očuvati unutrašnju drvenu stolariju, posebice drvene stijene prostorija u produžetku stubišta i stambene jedinice ispod trijema, zajedno s diza-

lom za hranu, koje je očuvano jedino u podrumskoj etaži. Dio podruma može se prenamijeniti za smještaj ugostiteljskog sadržaja, čime bi se nadopunila muzejska ponuda, ali i obnovila tradicija i kulturna ponuda Zagreba.

V.2. Vanjština

Vanjštinu zgrade treba očuvati u zatečenom stanju, njezinoj dvojnosti – sjevernoga neorenesansnog pročelja i južnoga neoklasicističkoga – koja je i njezina specifičnost. Predlaže se vraćanje vrpca rustike i uglovnog kamena na svim pročeljima prema stanju, odnosno fotografiji iz 1928. godine. Boju pročelja i ornamenata apliciranih na pročelje treba definirati na temelju restauratorskih sondiranja na svim pročeljima. Potrebno je istražiti i završnu oblogu poda trijema koji je neprimjereno opločen neprotukliznim keramičkim pločicama neodgovarajućeg formata.

V.2.1. Južno glavno pročelje

Restauratorska sondiranja potrebno je provesti i na južnom pročelju, zidnom platnu i arhitektonskim dekoracijama kako bi se ustanovio izvorni nalič. Isto je potrebno provesti i na stolariji prozora s rebrenicama u dograđenom zapadnom krilu te u ulaznom dijelu. Sanaciju zahtijeva i ograda trijema izvedena od kamene žbuke čiji su pojedini dijelovi znatno oštećeni.

V.2.2. Sjeverno pročelje

Sjeverno pročelje je najbogatije te ga treba pomno obnoviti čuvajući zatečeno stanje. Posebnu pozornost treba posvetiti istraživanju izvornih boja ili, eventualno, tonaliteta, naliča zidne plohe i arhitektonskih dekoracija. Također treba sanirati napuknuća nadvoja i posljedice od vlage. Zanimljivo će biti istražiti izvorni historicistički nalič i onaj

koji je nanesen pri sanaciji 1920-ih godina, te na temelju provedenih istraživanja odlučiti o kolorističkoj prezentaciji obaju pročelja.

V.2.3. Krovište

Krovište središnjeg dijela i bočnih krila treba zadržati postojeće nagibe koji su usklađeni s volumenom zgrade. Konstrukcija mora ostati drvena, a pokrov treba zamijeniti jer je riječ o azbest-cementnim pločama. Nove ploče dimenzijama, strukturom i bojom moraju odgovarati izvornima. Žljebovi, pokrovna limarija i prozorske klupčice moraju biti izvedeni od bakrenog lima. Potrebno je zamijeniti i dotrajale krovne prozore prozorima sličnih dimenzija.

V.2.4. Vrt

Vrt treba sačuvati u svim njegovim elementima hortikulturnog uređenja i arhitekture. Potrebna je sanacija svih elemenata – ulaznog portala, ograde i bazena, koji je jako devastiran. Potrebno je također obnoviti parter.

V.3. Zaključci i smjernice za daljnje radove

V.3.1. Preporuke za dodatne istražne restauratorske radove

U prostorijama prizemlja i kata pronađeni su fragmenti dekorativnih zidnih i stropnih oslika polikromnog karaktera iz vremena izgradnje, koje je potrebno dodatno istražiti, što nije bilo moguće zbog ograničenog broja sondi i nepostavljanja skele. Oslike je potrebno istražiti dodatnim sondama na sjevernom zidu sjeverozapadne i sjeveroistočne dvorane, na istočnom zidu sjeveroistočne i jugoistočne dvorane, na južnom zidu jugoistočne dvorane, sve u prizemlju, te na

stropu južne sobe na katu tako da se uklone svi naknadni povijesni slojevi do rubova izvornih fragmenata.

Dodatne sonde, zbog različitih načina svođenja, potrebno je otvoriti i na pregradnom zidu sjeveroistočne i jugoistočne dvorane prizemlja kako bi se definirao njihov međudnos jer se na temelju nacrtu može pretpostaviti da su činile cjelinu.

Posebna pozornost mora biti posvećena istraživanju elemenata interijera izvedenih u drvu – prozorima s ukladama južne dvorane istočnog krila, stupova hala i panel-parketa na podu, za koji je potrebno definirati vrste drva.

Prijeko je potrebno provesti sondiranje južnog i sjevernog pročelja kako bi se otkrili boja i sastav izvornog naliča.

V.3.2. Preporuke za izradbu buduće projektne dokumentacije

Trebalo bi izraditi arhitektonsku snimku cijele građevine, kotiranu, u mjerilu 1 : 50 (tlocrti svih etaža, karakteristični presjeci, pročelja) u vektorskom formatu (dwg).

V.3.3. Smjernice za obnovu i prezentaciju

U skladu s rezultatima cjelovitih restauratorskih istraživanja u prizemlju i na katu zgrade Muzeja, potrebno je pristupiti obnovi zrcalnog stropa sa štuko-dekorativnim elementima južne dvorane istočnog krila prizemlja. Strop je potrebno hitno konsolidirati zbog visokog stupnja oštećenosti.

Posebnu pozornost treba obratiti prezentaciji zidnih oslika, odnosno historicističkog sloja u dvoranama prizemlja koji, ako je moguće, treba prezentirati u cijelosti, to jest interpolirati u zatečenu prostornu organizaciju. U prizemlju treba s posebnom pomnjom obnoviti hal, najvrjedniji dio interijera izveden u drvu – tordirane jonske stupove, zidnu oblogu i ogradu zapadnog zida prizemlja i galerije te lamelirani parket, koji je u niši znatno oštećen. Na katu, u kojem je također sačuvan izvorni historicistički sloj, treba prezentirati stropni oslik bez obzira na naknadne pregradnje južne prostorije. Zbog neprimjerene posljednje obnove pročelja, koja je bitno naštetila konstrukciji zgrade, pročelje treba hitno sanirati, odnosno, s njega ukloniti nepropusni sloj fa-

sadne boje. Na pročelja je potrebno u cijelosti vratiti sloj realiziran 1927.–1928., što podrazumijeva i izvedbu horizontalnih vrpca rustike.

Prema tome, najreprezentativniji dijelovi interijera u prizemlju i katu bit će restaurirani u obliku kakav su imali u prvoj i drugoj fazi gradnje (1890.–1891. i 1928.), a u ostalim dijelovima prostora moguće su manje preinake, ovisno o potrebama funkcioniranja Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU.

VI.

IZVORI I
LITERATURA

VI.1. Izvori

- Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije*, 1. Grad Zagreb, Ivana Gorana Kovačića 37, br. 1976_10 (MF 188: 404 – 437)
- Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), postojeća arhitektonska dokumentacija za vilu Ehrlich-Marić
- Hrvatski državni arhiv (HR-HDA), Ministarstvo državne riznice Nezavisne Države Hrvatske, Ured za podržavljeni imetak, Pnova, fond 215, kut. 687, Prijave »P«
- Muzej grada Zagreba (MGZ), *Zbirka fotografije*
- Muzej za umjetnost i obrt (MUO), *Zbirka starije fotografije*, Fotografije interijera i eksterijera Vile Marić, fotografije na kartonu, snimio Hugo Donegany, oko 1928.
- Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), *Zbirka razglednica*

VI.2. Literatura

- BAREŠIĆ, DRAGICA – SIROVEC, JASMINA, Rokov perivoj u Zagrebu, u: *Prostor*, 41 (2011.), 184–199.
- BJAŽIĆ KLARIN, TAMARA – KISIĆ, DUBRAVKA, *Majstorska radionica za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića, 1952.–1982.*, Hrvatski muzej arhitekture HAZU, 2012.
- BOBOVEC, BORKA, Knjiga o muzeju i čuvanju identiteta, u: *m Kvadrat*, 121 (2019.), 60–61.
- BOBOVEC, BORKA, Zgrade na »staklenim« nogama, u: *Korak u prostor*, 69 (2020.), 62–65.
- BRAUN, ALAN – DELIĆ, ALEMKA, Povijesno-prostorni razvoj historicističkog ljetnikovca Grabac u Zagrebu, u: *Prostor*, 45 (2013.), 56–67.
- ČABRIAN, O., Ehrlich, Adolf, u: *Hrvatski biografski leksikon*, Zagreb, 1998., 4.
- DOBRONIĆ, LELJA, Zagrebački ljetnikovci druge polovice devetnaestoga stoljeća, u: *Stari i novi Zagreb*, 3 (1963.), 43–176.

- DOMAC-CERAJ, SMILJKA, *Marta Ehrlich*, katalog izložbe, Moderna galerija, Zagreb, 2012.
- DOMLIJAN, ŽARKO, *Hugo Ehrlich*, Zagreb, 1979.
- FLEGO, VIŠNJA, Klobučar, Mira, u: *Hrvatski biografski leksikon*, Zagreb, 2009., 7.
- GALJER, JASNA, Aladar Baranyai: arhitektura i dizajn, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 21 (1997.), 167–181.
- GALJER, JASNA, Arhitektura zagrebačkih ljetnikovaca i vila u doba historicizma, u: *Historicizam u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. I., 150–157.
- GAŠPAROVIĆ, SANJA – MRĐA, ANA, Tuškanac, u: *Hrvatska revija*, 4 (2010.), 78–83.
- HELMAN, TEA, Doprinos gradskog vrtlara Josipa Peklara vrtnome i parkovnom oblikovanju Zagreba 1878.–1895., u: *Prostor*, 1–2 (1994.), 115–133.
- Hrvatski muzej arhitekture / Croatian Museum of Architecture*, (ur.) Andrija Mutnjaković, Zagreb, 2018.
- IVELJIĆ, ISKRA, *Očevi i sinovi – Privredna elita Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća*, Zagreb, 2007.
- KONSUO, MATIJA, *Energetska obnova zgrada iz registra kulturnih dobara Republike Hrvatske*, diplomski rad, Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA – LASLO, ALEKSANDER, *Židovski Zagreb*, Zagreb, 2011.
- LASLO, ALEKSANDER, Aladar Baranyai i građanski ideal, u: *Arhitektura*, 186–188 (1983.–1984.), 64–67.
- MEŠTROVIĆ, MIRNA, *Zagrebački ljetnikovci od kraja 18. do početka 20. stoljeća: Prostorno-pejzažna, urbanistička i arhitektonska obilježja*, magistarski rad, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010.
- MEŠTROVIĆ, MIRNA – OBAD ŠĆITAROCI, MLADEN, Propisi i planiranje ljetnikovačkog područja Zagreb, 1857.–1940., u: *Prostor*, 41 (2011.), 114–125.
- MEŠTROVIĆ, MIRNA – OBAD ŠĆITAROCI, MLADEN, Zagrebački ljetnikovci – nastajanje i obilježja, u: *Prostor*, 22 (2014.), 3–15.

- MIRNIK, IVAN, Obitelj Alexander ili kratka kronika izbrisano vremena, u: *Radovi, Zavod za hrvatsku povijest*, 28 (1995.), 107–108.
- POGAČIĆ, VALENTINA, *Analiza konstrukcije zgrade Hrvatskog muzeja arhitekture*, diplomski rad, Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019.
- SABOTIĆ, INES, *Stare zagrebačke kavane i krčme s kraja 19. i početka 20. stoljeća*, Zagreb, 2007.
- ULČNIK, IVAN, Ehrlich Herman, u: *Zagreb revija Društva Zagrepčana*, 3 (1935.) 52–54.
- VUJČIĆ, DAVORIN, Majstorske radionice likovnih umjetnosti: Majstorska radionica Antuna Augustinčića, u: *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 26 (2007.), 35–86.

VI.3. Elaborati

- KRIZMAN, MIRTA, *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi u interijeru »Vile Ehrlich-Marić« (danas Hrvatskom muzeju arhitekture HAZU), I. G. Kovačića 37 u Zagrebu*, Špatula d. o. o., Zagreb, studeni 2020.

VI.4. Mrežni izvori

- GALOVIĆ, KREŠIMIR, Panoptikum. Rokov perivoj, 2014.; <http://kgalovic.blogspot.com/2014/01/rokov-perivoj.html>.
- Židovski biografski leksikon*; <https://zbl.lzmk.hr/?paged=2&cat=5>.

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU
SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

KLASA: UP/I-612-08/20-014/31
URBROJ: 251-18-01/02-20-01
U Zagrebu, 04.06.2020.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI
Z A G R E B

Primijeno: 24-06-2020		
Org. jed.	Priilog	Broj
10-50/	61	2020

Grad Zagreb, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, Kuševićeva 2, na temelju članka 6. stavka 1. točke 12. i članka 21. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine 66/99, 151/03, 157/03-isp., 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17, 90/18, 32/20 i 62/20), u postupku radi utvrđivanja mjera zaštite Vile Ehrlich-Marić (danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU), I. G. Kovačića 37, k.č.br. 839, k.o. Centar, po službenoj dužnosti donosi

RJEŠENJE

- Utvrdjuju se mjere zaštite Vile Ehrlich-Marić (danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU), I. G. Kovačića 37, k.č.br. 839, k.o. Centar za koju je rješenjem Ministarstva kulture, KLASA: UP-I-612-08/06-06/0315, URBROJ: 532-04-01-1/4-06-2, od 30.10.2006., utvrđeno svojstvo kulturnog dobra i upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, broj Registra: Z- 2953 (Narodne novine 23/07) i koja se nalazi unutar prostornih međa kulturnog dobra Povijesna urbana: cjelina Grad Zagreb, broj Registra: Z-1525 (Narodne novine 92/11).
- Mjere zaštite kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja su slijedeće:
  - putem stručne i ovlaštene fizičke osobe koja posjeduje propisano dopuštenje Ministarstva kulture provesti statičku ekspertizu građevinsko-konstruktivnog stanja zgrade i utvrditi opseg i vrstu potrebnih radova za cjelovitu građevinsku sanaciju zgrade te izraditi detaljnu tehničku dokumentaciju za isto. Prije izrade projekta konstruktivne snacije potrebno je istražiti pukotinu u sjeveroistočnom uglu velike dvorane, dijagonalne pukotine po visini istočnog pročelja, vertikalne pukotine na središnjem zidu u halu i sondiranje stropa velike dvorane.
  - Nužno je zaštititi i spriječiti naknadna oštećenja štuko dekoracija svoda u izložebnim dvoranama te u tu svrhu treba provesti nužna konzervatorsko-restauratorska istraživanja i izraditi elaborat za izvedbu restauratorskih radova na obnovi štuko dekoracija svoda dvorana koja će uslijediti nakon obnove i ojačanja konstrukcije.

Navedena tehnička dokumentacija obuhvaća sve potrebne građevinske, obrtničke i restauratorsko-konzervatorske radove za cjelovitu sanaciju nosive konstrukcije, krova, stropova, svodova, zidova i pročelja zgrade na koju je potrebno ishoditi zakonom propisana odobrenja.

- Do početka radova na cjelokupnoj sanaciji zgrade, u svrhu spriječavanja eventualne ugroze života i zdravlja ljudi zbog daljnjih oštećenja same zgrade i vrijednog inventara te posljedica mogućih daljnjih potresa, potrebno je na temelju statičke ekspertize, utvrditi opseg i vrstu potrebnih hitnih radova uklanjanja i razgradnje oštećenih djelova zgrade, podupiranja, imobiliziranja i zaštite štuko dekoracija svoda dvorane. U svrhu provedbe konzervatorsko-restauratorske zaštite štuko dekoracija svoda dvorana od daljnjeg oštećenja i zaštite korisnika prostora potrebno je postaviti zaštitnu skelu u unutrašnjosti. Za sve navedene radove potrebno je ishoditi propisana odobrenja na temelju tehničke dokumentacije izrađene po ovlaštenoj fizičkoj osobi.
- Mjere zaštite iz točke 1. do 3. ovog rješenja dužan je provesti vlasnik kulturnog dobra.
- Provedbu mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 3. izreke ovog rješenja vlasnik je dužan započeti odmah po primitku ovoga rješenja.
- Provedbu mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 2. izreke ovog rješenja vlasnik je dužan započeti u primjerenom roku.
- Žalba na ovo rješenje ne odgađa njegovo izvršenje.

Obrazloženje

Za Vilu Ehrlich-Marić (danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU), I. G. Kovačića 37, k.č.br. 839, k.o. Centar, temeljem rješenjem Ministarstva kulture, KLASA: UP-I-612-08/06-06/0315, URBROJ: 532-04-01-1/4-06-2, od 30.10.2006. utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra i upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, broj Registra: Z- 2953 (Narodne novine 23/07). Ista se zgrada nalazi i unutar prostornih međa kulturnog dobra Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, broj Registra: Z-1525 (Narodne novine 92/11). Na predmetno kulturno dobro primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Predmetni je ljetnikovac 1891. godine, prema vlastitom projektu sagradio za sebe i svoju obitelj Herman Ehrlich. U današnjem obliku zgrada je podignuta 1927/28. kada je postojeći ljetnikovac temeljito rekonstruiran za dr. Artura Marića. Radovi rekonstrukcije i uređenja posjeda izvedeni su prema projektu arhitekata Benedika & Baranyaia. Postojećem objektu dograđen je kat, a prizemlje je s južne strane prošireno reprezentativnim ulaznim dijelom.

Prema odredbama članka 20. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara vlasnik kulturnog dobra obvezan je postupati s kulturnim dobrom s dužnom pažnjom, a osobito ga čuvati i redovito održavati i provoditi propisane mjere zaštite sukladno pravilima konzervatorske struke.

Nadalje, člankom 21. navedenog zakona propisuje se da nadležno tijelo utvrđuje mjere zaštite rješenjem. Prema članku 6. stavku 1. točki 12. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, nadležno tijelo u čijem je djelokrugu utvrđivanje mjera zaštite za kulturna dobra na području Grada Zagreba je Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode.

U postupku, koji je prethodio donošenju ovog rješenja, a radi utvrđivanja stanja predmetnog kulturnog dobra, kao bitne okolnosti u postupku donošenja rješenja o mjerama zaštite, 16. travnja 2020. godine službenici Ministarstva kulture Republike Hrvatske u provedbi

postupka popisa štete prouzročene potresom na kulturnim dobrima, proveli su očevid na kulturnom dobru, odnosno zgradi Vile Ehrlich-Marić (danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU) u Zagrebu.

Izvršenim vizualnim pregledom utvrđena su sljedeća oštećenja:

- na pročeljima građevine oštećenja se manifestiraju s pukotinama na zidnom platnu, na području nadvoja prozora kao i na profiliranim nadvojima iznad prozora, razdjelnim vijencima, krovnom vijencu i atici. Pojedine pukotine se nastavljaju u kontinuitetu preko većeg broja elemenata pročelja. Manje pukotine vidljive su na ogradi altane i vanjskog stubišta. Većina pukotina je starijeg datuma, a njihova se veličina potresom povećala, dok su brojne pukotine nastale kao direktna posljedica potresa. Na sjevernom pročelju otpao je manji dio vijenca, a na zapadnom dijelu krova otpao je manji broj eternit ploča.
- U unutrašnjosti građevine pojavljuju se oštećenja većinom na pregradnim zidovima i stropovima, a manje na osnovnoj konstrukciji zgrade. Veća konstruktivna oštećenja uočena su na zidovima uz stubište, na središnjem uzdužnom zidu građevine te na zidu prema velioj dvorani. U suterenskoj etaži su vidljive pukotine u nosivim zidovima, zidanim lučnim gredama i nadvojima, a u dijelu svoda kotlovnice uočena su velika oštećenja na mjestima ranijih oštećenja starijeg datuma koja su se potresom dodatno pogoršala. Raspuknuti svod u podrumu je od ranije poduprt.
- U inerieuru su vidljive pukotine na spoju zidova u području svoda obje dvorane i mnogobrojne pukotine na zidovima svoda sa štuko dekoracijama velike dvorane. Na zidovima kupaonice su djelomično otpale keramičke iz vremena gradnje. U podnoj oblozi između hala i velike dvorane došlo je do odvajanja. Vidljive su pukotine na drvenim oblogama dovratnika i parapeta prozora, moguće od ranije. Uočena su oštećenja kamena na kaminu u ulaznom prostoru i drvenoj oblozi kamina na 2. katu.

Naknadnim izvidom statičara mr.sc. Branimira Medića, ovlaštenog inženjera građevinarstva, obavljenog 28. travnja 2020., utvrđeno je sljedeće:

'Pregledom zgrade uočena su brojna, većinom srednja oštećenja. Dio oštećenja starijeg je datuma, a uočena su pregledom zgrade u okviru izrade diplomskih radova na Građevinskom fakultetu na temu analize konstrukcije zgrade muzeja iz 2018. i 2019. godine (Valentina Pogačić, Jurica Pajan).

Veličina ranije uočenih pukotina u ovom je potresu zasigurno povećana, a pregledom pročelja uočene su i brojne pukotine koje su direktna posljedica nedavnog potresa. Važno je naglasiti da su pukotine na pročelju vidljive uglavnom sa vanjske strane zida tako da ne prolaze cijelim presjekom zida.

Oštećenja u unutrašnjosti zgrade, nastala kao posljedica potresa, većinom su na pregradnim zidovima i podgledu stropova, a manje ih je na osnovnoj strukturi zgrade.

Veća oštećenja uočena na su na zidovima uz stubište. Ona su dijelom logična posljedica njihove dispozicije u tlocrtu kao i smjera glavnog potresnog gibanja, ali i neke od prethodnih rekonstrukcija/dogradnji. Oštećenja na stropovima vidljiva su u dvije glavne dvorane, a najozbiljnije djeluju ona u velikoj dvorani.

Međutim, usporedbom opisa i fotografija evidentiranih oštećenja prije potresa vidljivo je da je manji dio oštećenja uočen i tada. Osim toga, u istraživanju iz 2018. godine, upotrebom GPR-a (Ground Penetrating Radar), utvrđeno je da su sve stropne konstrukcije drveni grednici pa je očigledno da su oštećenja uglavnom na podgledu stropova (ili oblozi zida

iznad vijenca u velikoj dvorani). Za vertikalnu pukotinu na spoju poprečnog i uzdužnog zida, koja sugerira odvajanje zidova, treba utvrditi stvarnu dubinu prodora.

Oštećenja na osnovnoj strukturi zgrade vidljiva su na zidu prema velikoj dvorani kao i na središnjem uzdužnom zidu građevine. Vertikalna pukotina na uzdužnom zidu nalazi su u blizini priključka galerije ulaznog hala i moguća je posljedica njenog djelovanja (gibanja) u potresu.

Stropna konstrukcija podruma većim je dijelom drveni grednik, a manji (sa sjeverne strane) zidani svod.

Upravo su na svodovima uočena vrlo velika oštećenja starijeg datuma koj sugeriraju pomake podrumskih zidova koji nose svod (potencirane ovim potresom). Vrlo je vjerojatno, kada se uzmu u obzir i pukotine ranije uočene na pročelju, da su stare pukotine posljedica nejednakog (diferencijalnog) slijeganja temeljne konstrukcije, možda uzrokovane i neprimjerenom odvodnjom krovnih voda ili neizvedenom drenažom, a sada je stanje dodatno pogoršano potresnim djelovanjem.

Iako se radi o međusobno nepovezanim podnim konstrukcijama problem sa temeljnom konstrukcijom može sugerirati i odvajanje (potencirano nedavnim potresom) podne obloge između hala i velike dvorane.

Prema klasifikaciji Ministarstva kulture (EMS 98) oštećenja možemo svrstati u kategoriju umjerenih oštećenja. Projekt sanacije šteta nastalih potresom treba obuhvatiti i sanaciju temeljne konstrukcije jer će samo tako postupak sanacije predstavljati dugoročno rješenje.

Prije izrade projekta konstruktivne sanacije predlaže se „otvaranje“ pukotine u sjeveroistočnom uglu velike dvorane, dijagonalne pukotine po visini istočnog pročelja, vertikalne pukotine na središnjem zidu u halu i sondiranje podgleda stropa velike dvorane (kako bi se utvrdilo stanje potkonstrukcije obloge). Zgradu je u zatečenom stanju moguće ograničeno koristiti (bez posjetitelja).'

S obzirom na zatečena oštećenja i stanje predmetnog kulturnog dobra, a kako bi se osiguralo očuvanje njegovih izvornih, arhitektonskih, spomeničkih i estetskih vrijednosti te spriječilo daljnje propadanje i omogućilo sigurno korištenje, sukladno članku 21. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, riješeno je kao u izreci.

Odredbom članka 21. stavka 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara propisano je da žalba na ovo rješenje ne odgađa njegovo izvršenje.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske u roku 15 dana od dana primitka rješenja. Žalba se predaje Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, Kuševićeva 2, neposredno u pisanom obliku ili se šalje poštom, a može se izjaviti i u zapisnik.

Na žalbu se sukladno članku 9. stavku 2. točka 29. Zakona o upravnim pritojbama (Narodne novine 115/16) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, Zagreb
2. Ministratsvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, Zagreb
3. Evidencija, ovdje
4. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0367

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-19-10

Zagreb, 11. veljače 2019.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu dr. sc. Katarine Horvat Levaj, znanstvene savjetnice u trajnom zvanju iz Zagreba, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17 i 90/18) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **dr. sc. Katarina Horvat Levaj iz Zagreba**, OIB: 99892584662, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 5.** Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Po izvršnosti ovoga Rješenja, osoba iz točke 1. ovoga Rješenja, upisat će se u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **3130**.

Obrazloženje

Dr. sc. Katarina Horvat Levaj, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18).

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome profesora povijesti umjetnosti i arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 5. ožujka 1982. i doktorata Sveučilišta u Zagrebu od 1. prosinca 1995., popis obavljenih poslova na kulturnim dobrima te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. citiranog Pravilnika. Sukladno članku 10. stavku 1. i 2. citiranog Pravilnika, u postupku izdavanja dopuštenja, zatraženo je stručno mišljenje nadležnoga tijela.

Stručno je povjerenstvo na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 19. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Krapini od 8. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Dubrovniku od 6. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Rijeci od 5. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Požegi od 31. listopada 2018. i Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. listopada 2018., a sukladno članku 11. stavku 1. cit. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 5. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika. Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. citiranog Pravilnika, a po izvršnosti ovoga Rješenja, upisat će se dr. sc. Katarina Horvat Levaj u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojemu će se evidentirati za koje je poslove ista dobila dopuštenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6

Zagreb, 6. srpnja 2018.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 i 44/17) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Ivani Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.**

2. Utvrđuje se da Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh., dužana je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193.**

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI	
Primljeno: 12.07.2018.	
Broj: 193-22-1-18	Prilog: 1

- 163

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata od 19. studenog 1999., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositeljice zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu od 29. svibnja 2018., Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. svibnja 2018. i Konzervatorskog odjela u Sisku od 8. lipnja 2018., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

ISBN 978-953-347-396-3 (HAZU – cjelina)
ISBN 978-953-347-401-4 (HAZU – 5. svezak)
ISBN 978-953-7875-80-0 (IPU – cjelina)
ISBN 978-953-7875-85-5 (IPU – 5. svezak)
<https://doi.org/10.31664/9789537875855>